

Slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag onder de radar

Een onderzoek naar de achtergronden en effecten van viral justice en e-shaming door slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Dr. C.J.W. van den Berg
M. Gorissen, MSc

Amsterdam, 2020

Onderzoek gefinancierd door Fonds Slachtofferhulp

Onderzoeksteam

Dr. C.J.W. van den Berg

M. Gorissen, MSc

Met bijdragen van

Dr. T. Berenblum

Y. Oppenheim, MSc

Amsterdam, 24.08.2020

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	3
Samenvatting	4
1. Inleiding	10
Achtergrond onderzoek.....	10
Beweegredenen en behoeften van het slachtoffer	10
Effecten van het online en openbaar delen van een verhaal	11
Doel- en vraagstelling	12
Onderzoeksopzet	13
Leeswijzer	17
2. Literatuuronderzoek	18
Disclosure	18
Redenen voor online disclosure.....	19
Reacties en effecten van online disclosure	21
3. Resultaten	22
Onderzoeksvraag I: beweegredenen	22
Onderzoeksvraag II: reacties	34
Onderzoeksvraag III: praktische toepassing.....	41
4. Discussie	43
Literatuurlijst.....	45
Bijlage I: Zoekopdrachten OBI4wan	48
Bijlage II: Stappenplan	530
Bijlage III: Supplement stappenplan	562
Bijlage IV: Methodiek: ondersteuning bij het online delen	564
Bijlage V: Survey	55
Bijlage VI: Topiclijst	65

SAMENVATTING

ACHTERGROND EN DOELSTELLING ONDERZOEK

Met de groei van het gebruik en het aantal gebruikers van het internet groeit ook het aantal toepassingen van het internet (Leukfeldt, 2017). Online processen vervangen steeds meer fysieke en offline processen (Koops, 2014). Dit geldt ook voor disclosure, het delen van persoonlijke informatie, gedachten en gevoelens met andere mensen (Berg & Archer, 1980). Disclosure is vooral voor slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag belangrijk. Deze slachtoffers krijgen vaak te maken met woede, angst, depressie, schuldgevoel, schaamte, suïcidale neigingen, automutilatieproblematiek en alcoholisme (zie o.a.: Maniglio, 2013; Saha, Paul, Das, Dinda, Mukherjee & Basu, 2012; Jacobs-Kayam, Lev-Wiesel & Zohar, 2013). Disclosure kan helpen bij het verminderen van deze problematiek (Ahrens, Stansell & Jennings, 2010). Naar aanleiding van verschillende sociale media bewegingen zoals #zeghet van Anke Laterveer en de recentere #MeToo beweging in oktober 2017 lijken steeds meer slachtoffers ervoor te kiezen hun seksueel slachtofferschap online te delen.

Uit diverse buitenlandse onderzoeken blijkt dat slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag hun verhaal openbaar en online te delen omdat aan bepaalde behoeften online wel, maar offline niet voldaan kan worden (Salter, 2013). De motivaties vallen in te delen in drie verschillende doelen of motieven: gerechtigheid, therapeutische doelen en politieke doelen. Om deze doelen te bereiken is de wisselwerking met het publiek van belang. Het publiek kan namelijk door positieve reacties de behoeften van het slachtoffer helpen vervullen, maar door negatieve reacties het slachtoffer ook ernstig schaden. Op dit moment is er nog weinig bekend over de beweegredenen voor het online en openbaar delen van seksueel slachtofferschap. Ook ten aanzien van de reacties hierop is nog weinig bekend. De onderzoeken zijn voornamelijk uitgevoerd in Angelsaksische landen. De vraag is dan ook of de gevonden resultaten ook gelden in Nederland. Daarnaast zijn de methoden vaak exploratief en de casussen en steekproeven selectief. Verder wordt door Thompson, Wood en Rose (2016) beschreven dat er eigenlijk nog weinig bekend is over via welke media (websites) verhalen veelal verspreid worden, ook wordt er niet ingegaan op de mogelijke impact van de verschillende vormen van verspreiding op het type publiek dat bereikt wordt en op het uiteindelijke effect.

Het huidige onderzoek zal de Nederlandse situatie in kaart brengen door gebruik te maken van een grootschalige analyse van de verhalen van slachtofferschap van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag en de reacties hierop. De resultaten van dit onderzoek zullen zorgen voor beter inzicht in de beweegredenen voor, behoeften aan en het effect van het online en openbaar delen van het verhaal. Dit is noodzakelijk voor de verbetering van hulp aan en ondersteuning van deze groep slachtoffers.

Het onderzoek bestaat uit drie onderzoeksvragen:

1. Wat zijn de beweegredenen van slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag om hun verhaal online en openbaar te delen?
2. Wat is het effect van het online en openbaar delen van verhalen van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag op de slachtoffers, de dader en de samenleving?
3. Hoe kunnen deze bevindingen in de slachtofferhulpverlening worden geïmplementeerd?

OPZET VAN HET ONDERZOEK

In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van een mixed-method en multi-informant-aanpak. Dit houdt in dat de gegevens aan de hand van verschillende onderzoeksmethoden en verschillende informanten zijn opgehaald. In totaal zijn drie verschillende informatiebronnen gebruikt: online disclosure berichten verzameld door middel van een social media monitoring tool, interviews met slachtoffers die een bericht over seksueel slachtofferschap online hebben geplaatst en een survey die is uitgezet onder een representatieve sample van de Nederlandse bevolking. Deze drie verschillende informatiebronnen zijn gebruikt om de volgende onderzoeksmethoden toe te passen: (1) literatuuronderzoek; (2) beschrijvend onderzoek; (3) content analyse van de verhalen en reacties op de verhalen; (4) survey- en vignettenstudie naar de perceptie en participatie van de samenleving; (5) interviews met slachtoffers. Allereerst is een uitgebreid literatuuronderzoek gedaan waarbij gekeken is naar empirische onderzoeken gerelateerd aan de eerste en tweede onderzoeksvraag. In het totaal zijn 77 artikelen gebruikt en vormen 28 wetenschappelijke artikelen de kern van het onderzoek. Vervolgens is het beschrijvend onderzoek gebruikt om in kaart te brengen welke verhalen openbaar gedeeld worden, welk medium het slachtoffer kiest om een verhaal te doen en waarom slachtoffers hun verhaal openbaar delen. De geanalyseerde data bestaan uit conversaties op sociale media tussen 1 januari 2017 tot en met 31 december 2018, verzameld door middel van de social media monitoring tool OBI4wan. De conversaties zijn geselecteerd op basis van een zoekstrategie waarbij 11 zoekopdrachten gebruikt zijn. In totaal zijn ruim 1,1 miljoen conversaties gevonden waaruit een steekproef van 100.000 berichten getrokken en geanalyseerd is. In 288 berichten bleek het daadwerkelijk om disclosure van seksueel slachtofferschap te gaan. Deze berichten zijn vervolgens beschreven en gebruikt voor de content analyse om de beweegredenen van slachtoffers te achterhalen. Om de publieke perceptie ten aanzien van het online delen van verhalen slachtofferschap van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag verder te onderzoeken (vraag 2) zijn de reacties onder deze 288 berichten geanalyseerd door middel van content analyse. Om naast de publieke perceptie ook participatie van het publiek te onderzoeken is een survey uitgezet onder een representatieve steekproef van de Nederlandse samenleving. Deze survey bevat vignetten waarin verschillende scenario's (slachtofferverhalen) worden geschetst. Binnen deze verhalen is gevarieerd op type delict (ernst), gevolgen voor het slachtoffer en gevolgen voor de dader. Naast de vignetten zijn ook algemene vragen gesteld naar demografische kenmerken, sociale media gebruik, mening ten aanzien van politie, justitie en slachtofferhulp en self-efficacy. Deze methoden zijn allen kwantitatief van aard. Om enige verdieping aan te brengen in de beantwoording van onderzoeksvraag 1 en 2 zijn ook 23 slachtoffers geïnterviewd die online en openbaar hun verhaal van seksueel slachtofferschap hebben gedeeld. Onderzoeksvraag 3 is beantwoord door triangulatie van alle bovenstaande onderzoeksmethoden.

RESULTATEN

Een groot deel van de respondenten kiest ervoor om disclosure te doen via Twitter. Een nadeel hiervan is dat dit platform slechts een beperkt aantal tekens toe laat. Om die reden plaatsen de slachtoffers op Twitter vaak een weblink naar een uitgebreide blog, column of Facebookbericht. Op deze platforms passen zij de toon van het bericht ook vaak aan naar een meer persoonlijk verhaal, terwijl op Twitter het bericht vaak algemeen is. Uit de interviews blijkt dat slachtoffers hier ook voor kiezen omdat deze platforms meer controle bieden over wie de berichten mogen lezen. Daarnaast blijkt uit de interviews dat de slachtoffers zeer weloverwogen keuzes maken bij de online openbare disclosure. Uit de sociale media berichten blijkt dit minder, daar is een grote groep berichten voornamelijk naar aanleiding van de #MeToo. Deze berichten zijn vaak korte statements die beperkt blijven tot een feitelijke disclosure van seksueel slachtofferschap.

Beweegredenen

Er worden verschillende beweegredenen gevonden voor het openbaar en online delen van seksueel slachtofferschap. De meest voorkomende daarvan is bewustwording – de stilte doorbreken. De slachtoffers geven aan dat zij de samenleving bewust willen maken van hoe vaak seksueel slachtofferschap voorkomt, van de gevolgen van seksueel slachtofferschap, van victim blaming, victim shaming en de patriarchale samenleving. Deze berichten hebben over het algemeen een activistische ondertoon. Wel wordt gevonden dat de insteek per bericht kan verschillen. Sommige slachtoffers kiezen voor het confronteren van hun publiek met de gevolgen van het slachtofferschap andere berichten zijn meer gericht op het beschrijven van de algemene situatie. Dit laatste heeft vooral betrekking op berichten over officiële instanties, zoals politie of hulpverlening. Onder bewustwording werd ook het subthema unburdening gevonden. Dit thema heeft betrekking op berichten waarbij slachtoffers hun verhaal deelden om verlichting te krijgen van emoties en schaamte.

Een tweede beweegreden is anderen helpen. Dit werd vooral gevonden in de interviews. De respondenten gaven aan de wens te hebben een rolmodel te zijn voor andere slachtoffers. Zij wilden daarmee anderen helpen in het omgaan met hun slachtofferschap. Zingeving was hierbij een belangrijke term. Hiermee werd bedoeld dat slachtoffers de wens hadden om een negatieve ervaring in iets positiefs om te zetten door iets voor andere te betekenen.

De hulpvraag is een derde beweegreden. Deze berichten blijken vooral als doel te hebben hulp te vragen. Dit kan hulp zijn van een professional, een specifiek persoon in bijvoorbeeld de politiek of een algemene hulpvraag.

De laatste beweegreden is het delen naar aanleiding van #MeToo. Deze beweegreden werd alleen gevonden in de sociale media berichten en niet in de interviews. Deze berichten waren vaak een korte beschrijving van de situatie van slachtofferschap aangevuld met de hashtag '#MeToo'.

Het is niet zo dat één online disclosure bericht altijd maar één thema of beweegreden kan bevatten. Vaak bleek er een overlap te zijn in beweegredenen. Daarnaast gaven de respondenten in de interviews aan dat zij ook vaak een bepaald platform uitkozen naar aanleiding van de beweegreden van hun bericht. Opvallend is wel dat het straffen van de dader door middel van e-shaming, het openbaar maken van de naam van de dader in de online disclosure, vrijwel niet voorkomt in de data. Dit geldt voor zowel de sociale media data als de interview data. Slechts een enkele respondenten en een enkel sociale media bericht lijken dit doel te hebben. De activistische insteek bleek uiteindelijk één van de belangrijkste redenen te zijn van openbare online disclosure.

Reacties

In het onderzoek is bekeken hoe vaak een online disclosure bericht een gedeeld werd, een like ontving of een reactie kreeg. Opvallend was dat ruim een derde van de berichten geen enkele vorm van reactie kreeg. Likes waren de meest voorkomende reacties. Echter bleek het aantal ontvangen likes niet heel hoog. Ruim 80 procent van de berichten ontving slechts één tot drie likes. In totaal is er 1160 keer gereageerd op de online disclosure berichten. Inhoudelijk viel het op dat deze reacties vooral steunend waren voor het slachtoffers. Daarnaast werd ook gevonden dat in de reacties vaak een eigen disclosure gegeven werd. Voornamelijk vrouwen gaven reacties op online disclosure berichten. Opvallend was wel dat vaak reacties van dezelfde personen gevonden werden, waardoor wordt vermoed dat sprake is van zogenaamde *echo chambers* waarin de berichten van de slachtoffers terecht komen. Hiermee wordt bedoeld dat de online disclosure berichten steeds gelezen worden door dezelfde groep mensen, namelijk de mensen met interesse voor dergelijke berichten.

De respondenten vertelden tijdens de interviews ook dat zij overwegend positieve reacties hadden ontvangen op het online en openbaar delen van hun slachtofferervaring. Deze reacties motiveerden hen vaak om door te gaan met het publiekelijk maken van hun verhaal en de ervaring ook op andere platforms te delen. Toch gaven de respondenten wel aan ook negatieve reacties te hebben ontvangen. Deze reacties hadden een grote impact. Sommige respondenten stopten met delen zowel online als offline naar aanleiding van negatieve reacties. Voor een aantal andere respondenten gaven de negatieve reacties juist nog meer motivatie om online disclosure te doen met een activistische ondertoon. Het uitblijven van een reactie werd ook als negatief ervaren. De respondenten interpreteerden dit als niet gehoord worden of wel gehoord worden maar niet belangrijk genoeg gevonden worden. Dit bleek zowel in de sociale media data als in de interviews vaak te gebeuren. Verder gaven de respondenten in de interviews aan dat de verschillende platforms ook zorgden voor diverse reacties. Persoonlijke berichten op platforms waar meer controle was over wie het bericht kon lezen werden geassocieerd met meer positieve reacties. Op Twitter bleken reacties weinig voor te komen waardoor dit door de slachtoffers als eenzijdig werd ervaren. Een laatste belangrijke bevinding was dat respondenten aangaven dat online disclosure makkelijker is dan offline disclosure.

De resultaten van de survey lieten zien dat in de samenleving slechts een klein aantal personen zelf een bericht gedeeld had of iemand kende die online disclosure heeft gedaan. Over het algemeen genomen is de samenleving negatief over online disclosure en e-shaming en ook niet of verminderd bereid tot participatie in de vorm van het liken of delen van een bericht. Slechts een klein deel van de sample was positief over online disclosure of e-shaming. Opvallend is wel dat dit deel significant jonger is, lager opgeleid en dat deze groep actiever is op sociale media. Dit zou kunnen verklaren waarom voornamelijk positieve reacties gevonden worden op online disclosure. Indien de positieve groep ook actiever is op de sociale media dan zijn dit mogelijk ook de personen die reageren wat logischerwijs resulteert in een positieve reactie.

Verder bleek uit de survey een duidelijke steun voor formele oplossingen, zoals het doen van aangifte of zoeken van hulp bij hulpverleningsinstanties. Daarbij werd vooral een sterke voorkeur gevonden voor het doen van aangifte bij de politie.

De praktijk

Dit onderzoek laat een aantal kansen en risico's zien ten aanzien van online disclosure. Allereerst kunnen de respondenten een groot voordeel ervaren in de mogelijkheid hun verhaal te schrijven, herschrijven en eventueel zelfs na te laten het online te plaatsen. Hierdoor is het mogelijk een weloverwogen keuze te maken, waardoor beoogde resultaten bereikt kunnen worden. Een tweede voordeel is dat respondenten controle uit kunnen oefenen over waar, wanneer en met wie ze hun verhaal deelden. Dit kunnen zij doen door te kiezen wel platform gebruikt wordt voor de verspreiding van het disclosure bericht en welke hashtags of tags daarbij gebruikt worden. Een ander belangrijk voordeel van het internet waren de mogelijkheden om digitaal in contact te komen met andere lotgenoten en personen om mee te delen. Respondenten gaven aan dat het makkelijker is om online te interacteren met anderen. Het laatste voordeel wat veelvuldig genoemd werd hangt wederom samen met de activistische insteek en is het voordeel dat online een groot publiek bereikt kan worden.

Naast kansen werden in de data ook verschillende risico's van online disclosure gevonden. Allereerst ontbreekt het online aan non-verbale communicatie. Daardoor kunnen woorden verkeerd overkomen of dingen verkeerd gelezen worden. Verder werd toch ook vaak gevonden dat men de controle over een online disclosure bericht kwijtraakt doordat het op andere plekken gedeeld werd, berichten na het offline halen toch weer door anderen werden gedeeld of dat het verhaal van de respondenten werd 'gestolen' en door

anderen online werd gedeeld. Dit werd voornamelijk gevonden voor berichten die viral gingen. Daarnaast kent het internet nog een ander risico voor slachtoffers die ervoor kiezen hun slachtofferervaring online en openbaar te delen. Dit is dat zij door middel van lotgenoten contacten blootgesteld werden aan potentiële triggers die niet bevorderlijk zijn voor het helen en mogelijk het trauma versterken. Het laatste risico dat gevonden werd is een algemeen risico van het internet en sociale media en is de verslavende werking. Respondenten gaven aan voortdurend bezig te zijn met het aantal likes en reacties die zij op hun berichten ontvingen. Dit had grote gevolgen op het dagelijks leven van deze respondenten.

CONCLUSIE

Het huidige onderzoek had tot doel het in kaart brengen van achtergronden (behoeftes, keuzes en beweegredenen) die bijdragen aan de keuze een slachtofferervaring met seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag openbaar en online te delen. Daarnaast beoogde dit onderzoek inzicht te krijgen in het effect van dit online en openbaar delen van verhalen van slachtofferschap. Over het algemeen werd gevonden dat er zowel positieve als negatieve kanten zijn aan het openbaar en online delen van een slachtofferervaring. Doorgaans zorgt een goede afweging ten aanzien van het te plaatsen bericht voor een positieve ervaring. Echter moet er altijd rekening mee worden gehouden dat negatieve reacties of geen reacties gegeven kunnen worden op het online disclosure bericht.

De Nederlandse samenleving blijkt niet positief te staan ten opzichte van online disclosure of e-shaming en participatie daarin. Slechts een specifieke groep reageert positief ten aanzien van online disclosure en e-shaming. Dit zorgt ervoor dat de beweegredenen van slachtoffers mogelijk niet altijd een beoogd effect heeft. Specifiek geldt dit voor de meer activistische insteek, hier is namelijk interactie met het publiek noodzakelijk om het doel te bereiken. Juist de interactie met het publiek lijkt beperkt in dit onderzoek. Zo worden aanwijzingen gevonden voor echo chambers waardoor online disclosure berichten van seksueel slachtofferschap steeds dezelfde groep mensen bereikt. Daarnaast worden überhaupt weinig reacties op berichten gevonden. Uit de interviews blijkt dat slachtoffers toch positief zijn ten aanzien van de reacties die zij krijgen en het behalen van de doelen. Dit hangt mogelijk samen met het delen op minder openbare platforms zoals Facebook of lotgenotencontacten die in dit onderzoek niet in te zien waren.

Het huidige onderzoek biedt een startpunt voor meer inzicht in online disclosure en het effect daarvan. De beweegredenen van slachtoffers blijken duidelijk uit dit onderzoek. Deze worden door de verschillende onderzoeksmethoden bevestigd en blijken ook overeen te komen met eerder onderzoek. De vraag of deze doelen behaald worden kan niet volledig beantwoord worden. De reacties blijken vaak niet volledig te onderzoeken, omdat niet alles openbaar is. Hierdoor zou verder onderzoek ook moeten kijken naar verschillende vormen van publieke, semi-privé en privé online disclosure.

Onderzoeksvragen

1. Wat zijn de beweegredenen van slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag om hun verhaal online en openbaar te delen?
2. Wat is het effect van het online en openbaar delen van verhalen van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag op de slachtoffers, de dader en de samenleving?
3. Hoe kunnen deze bevindingen in de slachtofferhulpverlening worden geïmplementeerd?

Beweegredenen online disclosure	Reacties online disclosure	Effecten online disclosure	Perceptie en participatie	Kansen	
Informele gerechtigheid en e-shaming	Overwegend positief: advies, steun, validatie, geloof, belangenbehartiging en verantwoordelijkheid	54,2% van de berichten ontving één of meer likes	Kracht terug claimen	Een vijfde van de ondervraagden is bereid tot participatie bij online disclosure	Controle over wat, waar, wanneer en met wie gedeeld wordt
Therapeutische doelen: steun, vragen stellen en verlichting	Deels negatief: egocentrisch en afleidend	Gemiddeld 4 reacties op een disclosurebericht (SD=25,4), grotendeels geen reactie (58,3%)	Inzicht slachtofferervaring	Personen met positieve houding t.a.v. disclosure en e-shaming: jonger, lager opgeleid, hogere mate van afhankelijkheid van social media, hoger gebruik social media voor persoonlijke en maatschappelijke doelen	Mogelijkheid anonimiteit of onder schuilnaam te delen
Politieke doelen: viral justice, activisme	Overwegend positief en steunend (84,7%)	Influencers meer reacties op online disclosure	Herkenning en validatie door anderen		(Fysieke) afstand tussen schrijver en lezers
Bewustwording: stilte doorbreken en verlichting van emoties en schaamte	Deel reacties ambivalent (15%): eigen disclosure, politiek statement of kritiek op politie, justitie en hulpverlening	Overwegend positief: steun, validatie, geloof	Effect positieve reacties: gehoord, gesteund, geloofd en gesterkt		Interactie en lotgenotencontact
Anderen helpen	Klein deel negatief (0,2%)	Enkele negatieve reacties: victim blaming, ongeloof, afleidend, voornamelijk op Twitter	Effect positieve reacties: zelfvertrouwen vergroot	Ondervraagden niet positief t.a.v. disclosure	Mogelijkheid om groot publiek te bereiken
Hulpvraag		In reactie vaak disclosure van andere slachtoffers	Effect negatieve reacties: deels pijnlijk, gevoel niet serieus te worden genomen, erger dan slachtofferervaring, deels gezien als feedback en geen grote impact	Kwart van de ondervraagden heeft een positieve attitude t.a.v. (participatie bij) e-shaming	Risico's
Disclosure n.a.v. #MeToo	Ruim een derde van de berichten ontvangt geen enkele reactie, verschilt per platform	Aard, aantal en lengte reacties verschilt per platform	Uitblijven van reacties als negatief ervaren: 'niet gehoord of niet belangrijk genoeg'	Bereidheid tot participatie bij e-shaming hoger bij ernstige delicten	Gebrek aan non-verbale communicatie (gevaar voor misverstanden)
Bewustwording: stilte doorbreken en verlichting van emoties en schaamte	Berichten over verkrachting ontvangen significant vaker een like of reactie en worden vaker gedeeld	Influencers en respondenten met groot online bereik meer negatieve reacties	Disclosure als reactie: zowel confronterend als geruststellend en egostrelend	Zeer positief t.a.v. politie en hulpverlening	Beperkt aantal tekens op Twitter
Anderen helpen					Mogelijk controleverlies
Hulpvraag					Volledige anonimiteit bestaat niet
Informeren van anderen					Potentiële triggers
Lotgenotencontact					

Legenda

Literatuurstudie

Social media berichten

Interviews

Survey

Combinatie

1. INLEIDING

ACHTERGROND ONDERZOEK

In oktober 2015 lanceerde cabaretière Anke Laterveer naar aanleiding van haar slachtofferschap van aanranding de hashtag '#zeghet' op Twitter. Haar aangifte bij de politie liep uit op een deceptie: de politie liet weten dat de kans op vervolging vrijwel nihil was. Gedesillusioneerd schreef ze hierover een blog en zo ontstond het idee voor #zeghet, een actie om bewustzijn te creëren rondom seksueel geweld en het taboe hierover te doorbreken. Veel slachtoffers deelden vervolgens via sociale media hun verhaal.

Recenter is veel aandacht geweest voor eenzelfde soort fenomeen, dit keer gelanceerd door verschillende Hollywood-actrices onder de hashtag '#MeToo'. Zij vroegen met deze hashtag aandacht voor seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag in de filmwereld, specifiek door regisseur Harvey Weinstein. Zijn naam werd veelvuldig genoemd en zijn gedrag uitgebreid beschreven, wederom met als doel bewustzijn te creëren. De bekendmaking van zijn naam had ook andere gevolgen: hij verloor zijn plek in het Oscar-comité (www.nu.nl, 14 oktober 2017), zijn lidmaatschap bij het Producers Guild of America (www.nu.nl, 17 oktober 2017), zijn lidmaatschap van het Brits Film Instituut en een Harvardedprijs (www.nu.nl, 19 oktober 2017). Daarnaast werd een strafrechtelijk onderzoek naar hem alsmede naar zijn bedrijf gestart, dat hem ook ontsloeg (www.nu.nl, 23 oktober 2017). Inmiddels is hij veroordeeld.

Ook #MeToo werd door het publiek opgepakt en veel mensen, waaronder in Nederland, deelden hun verhaal over slachtofferschap van seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag. In sommige gevallen werden, net als bij Weinstein, ook hier details over de 'dader' verspreid. In Frankrijk gebeurde dit onder de hashtag #balancetonporc, 'verlink je varken'. Het fenomeen dat mensen hun verhaal openbaar en online delen via social media wordt in vakliteratuur ook wel *viral justice* genoemd (Thompson, Wood & Rose, 2016). Wanneer daarbij ook de naam van de dader wereldkundig wordt gemaakt is er sprake van *e-shaming* van de dader (Berenblum, 2016).

Het massale gebruik van de hashtags #MeToo en #zeghet laat zien dat slachtofferschap van seksueel geweld en seksuele intimidatie op grote schaal voorkomt. Verder blijkt ook uit de verhalen dat deze slachtoffers niet altijd hulp zoeken of het slachtofferschap melden bij officiële instanties zoals de politie. Vermoed wordt dat een aanmerkelijke groep slachtoffers onder de officiële radar blijft, maar dat deze personen er voor kiezen online wel naar voren te treden met hun verhaal. In de online gedeelde ervaringen van deze slachtoffers wordt duidelijk dat zij negatieve gevolgen ervaren van het door hen meegemaakte seksueel geweld of grensoverschrijdend gedrag.

Dit onderzoek heeft tot doel om voor deze onderbelichte groep slachtoffers van seksueel geweld of seksueel overschrijdend gedrag in kaart te brengen welke achtergronden (behoeftes, keuzes en beweegredenen) ertoe bijdragen dat men ervoor kiest het eigen verhaal openbaar en online te delen. Daarnaast beoogt dit onderzoek inzicht te verkrijgen in het effect van dit online en openbaar delen van verhalen van slachtofferschap.

BEWEEGREDEKEN EN BEHOEFTE VAN HET SLACHTOFFER

Uit de beperkte literatuur, voornamelijk afkomstig uit Angelsaksische landen, blijkt dat slachtoffers ervoor kiezen hun verhaal openbaar en online te delen omdat hiermee voldaan kan worden aan bepaalde behoeften waaraan niet voldaan wordt in de offline wereld (Salter, 2013). Verschillende motieven worden onderscheiden: (1) validatie, het gevoel hebben dat mensen je verhaal geloven; (2) een stem geven aan je verhaal, je verhaal in eigen woorden vertellen; (3) controle over je eigen verhaal en de manier waarop het verteld wordt; (4) en activisme, het eisen van aandacht en actie van officiële instanties (Clark, 2010; Thompson et al., 2016). Uit het onderzoek van Clark (2010) blijkt veel overlap tussen de motieven. Daarnaast zijn er andere onderzoeken die gebruik maken van een meer overkoepelende motivatie: informele sociale als motief voor het online en openbaar delen van een verhaal (Berenblum, 2016). Informele sociale controle is een onderdeel van sociale controle, dat door Durkheim (1897) beschreven wordt als het door de maatschappij herkennen en handhaven van gezamenlijke normen. Er zijn twee typen sociale controle: formele en informele. Formele sociale controle verwijst naar de verantwoordelijkheid van officiële instanties in het handhaven van sociale normen door verschillende mechanismen, zoals straffen. Informele sociale controle wordt gebruikt door de overige leden van de samenleving om sociale normen te handhaven door onder andere groepsdruk (Berenblum, 2016). In de

online wereld hebben officiële instanties vaak minder invloed en zullen dus vaker informele sociale controle maatregelen ingezet worden. Daar komt bij dat de slachtoffers vaak teleurgesteld zijn in officiële instanties, bijvoorbeeld doordat politie aangiftes ontmoedigt, zoals het geval was bij Anke Laterveer, maar ook omdat daders vaak niet veroordeeld worden vanwege gebrek aan bewijs. Het doel van het online delen van een verhaal van seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag blijkt volgens de literatuur dan ook vaak informele sociale controle (Thompson et al., 2016). Dit wordt 'viral justice' genoemd, dat bestaat uit wraak nemen door de dader openlijk te schande te maken, bewijs verzamelen tegen de dader, steun verzamelen bij het grote publiek, activisme en bewustwording (Thompson et al., 2016). Er is daarmee sprake van een wisselwerking tussen de behoeften van het slachtoffer en het publiek, waarbij het publiek kan helpen bij het vervullen van de behoeften van het slachtoffer en het slachtoffer het publiek kan helpen bij het versterken en herdefiniëren van sociale normen.

Vooraf bij het online te schande maken van de dader, ook wel e-shaming, genoemd, is de rol van het publiek belangrijk (Berenblum, 2016). Berenblum (2016, p.94) definieert e-shaming als volgt: "*E-shaming is een openbaar en online sociaal proces met als doel het opnieuw bevestigen van sociale normen door het tentoonspreiden van afkeur ten aanzien van het deviant gedrag door online publicatie van informatie over de gebeurtenis.*" Iedere internetgebruiker kan onderdeel worden van het e-shaming proces, waardoor de impact hiervan ook erg groot kan worden.

Ook uit onderzoek van Berenblum (2016) blijkt dat een steekproef van Israëlische studenten overwegend positief zijn over het gebruik van e-shaming als een mechanisme van sociale controle. Berenblum (2016) vond echter ook dat het publiek eerder geneigd was mee te helpen bij e-shaming als er grotere zekerheid was dat het delict daadwerkelijk plaatsgevonden had. Dit kan verklaren waarom de #MeToo beweging zo succesvol was in het e-shamen van Harvey Weinstein. Veel actrices kwamen met vergelijkbare verhalen naar buiten waardoor het aannemelijk werd dat het seksueel grensoverschrijdende gedrag daadwerkelijk plaats heeft gevonden. Een verschil met het huidige onderzoek en de aandacht die #MeToo in de context van de filmwereld gekregen heeft is dat de actrices, doordat zij een groot aantal volgers hebben, meer invloed hebben op sociale media dan de gemiddelde internetgebruiker. Hierdoor heeft hun verhaal mogelijk een veel groter bereik dan het verhaal van de meeste slachtoffers. De vraag is dus of hetzelfde geldt voor een slachtoffer met minder grote online invloed. Mogelijk is het publiek minder geneigd om bij te dragen aan e-shaming en kunnen er zelfs zeer negatieve gevolgen zijn voor het slachtoffer.

Het verhaal van seksueel slachtofferschap online delen kan ook gezien worden als een manier van coping met wat het slachtoffer is overkomen. Door het verhaal naar buiten te brengen en een dader aan te wijzen wordt de slachtofferrol bevestigd, waardoor het slachtoffer zich erkend voelt. Maar werkt deze manier van coping voor deze nieuwe groep slachtoffers 'onder de radar'? Zijn de beweegredenen voor viral justice en e-shaming daadwerkelijk wraak en informele gerechtigheid? Of gaat het juist alleen om de bevestiging van het eigen slachtofferschap? Hierover is nog weinig bekend. Slachtoffers geven wel aan, onder andere via de sociale media, dat seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag een breed probleem is in de hele samenleving en dat zij bewustwording hiervan nastreven. Dat zou de reden zijn om hun verhaal online en openbaar te delen - maar dat lijkt niet overeen te komen met wat eerder gevonden werd in de literatuur. Dit is mogelijk te verklaren doordat er zeer beperkt onderzoek gedaan is naar deze groep slachtoffers, die nu pas door de verschillende hashtag-acties zichtbaar wordt.

EFFECTEN VAN HET ONLINE EN OPENBAAR DELEN VAN EEN VERHAAL

Op de verhalen van slachtoffers verspreid via #zeghet en #MeToo kwamen veel reacties, zowel positief als negatief. Positief omdat 'awareness', besef, gecreëerd werd door de verhalen. Negatief omdat het slachtoffer vaak als aansteller of schuldig aan het eigen slachtofferschap werd neergezet. Uit de literatuur weten we dat vooral deze negatieve reacties schadelijk kunnen zijn voor het slachtoffer vanwege secundaire victimisatie door deze 'victim blaming' (het slachtoffer zelf de schuld geven van zijn of haar slachtofferschap). Bij studie naar het effect van het online en openbaar delen van een verhaal is dus de interactie tussen de samenleving en de slachtoffers van groot belang. Het publiek kan namelijk door positieve reacties de behoeften van het slachtoffer helpen vervullen, maar door negatieve reacties ook het slachtoffer ernstig schaden. Over de perceptie en participatie van de samenleving op het delen van dergelijke verhalen is evenwel weinig bekend. Het is daarom belangrijk te weten te komen wanneer de samenleving er wel of juist niet voor kiest een slachtoffer te steunen, door positief of negatief te reageren, door het bericht te delen of te liken of door het actief helpen zoeken en te schande maken van vermeende

daders.

Uit onderzoek blijkt dat kenmerken van het slachtoffer en zijn of haar verhaal van invloed zijn op de reacties vanuit de samenleving. Salter (2013) bestudeerde drie zaken waarin een verhaal van seksueel geweld online en openbaar werd gedeeld. De effecten van het delen van het verhaal liepen erg uiteen. Wanneer het slachtoffer een minder goede reputatie had of wanneer mensen zich niet konden identificeren met het slachtoffer was er minder aandacht voor het verhaal en wordt de toon van de discussie snel negatief.

In andere onderzoeken lag de nadruk ook op de negatieve effecten van viral justice en e-shaming. Zo vond Nagy (2016) dat verhalen op social media en specifiek de reacties hierop vaak zorgen dat verschillende mythes omtrent seksueel geweld in stand blijven, zoals de overtuiging dat het slachtoffer van seksueel geweld dit heeft 'verdient' door promiscue gedrag of door het dragen van uitdagende kleding (O'Hara, 2012; Sela-Shayovitz, 2015; Wall & Quadara, 2014). Een andere mythe is het idee dat de meeste meldingen van seksueel geweld vals zijn (Wall & Tarczon, 2013). Deze mythes zorgen ervoor dat de schuld voor het delict verschuift van de dader naar het slachtoffer: victim blaming. Hierdoor zullen andere slachtoffers minder geneigd zijn om melding te maken of aangifte te doen van slachtofferschap van seksueel geweld (Nagy, 2016). De rechtshandhaving ondervindt hiervan dus een direct effect doordat er weinig zicht is op het daadwerkelijk aantal slachtoffers en daders ongestraft blijven. Bovendien wordt vervolging van de dader bemoeilijkt omdat het noemen van de naam zijn of haar rechten in het geding brengt (Fileborn, 2014). Er zijn nog anderen effecten gevonden die direct van invloed zijn op het slachtoffer. Zo stelt Powell (2015) dat een behoefte van het slachtoffer om zijn of haar verhaal te delen vaak controle over het eigen verhaal is, maar door het online delen van informatie kan dit verhaal juist een eigen leven gaan leiden, met als gevolg juist controleverlies. Ook zal het verhaal van het slachtoffer altijd online terug te vinden zijn, waarmee de rol van slachtoffer een onderdeel blijft van zijn of haar leven. Dit kan de coping van het meegemaakte slachtofferschap bemoeilijken (Thompson et al., 2016). Verder werd het doel activisme volgens Thompson et al. (2016) zelden behaald, omdat hashtags nooit de plaats in kunnen nemen van daadwerkelijke actie om een politieke en sociale verandering teweeg te brengen.

DOEL- EN VRAAGSTELLING

De hierboven beschreven wetenschappelijke onderzoeken zijn beperkt. De onderzoeken zijn allereerst voornamelijk uitgevoerd in Angelsaksische landen. De vraag is dan ook of de gevonden resultaten ook gelden in Nederland. Daarnaast zijn de methoden vaak exploratief en de casussen en steekproeven selectief. Verder wordt door Thompson et al. (2016) beschreven dat er eigenlijk nog weinig bekend is over via welke media (websites) verhalen veelal verspreid worden. Ook wordt er niet ingegaan op de mogelijke impact van de verschillende vormen van verspreiding op het type publiek dat bereikt wordt en op het uiteindelijke effect van het online en openbaar delen van ervaringen met seksueel slachtofferschap.

Het huidige onderzoek zal de Nederlandse situatie in kaart brengen door gebruik te maken van een analyse van de verhalen van slachtofferschap van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag en de reacties hierop. De resultaten van dit onderzoek zullen zorgen voor beter inzicht in de beweegredenen voor, behoeften aan en het effect van het online en openbaar delen van het verhaal. Dit is noodzakelijk voor de verbetering van hulp aan en ondersteuning van deze groep slachtoffers.

Het onderzoek adresseert drie onderzoeksvragen:

1. Wat zijn de beweegredenen van slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag om hun verhaal online en openbaar te delen?
2. Wat is het effect van het online en openbaar delen van verhalen van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag op de slachtoffers, de dader en de samenleving?
3. Hoe kunnen deze bevindingen in de slachtofferhulpverlening worden geïmplementeerd?

De hoofdvragen vallen uiteen in verschillende subvragen:

- 1a. Welke keuzes (social media platform, dader wel of niet vermelden, narratives - woordkeuze) maken de slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag wanneer

- ze hun verhaal online delen?
- 1b. Wat is de perceptie van het slachtoffer ten aanzien van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag (waar ligt volgens hen de grens)?
 - 1c. Wat is de perceptie van het slachtoffer ten aanzien van de hulpverlening en politie/justitie?
 - 1d. Wat zijn de verwachtingen van het slachtoffer na het online en openbaar delen van zijn/haar verhaal?
-
- 2a. Wat voor reacties krijgen slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag op hun verhaal?
 - 2b. Hoe denkt de samenleving over het online en openbaar delen van verhalen (excl. en incl. identiteit van de dader) van slachtofferschap?
 - 2c. Komen de verwachtingen van de slachtoffers overeen met het daadwerkelijke effect?
-
- 3a. Wat zijn de kansen bij het openbaar en online delen van slachtofferverhalen?
 - 3b. Wat zijn de mogelijke risico's bij het openbaar en online delen van slachtofferverhalen?

ONDERZOEKSOPZET

In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van een mixed-method- en multi-informant-aanpak. Dit betekent dat de gegevens aan de hand van verschillende onderzoeksmethoden en verschillende informanten zijn opgehaald. In totaal zijn drie verschillende informatiebronnen gebruikt: online disclosure berichten verzameld door middel van een *social media monitoring tool*, interviews met slachtoffers die een bericht over seksueel slachtofferschap online hebben geplaatst en een survey die is uitgezet onder een representatieve steekproef uit de Nederlandse bevolking. Deze drie verschillende informatiebronnen zijn gebruikt om de volgende onderzoeksmethoden toe te passen: (1) literatuuronderzoek; (2) beschrijvend onderzoek; (3) content analyse van de verhalen en reacties op de verhalen; (4) survey- en vignettenstudie naar de perceptie en participatie van de samenleving; (5) interviews met slachtoffers.

Het onderzoek en de werkwijze is voorgelegd aan de Ethische Commissie van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de VU, de CERCO. Deze commissie heeft op 13 december 2018 aangegeven geen ethische bezwaren te zien in de uitvoering van dit onderzoek.

LITERATUURONDERZOEK

Allereerst is een uitgebreid literatuuronderzoek gedaan waarbij gekeken is naar empirische onderzoeken gerelateerd aan de eerste en tweede onderzoeksvraag. In de periode van 3 december tot 19 december 2018 zijn de internetdatabases Web of Science en PsycINFO doorzocht. In Web of Science (WoS) zijn gelijktijdig drie bibliografische bronnen (databases) doorzoekbaar: Science Citation Index Expanded (vanaf 1900), de Social Sciences Citation Index (vanaf 1956) en Arts & Humanities Citation Index (vanaf 1975). WoS biedt de mogelijkheid publicaties op te sporen op grond van relaties tussen citaties (referenties) die in wetenschappelijke artikelen staan. Zo kan nagegaan worden hoe vaak een auteur wordt geciteerd en welke artikelen naar een bepaald artikel verwijzen. De database PsycINFO bevat peer-reviewed artikelen uit de gedrags- en sociale wetenschappen en is een van de meest uitputtende databases in de psychologische wetenschap (American Psychological Association, z.d.).

Relevantie van de literatuur werd bepaald aan de hand van vooraf opgestelde inclusie- en exclusiecriteria. Hierbij was het van belang dat het ging om (a) Engels- of Nederlandstalige wetenschappelijke artikelen, (b) van zowel kwalitatieve als kwantitatieve studies die (c) empirisch en volledig gepubliceerd waren, (d) en gevonden waren via Web of Science en PsycINFO of door middel van de sneeuwbalmethode. Literatuurreviews, dissertaties, case reports en andere publicaties werden niet uitgesloten van de review.

Om de artikelen te vinden is gebruik gemaakt van verschillende zoektermen en combinaties van zoektermen. De zoektermen *disclos** en *'self report'* zijn gecombineerd met zoektermen met betrekking tot seksueel slachtofferschap (*'sex* assault'*, *'sex* abuse'*, *'sex* victim*'* en *'sex* survivor'*) en de zoektermen *'online'*, *'social media'* en *'cyber*'* met betrekking tot het delen via het internet. Vervolgens werd gezocht op zoektermen die betrekking hebben op het online delen van seksueel slachtofferschap om activistische doelen na te streven. Daarbij werden de eerdergenoemde zoektermen met betrekking

tot seksueel slachtofferschap gecombineerd met de/zoektermen 'online justice', 'online activism', 'online protest' en 'informal justice'. Tot slot werd gezocht met de zoektermen 'viral justice', 'e-shaming', 'online shaming', 'Me too' en '#MeToo'.

Uiteindelijk heeft deze zoekstrategie 1501 hits opgeleverd. De titel en abstract van deze artikelen zijn allereerst gescand op relevantie. Vervolgens zijn 33 artikelen relevant bevonden, waarna de volledige tekst is doorgelezen. Tevens werden artikelen gevonden door middel van een sneeuwbalmethode. Hierbij werd literatuur gezocht via de literatuurverwijzingen in de gevonden publicaties. Ook werden vanaf die periode (19 december 2018 tot februari 2019) nieuw verschenen relevante artikelen toegevoegd. Tot slot zijn sleutelartikelen bij relevante bronnen gevonden met behulp van een Citation Index op Web of Science. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een literatuurstudie waarbij 28 wetenschappelijke artikelen de kern van het onderzoek vormen en in totaal 77 artikelen gebruikt worden.

BESCHRIJVEND ONDERZOEK

De tweede onderzoeksmethode, het beschrijvende onderzoek is gebruikt ter beantwoording van onderzoeksvraag 1a. De data voor de beschrijving zijn verzameld met behulp van OBI4wan. OBI4wan is een *social media monitoring tool* die alle conversaties van de afgelopen drie jaar¹ op online openbare bronnen verzamelt. Deze conversaties worden door de tool van fora, blogs, sociale media (zoals Facebook, Instagram, YouTube en Twitter) en websites gehaald. Voor het huidige onderzoek zijn alleen conversaties meegenomen in de periode 1 januari 2017 tot en met 31 december 2018². Door middel van een zoekopdracht op basis van keywords kan een database samengesteld worden met relevante conversaties. Naast de conversaties geeft OBI4wan ook belangrijke metadata zoals het aantal reacties en aantal keer dat een bericht is gedeeld. Van elke zoekopdracht genereert OBI4wan een rapport waarin weergegeven wordt hoeveel conversaties gerelateerd aan de zoekopdracht gevonden worden over de onderzoeksperiode. Verder geeft het rapport nog visuele representaties van de meest voorkomende tags en hashtags doormiddel van een hashtag en tag 'cloud', de top-auteurs en activiteit per uur van de dag.

In totaal zijn ruim 1,1 miljoen conversaties gevonden aan de hand van een zoekstrategie waarbij 13 zoekopdrachten gebruikt zijn (zie Bijlage I). Deze zoekopdrachten zijn samengesteld op basis van hashtags die geassocieerd kunnen worden met online disclosure van seksueel geweld en seksuele intimidatie en op basis van algemene termen die gebruikt worden om slachtofferschap van dergelijke delicten te duiden. Enkele voorbeelden zijn de tags #MeToo, #zeghet, #Breakthesilence, #seksueelmisbruik, #verkracht, enzovoort. Naast verschillende zoektermen zijn ook bepaalde uitsluitingscriteria gehanteerd. Zo is er onder andere geselecteerd op taal. In dit onderzoek zijn wij geïnteresseerd in de Nederlandse situatie, om die reden zijn andere (veelvoorkomende) talen (Engels, Frans, Duits etc.) uitgesloten door middel van het gebruik van de term 'NOT'. Retweets en quotes zijn ook niet meegenomen om dubbel te voorkomen. Verder zijn de zoekopdrachten nog aangescherpt door bepaalde termen en tags te verwijderen die veelvuldig voorkwamen maar geen inhoudelijk verband hadden met het onderzoeksonderwerp. Dit is gedaan op basis van de bijgeleverde rapportage in OBI4wan. Een voorbeeld hiervan is tags die verwezen naar Anne Faber. Ten tijde van de onderzoeksperiode speelde ook de zaak Anne Faber. Deze zaak is niet relevant voor dit onderzoek. Om die reden zijn alle termen die verband houden met deze zaak uitgesloten bij de zoekopdrachten.

De OBI4wan data zijn gebruikt om in kaart te brengen welke verhalen openbaar gedeeld worden, welk medium het slachtoffer kiest om een verhaal te doen en waarom slachtoffers hun verhaal openbaar delen.

CONTENT ANALYSE

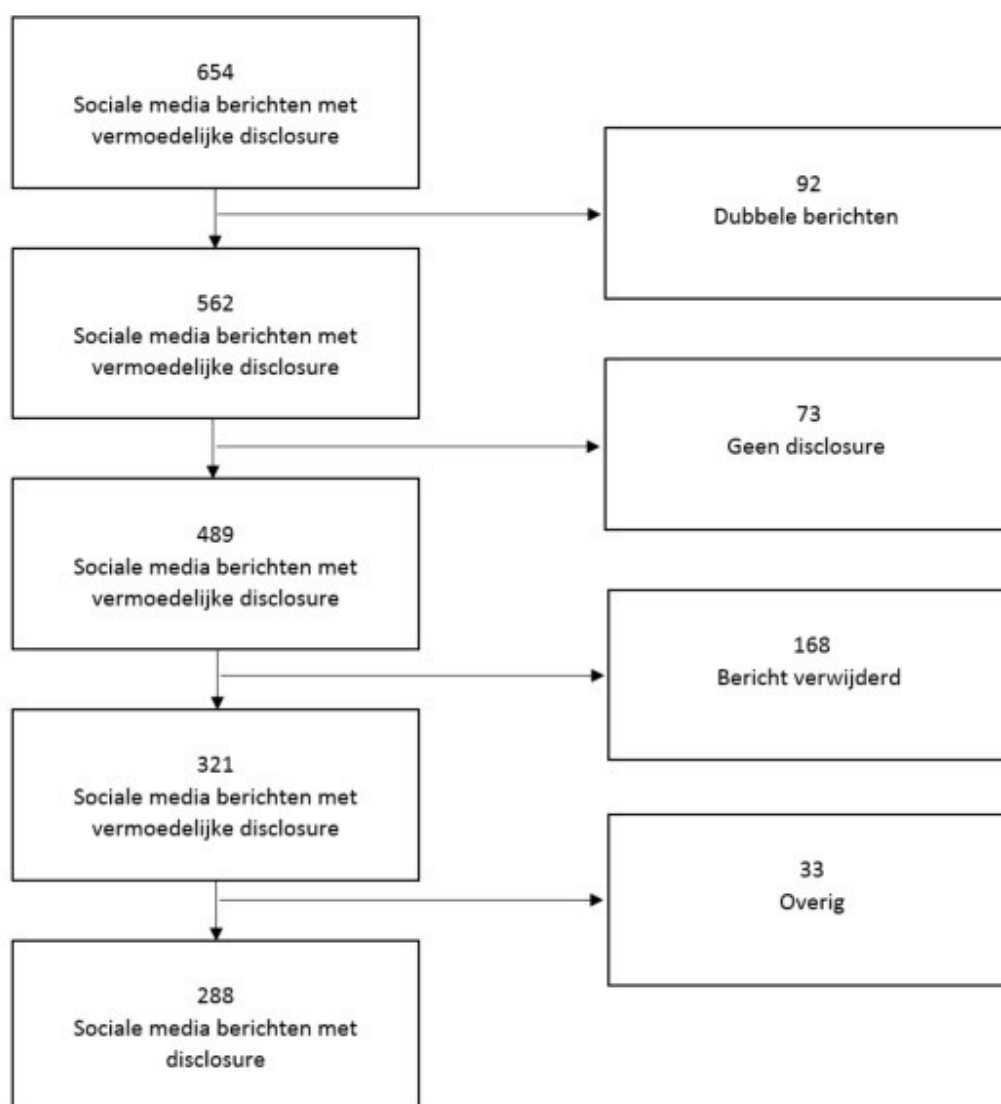
De OBI4wan data zijn ook gebruikt om een content analyse uit te voeren. De kwalitatieve content analyse is gebruikt om onderzoek te doen naar de beweegredenen van de slachtoffers en ter beantwoording van de vragen 1b, 1c en 2a. Hierbij is gekeken naar de inhoud van berichten waarin online disclosure plaatsvond.

De contentanalyse is uitgevoerd over een subsample van de 1,1 miljoen berichten. Het bleek

¹ Drie jaar voorafgaand aan de datum van de zoekopdracht.

² De reden voor deze selectie is tweeledig: enerzijds technisch - in januari 2019 is het onderzoek gestart waardoor de database van 2016 al deels niet meer toegankelijk was. Anderzijds inhoudelijk - de #MeToo beweging vond plaats in oktober 2017, door te starten vanaf januari 2017 kon ook de periode daarvoor onderzocht worden.

onmogelijk om alle berichten door te lezen en handmatig de berichten waarin het slachtofferschap werd gecommuniceerd te selecteren. Om die reden is ervoor gekozen om systematisch 100.000 berichten door te werken. OBI4wan levert de data in bestanden van 10.000 berichten aan. Verdeeld over de jaren zijn 10 bestanden random geselecteerd en handmatig doorzocht. Berichten waarin mogelijk beschreven werd dat de auteur slachtoffer geworden is van seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag werden gemarkeerd. Daarbij zijn online krantenartikelen, waarin het slachtoffer niet in eigen woorden zijn of haar verhaal verteld maar een redactie over het artikel is gegaan, uitgesloten. Hierdoor zijn alleen Twitterberichten, Facebook berichten, blogs, columns, YouTube video's en Instagram posts meegenomen waaruit duidelijk bleek dat het slachtoffer zelf de auteur was van het bericht. In totaal zijn 654 berichten geselecteerd, die nogmaals uitgebreid zijn geanalyseerd. Een groot deel van de berichten bleek verwijderd te zijn van Twitter of van het blog waar het bericht op stond (25,7%). Deze zijn buiten beschouwing gelaten omdat de reacties, het aantal likes en het aantal malen gedeeld niet bekeken konden worden. Ook was het bericht soms een reactie op een online conversatie waardoor de context niet altijd goed te begrijpen was. Verder waren er dubbele berichten (14,1%) en berichten waar uiteindelijk geen disclosure in voor kwam of waar sprake van was geen eigen disclosure (11,2%). Als laatste was er nog een groep overige berichten, deze waren vaak onduidelijk of niet serieus (5,0%). Uiteindelijk bleven 288 berichten over (44,0%). Figuur 1 geeft de selectie van het aantal berichten weer.

Figuur 1. Stroomdiagram aantal sociale media berichten

Bij een content analyse gaat het om de subjectieve interpretatie van een tekst door deze systematisch te coderen en door het identificeren van thema's of patronen. Er zijn verschillende benaderingen voor het toepassen van een content analyse. In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van de conventionele content analyse. Deze methode wordt gebruikt in onderzoek waarbij bestaande literatuur en theorie over het fenomeen beperkt is. Uit de literatuurstudie (hoofdstuk 2) is gebleken dat voor het onderzoeksonderwerp dit het geval is. Voorafgaand aan het onderzoek zijn dan ook geen categorieën en codes vastgesteld. De categorieën en codes zijn tijdens het onderzoek opgesteld. De onderzoeker heeft allereerst de relevante conversaties gelezen om 'immersion', onderdompeling in het onderwerp te bewerkstelligen. Dit zorgt voor een duidelijk beeld van het geheel. Vervolgens zijn de verhalen woord voor woord gelezen en op basis daarvan zijn codes opgesteld. Deze codes zijn concepten of belangrijke woorden die de essentie van de tekst weergeven. Op basis van deze codes en notities zijn categorieën opgesteld. Deze methode geeft goed inzicht in de verhalen over het te onderzoeken fenomeen (Hsieh & Shannon, 2005).

SURVEY

Om de publieke perceptie ten aanzien van het online delen van verhalen slachtofferschap van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag verder te onderzoeken (vraag 2b) is een survey uitgezet onder een representatieve steekproef van de Nederlandse samenleving (zie bijlage IV). Deze survey stelt naast vragen over de perceptie van online disclosure ook vragen over participatie (het reageren op of delen en liken van een verhaal van slachtofferschap, helpen zoeken naar de dader) door middel van vignetten.

De gebruikte steekproef is een anonieme sub sample van het LISS-panel van centERdata (Instituut voor Dataverzameling en Onderzoek, Universiteit van Tilburg). In totaal is de survey naar 1707 huishoudens gestuurd, 1139 daarvan hebben de vragenlijst geopend en 1119 hebben deze daadwerkelijk ingevuld. De response-rate ligt daarmee op 65,6%.

De vragenlijst is gebaseerd op een bestaande en gevalideerde vragenlijst van onderzoeker Berenblum (2016) en bestaat uit verschillende onderdelen. Zo zijn de volgende onderwerpen uitgevraagd: (1) perceptie van en (2) blootstelling aan het online en openbaar delen van verhalen van slachtofferschap van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag, (3) perceptie van waarom mensen dergelijke verhalen delen, en (4) participatie bij online disclosure waarbij gevraagd wordt of en waarom de respondent het verhaal liket, deelt of een reactie geeft. Om deze concepten te meten zijn vignetten gebruikt waarin verschillende scenario's (slachtofferverhalen) werden geschetst. Binnen deze verhalen is gevarieerd worden op type delict (ernst), gevolgen voor het slachtoffer en gevolgen voor de dader. Naast de vignetten zijn ook algemene vragen gesteld naar demografische kenmerken, sociale media gebruik, mening ten aanzien van politie, justitie en slachtofferhulp en 'self-efficacy'. Het laatste begrip laat zich lastig vertalen, maar komt op het volgende neer: de persoonlijke overtuiging dat iemand in staat is om te doen wat nodig is om een taak succesvol te volbrengen (Bandura, 1997).

Variabelen en schaalconstructie

In totaal zijn in de survey drie vignetten gebruikt. Het eerste vignet meet attitudes en perceptie, ten aanzien van online disclosure in het algemeen ($\alpha = .864$). Deze attitude wordt gemeten voor drie verschillende typen delicten: seksuele intimidatie ('cat-calling'), aanranding en verkrachting. Aan de respondenten werd gevraagd of zij een vriendin aan zouden raden haar slachtofferervaring online te delen. Ook werd gevraagd of de respondent zelf een dergelijke slachtofferervaring online zou delen. Het tweede vignet meet de perceptie ten aanzien van online disclosure waarbij identificerende gegevens van de dader gedeeld worden (e-shaming). Ook deze perceptie wordt gemeten voor de drie verschillende typen delicten. De samenhang van deze schaal is wederom goed ($\alpha = .860$). Het derde vignet meet de perceptie ten aanzien van online disclosure met e-shaming waaraan voor de dader verschillende gevolgen zijn gekoppeld: de vermoedelijke dader wordt ontslagen, familie en vrienden van de vermoedelijke dader verbreken contact met hem, er volgt een politieonderzoek en de dader wordt gestraft. Ook hier wordt een goede samenhang gevonden tussen de verschillende vragen die deze attitude meten ($\alpha = .892$). Om de overkoepelende perceptie ten aanzien van e-shaming te meten zijn de antwoorden op vignet twee en drie samengevoegd. Tezamen vormen deze vragen een schaal met een zeer goede samenhang ($\alpha = .926$). De hierboven beschreven vignetten gaan allemaal over een onbekende dader, iemand die het slachtoffer niet kent. We zijn in het onderzoek echter ook geïnteresseerd hoe men aankijkt tegen online disclosure bij een bekende dader, namelijk een goede bekende van het slachtoffer. Om die reden zijn nog een aantal

losse vragen gesteld waar de perceptie ten aanzien van online disclosure wordt gemeten bij een bekende dader. Deze schaal heeft ook een zeer goede samenhang ($\alpha = .908$).

Naast de perceptie ten aanzien van de vignetten, is ook de perceptie ten aanzien van e-shaming specifiek gemeten aan de hand van een aantal algemene vragen ($\alpha = .867$). In deze vragen wordt onder andere de mening van de respondent uitgevraagd over de effectiviteit van e-shaming op coping door het slachtoffer met het delict en het doen van aangifte.

In de survey is verder ook de participatie of bereidheid tot participatie bij online disclosure of e-shaming van de respondenten gemeten. Aan de respondenten werd onder andere gevraagd of zij een verhaal zouden liken of delen en of zij dit ook zouden doen met identificerende informatie van de dader, om een dader te identificeren of wanneer gevolgen bekend zijn voor de dader. Dit levert een goed betrouwbare schaal op voor online disclosure ($\alpha = .870$) en ook voor e-shaming ($\alpha = .879$).

De survey bevat nog een drietal andere schalen, sociale media gebruik, self-efficacy en attitudes ten aanzien van politie/justitie. Het sociale media gebruik is gemeten aan de hand van de Oxford Internet Usage Scale (Helsper, van Deursen, & Eyno, 2016). Hierbij zijn een aantal vragen over het gebruik van sociale media geselecteerd. Deze vragen zijn verder onder te verdelen in drie schalen: de afhankelijkheid van sociale media in het dagelijks leven van respondenten ($\alpha = .820$), het gebruik van sociale media voor persoonlijke doelen zoals communiceren met familie en vrienden, discussiëren over politieke en/of maatschappelijke kwesties en communiceren over persoonlijke interesses en hobby's ($\alpha = .752$) en de betrokkenheid en responsiviteit van de respondent op sociale media ($\alpha = .824$).

Self-efficacy is gemeten aan de hand van de 'Dutch General Self-Efficacy Scale' van Teeuw, Schwarzer, en Jerusalem (1994). Deze schaal is een veelgebruikt gevalideerd instrument. Ook in dit onderzoek werd een hoge betrouwbaarheid gevonden ($\alpha = .887$).

Attitudes ten aanzien van politie en justitie zijn gemeten aan de hand van een vijftal vragen. Deze vragen zijn alle specifiek gericht op attitudes ten aanzien van politie en justitie bij zedendelicten. Hierbij moet gedacht worden aan vragen als: "de politie is goed in het omgaan met zedenmisdriven" of "als een familielid/vriend slachtoffer is van een seksueel misdrijf zou ik hem/haar aanmoedigen naar de politie te gaan". De vijf vragen leveren een voldoende betrouwbare schaal op ($\alpha = .630$).

INTERVIEWS

De bovenstaande methoden bieden een eerste inzicht in de onderzoeksvragen die centraal staan in het huidige onderzoek. De onderzoeksvragen zijn echter ingewikkelde en evaluatieve vragen en daarom is een mixed-method benadering noodzakelijk. Naast de eerdergenoemde methoden is daarom ook gebruik gemaakt van een aantal diepte-interviews. Deze zijn gehouden met slachtoffers die online en openbaar hun verhaal gedeeld hebben. Op basis van dit online bericht hebben de onderzoekers deze slachtoffers online benaderd met de vraag of zij eventueel openstonden voor een interview over hun online disclosure. In totaal zijn 23 respondenten geïnterviewd, waarna verzadiging optrad.

De interviews hadden een open structuur, waarbij de gestelde vragen van tevoren niet vastlagen. In aansluiting op de centrale onderzoeksvragen is voorafgaand aan de interviews een topiclijst opgesteld (Bijlage V). Deze topiclijst was echter niet limitatief en is bij de interviews enkel ter ondersteuning gebruikt. De interviewverslagen zijn geanonimiseerd en zullen in het rapport anoniem en niet herleidbaar worden besproken.

LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 worden de uitkomsten van het literatuuronderzoek beschreven. Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten van het onderzoek aan de hand van de drie onderzoeksvragen besproken in de inleiding van dit rapport. In dit hoofdstuk zullen ook deelconclusies gegeven worden voor de hoofdvragen. Vervolgens zullen in hoofdstuk 4 de resultaten overkoepelend en in het licht van de literatuur besproken worden waarna ook een discussie van het huidige onderzoek gegeven wordt. Het rapport wordt afgesloten met korte aanbevelingen in hoofdstuk 5.

2. LITERATUURONDERZOEK

DISCLOSURE

Disclosure is het delen van persoonlijke informatie, gedachten en gevoelens met andere mensen (Berg & Archer, 1980). In dit onderzoek wordt met disclosure het delen van een verhaal van seksueel slachtofferschap bedoeld. Disclosure kan worden onderverdeeld in formele disclosure en informele disclosure (Ullman & Filipas, 2001). Formele disclosure houdt in dat een formele melding wordt gedaan bij autoriteiten zoals politie, een geestelijke, een schoolhoofd of een therapeut. Informele disclosure is het delen van het seksueel slachtofferschap met vrienden of familieleden (Ullman & Filipas, 2001).

Een groot deel van de slachtoffers van seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag doet geen formele melding (Ahrens, Stansell & Jennings, 2010). Slachtoffers praten meestal niet, of pas jaren later over wat hen overkomen is (London, Bruck, Wright & Ceci, 2008). Zij kiezen er eerder voor om hun verhaal met vrienden en familie te delen dan dat ze een formele melding maken (Ahrens, Campbell, Ternier-Thames, Wasco & Sefl, 2007). Uit recente cijfers blijkt dat slechts 11 procent van de mannen die slachtoffer zijn van seksueel misbruik of seksueel grensoverschrijdend gedrag aangifte doet bij de politie, tegenover slechts vier procent van de vrouwen. Eén op de drie mannen en één op de vier vrouwen heeft überhaupt nooit iemand verteld over het seksueel geweld (Van Berlo & Twisk, 2017). Als hulp wordt verkregen, wordt dit volgens Van Berlo en Twisk (2017) verleend door vrienden, familie, kennissen of hulpverleners.

In de internationale literatuur wordt vooral onderzoek gedaan naar de redenen waarom slachtoffers ervoor kiezen geen aangifte te doen bij de politie. Deze redenen lopen uiteen van schaamte, schuldgevoelens en zelfverwijt, angst om niet geloofd te worden of het niet erkennen van de gebeurtenis als misdaad (Sable, Danis, Mauzy & Gallagher, 2006; Starzynski, Ullman, Filipas, & Townsend, 2005; Thompson, Sitterle, Clay & Kingree, 2007; Carretta, Burgess & DeMarco, 2015; Zinzow & Thompson, 2011). Uit onderzoek van Bertling, Mack, Vonk en Timmermans (2017) blijkt dat de hoge emotionele drempel die slachtoffers ervaren bij het aangifte doen van seksueel geweld of de zorgen die slachtoffers hebben over de effectiviteit van het rechtssysteem een grote rol spelen bij de keuze wel of geen aangifte te doen.

Het nalaten van disclosure zowel formeel als informeel kan negatieve langetermijngevolgen hebben op de (psychische) gezondheid van het slachtoffer (Sinclair & Gold, 1997; Ahrens et al., 2010). Het is algemeen bekend dat seksueel misbruik kan leiden tot problemen zoals woede, angst, depressie, schuldgevoel, schaamte, suïcidale neigingen, automutilatieproblematiek en alcoholisme (Maniglio, 2013; Briere & Elliott, 1994; Rothbaum, Foa, Riggs, Murdock & Walsh, 1992; Saha et al., 2012; Jacobs-Kayam et al., 2013). Disclosure kan helpen bij het verminderen van deze problematiek (Ahrens et al., 2010). Daarnaast is disclosure niet alleen belangrijk om schade voor het slachtoffer te herstellen, maar is het maken van een formele melding bij de politie cruciaal om de daders te stoppen en de samenleving te beschermen (Kilpatrick, Resnick, Ruggiero, Conoscenti & McCauley, 2007).

Alle bovenstaande informatie over disclosure en de effecten hiervan is echter gebaseerd op onderzoek naar offline disclosure. Hiermee wordt het mondeling of schriftelijk delen van een verhaal van slachtofferschap bedoeld zonder daarbij gebruik te maken van een digitaal communicatiemedium. Men kan hierbij dus denken aan het face-to-face vertellen of het schrijven van een brief over slachtofferschap aan familie en vrienden. Naast offline disclosure is met de digitalisering van de samenleving ook online disclosure van slachtofferervaringen met seksueel geweld een opgang aan het maken. Online processen vervangen steeds meer fysieke en offline processen (Koops, 2014). Een belangrijk verschil is dat offline disclosure zowel formeel als informeel kan zijn, online disclosure is voornamelijk een vorm van informele disclosure (Berenblum, 2016).

Online disclosure kan zowel plaatsvinden via blogs als sociale media platforms zoals Facebook, Twitter, Instagram, YouTube en dergelijke. Blogs zijn online plekken waar mensen hun ervaringen, gedachten en gevoelens delen (Jones & Fox, 2009). Persoonlijke blogs zijn een vorm van zelf-representatie en kunnen gezien worden als online dagboeken (Serfaty, 2004). Deze dagboekachtige, persoonlijke blogs kunnen dienen als beschermde ruimtes waar individuen observaties en gedachten over hun online en offline leven aan een onzichtbaar publiek, zonder onderbreking kunnen delen (Blood, 2002; Nardi, Schiano & Gumbrecht, 2004). Door interactie met andere bloggers en lezers fungeren blogs ook als openbare ruimtes, waardoor online communities ontstaan waar interesses worden gedeeld (Baioill

2004; Bronstein, 2013; Osell 2007; Ratliff 2009; Roberts-Miller 2004; Youngs 2007). Ditzelfde geldt ook voor andere sociale media platforms zoals Facebook en Instagram.

Uit de literatuur blijkt dat slachtoffers die van een digitaal platform gebruik maken om hun verhaal te vertellen, gehoord en gevalideerd willen worden in hun ervaring door een ondersteunend publiek (Powell, 2015; Fileborn, 2017; O'Neill, 2018). Het idee is dat slachtoffers op online platforms hun stem vinden en dat zij controle hebben over hoe ze hun slachtofferervaring delen (Fileborn, 2014; Moors & Webber, 2012; Loney-Howes, 2018; Powell, 2015). Daarbij kunnen slachtoffers de verschillende platforms gebruiken om vragen te stellen, steun te vinden, hun verhaal kwijt te kunnen, informatie en advies te vergaren (Moors & Webber, 2012; Webber & Wilmot, 2013; Webber, 2014; Smith, 2010; O'Neill, 2018). De wisselwerking tussen publiek en slachtoffer is dus erg belangrijk en kan het slachtoffer helpen beter om te gaan met het slachtofferschap. Verder heeft enkel de eenvoudige handeling van schrijven vaak al een catharsiseffect en hangt samen met een verbeterde mentale en fysieke gezondheid, waardoor het slachtoffer beter in staat is emotionele en traumatische ervaringen te begrijpen en verwerken (Pennebaker & Seagal, 1999; Pennebaker, 1997; Suler, 2004).

REDENEN VOOR ONLINE DISCLOSURE

Uit de beperkte literatuur, blijkt dat slachtoffers ervoor kiezen hun verhaal openbaar en online te delen omdat aan bepaalde behoeften online wel, maar offline niet voldaan kan worden (Salter, 2013). De redenen voor online disclosure van seksueel slachtofferschap zijn onder te verdelen in drie verschillende doelen of motieven: (innovatieve) gerechtigheid, therapeutische doelen en politieke doelen.

INNOVATIEVE GERECHTIGHEID

In de internationale literatuur komen verschillende beweegredenen naar voren waarom slachtoffers van seksueel geweld gebruik maken van digitale platforms. Het delen van de slachtofferervaring buiten de formele rechtsgang om moet een vorm van informele rechtvaardigheid mogelijk maken en empowerment voor de slachtoffers bieden (Powell, 2015). Daly (2014) stelt, voortbouwend op de door Clark (2010) geïntroduceerde gerechtelijke behoeften van slachtoffers van verkrachting, het concept 'innovatieve gerechtigheid' voor. Dit houdt in dat slachtoffers rechtvaardigheid conceptualiseren in reactie op het seksueel slachtofferschap, naast of geïntegreerd in de formele rechtsgang. Bij innovatieve gerechtigheid zijn participatie, controle, uitdrukking geven, validatie, vindicatie en aansprakelijkheid van de dader belangrijke gerechtigheidsbehoeften van slachtoffers van seksueel misbruik (Daly, 2014; Clark, 2010). 'Controle' duidt aan de mate van controle die slachtoffers hebben over of zij wel of niet hun verhaal (online) delen. Verder hebben slachtoffers behoefte aan controle over de inhoud van hun verhaal, inclusief de mate van detail die zij delen. Vergelijkbaar met het schrijven in een dagboek ontbreken bij online disclosure over het algemeen regels met betrekking tot de lengte, stijl en frequentie van delen (Fawcett & Shrestha, 2016). Enkel het online platform Twitter kent een beperking in lengte van online berichten van maximaal 280 tekens, maar limiteert gebruikers niet in de frequentie van delen en de stijl van de berichten. 'Uitdrukking geven' houdt in dat het slachtoffer het verhaal in eigen woorden en op een betekenisvolle manier kan delen en gehoord wordt. 'Validatie' betekent hier de behoefte van het slachtoffer om gesteund en geloofd te worden (Clark, 2010). Er is sprake van participatie, controle, uitdrukking geven, validatie en vindicatie door online het slachtofferschap te delen met een ondersteunend publiek dat de ernst en de onrechtmatigheid van het misbruik erkent (Powell, 2015). Door sociale media worden slachtoffers wellicht gehoord en ondersteund op een manier die mogelijk niet geboden wordt in de formele rechtsgang.

Tot slot maken Daly (2014) en Clark (2010) nog het onderscheid tussen individuele gerechtigheid en sociale gerechtigheid. Sociale gerechtigheid gaat verder dan de individuele behoeften van het slachtoffer en betreft het verlangen om anderen in de samenleving te beschermen of om bij te dragen aan de eliminatie van seksueel geweld in het algemeen. Individuele gerechtigheid betreft de behoeften van slachtoffers zelf met betrekking tot hun persoonlijke ervaring, zoals vergelding van de dader of erkenning van hun slachtofferschap (Clark, 2010).

Eigenrichting en e-shaming

Onder innovatieve gerechtigheid valt ook eigenrichting en e-shaming. Naast gerechtigheidsbehoeften

gebruiken slachtoffers van seksueel geweld digitale platforms mogelijk ook voor het nemen van wraak (Salter, 2013). Dit kan tot uitdrukking komen in online naming en shaming van daders (Powell, 2015; Salter, 2013). Het te schande maken van daders wordt over het algemeen gedefinieerd als een proces waar burgers publiekelijk en zelfbewust de aandacht vestigen op de slechte disposities of daden van een overtreder, als een manier om hem of haar te straffen voor het hebben van die disposities of het plegen van de daden (Kahan & Posner, 1999). De digitale variant, e-shaming, is een openbaar en online proces met als doel sociale normen opnieuw te bevestigen door afkeur te tonen ten aanzien van deviant gedrag door online publicatie van informatie over de gebeurtenis. E-shaming kan beschouwd worden als een soort van waakzaamheid waarbij mensen externe sancties opleggen via het internet (Cheung, 2014; Wall & Williams, 2007). Het omvat vaak een uiting van woede en agressie, het delen van de overtreding en het gebruiken van of dreigen met het gebruik van geweld (Laidlaw, 2016; Wehmhoener, 2010). Bij e-shaming wordt vaak persoonlijke informatie ter identificatie van de dader gedeeld met vernedering, bestraffing en sociale veroordeling ten doel (Cheung, 2014). Het noemen van de dader of het onder woorden brengen van slachtofferervaringen kan een manier zijn om slachtoffers in staat te stellen een gevoel van gerechtigheid te faciliteren, zij het informeel en buiten de staat om (Powell, 2015).

Digitale eigenrichting, ook wel *digilantism* genoemd, kent risico's en is potentieel ethisch problematisch (Jane, 2017). Informele gerechtigheidsmechanismen creëren uitdagingen voor zowel formele gerechtelijke reacties als voor slachtoffers. Er zijn ernstige procedurele zorgen (zoals schending van het onschuldpresumptie en het recht op een eerlijk proces) wanneer vermeende daders worden genamed en geshamed door informele gerechtelijke processen (Powell, 2015). Verder kan digitale eigenrichting disproportionele straffen veroorzaken, vijandige tegenreacties uitlokken en leiden tot misidentificatie van onschuldige burgers als daders (Jane, 2017; Nhah, Huey & Broll, 2017). Digilantism kan privacy- en gegevensbeschermingsrechten schenden en heeft het risico op discriminatie in de zin dat 'daders' geselecteerd worden op basis van zichtbare identificatiegegevens zoals etniciteit en religieuze uitingen (Trottier, 2015).

THERAPEUTISCHE DOELEN: STEUN, VRAGEN STELLEN EN VERLICHTING

Online disclosure kan ook de therapeutische doelen dienen. Zo kunnen slachtoffers door middel van een bericht vragen stellen, steun zoeken en verlichting krijgen door het vertellen van hun verhaal (Moors & Webber, 2012). Deze emotionele ontlading die samen kan gaan met online disclosure werd onder andere aangetoond in de studie van Fileborn (2017). Ook in de studies van O'Neill (2018) en Moors en Webber (2012) kwam de behoefte om de ervaring op te schrijven en te delen en de bijbehorende verlichting, *unburdening*, naar voren als motivatie voor online disclosure door slachtoffers van seksueel geweld. O'Neill (2018) redeneert dat de behoeften aan erkenning, validatie en gehoord worden van slachtoffers van seksueel geweld de onderliggende mechanismen zijn achter de motivaties (1) het vinden van steun, (2) het vragen van advies en (3) het verhaal vertellen/verlichting. Daarnaast veronderstelt O'Neill (2018) dat de mogelijkheid bestaat dat door het bouwen van een gemeenschap die waarde hecht aan het vertellen van verhalen, ieder afzonderlijk bericht onderdeel wordt van een collectieve tegenbeweging tegen seksueel geweld. Hierin is de derde categorie motivaties voor online disclosure van seksueel slachtofferschap terug te vinden.

POLITIEKE DOELEN: VIRAL JUSTICE EN ACTIVISME

Naast gerechtigheid en therapeutische doelen hebben slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag ook politieke doelen voor het online delen van hun verhaal. Het overkoepelende begrip om deze doelen te omschrijven is informele sociale controle (Berenblum, 2016). Uitingen van publieke verontwaardiging vormen een belangrijk onderdeel van het sociale leven (Tannenbaum, Uhlmann, & Diermeier, 2011), die dienen om groepsnormen en -grenzen te verduidelijken en te herbevestigen (Erikson, 1966). Social mediawebsites zoals Facebook en Twitter zijn belangrijke nieuwe platforms voor sociale protesten. Gesteld wordt dat online disclosure kan worden omschreven als een vorm van online activisme, 'cyber justice' of 'viral justice' waarbij slachtoffers op informele wijze bewustzijn proberen te creëren over seksueel geweld en een verkrachtingscultuur (Powell, 2015; Sills et al., 2016).

Wanneer slachtoffers online gerechtigheid zoeken en de gedeelde content door duizenden social mediagebruikers bekeken en gedeeld wordt is sprake van viral justice (Wood, Rose & Thompson, 2018). Om viraal te gaan moet de content binnen een korte tijdspanne door een aanzienlijk aantal mensen

worden bekeken als gevolg van het doorsturen van de inhoud door kijkers binnen hun sociale netwerken (Wood et al., 2018). De online verspreide berichten dienen niet alleen om daders te benoemen en te schande te maken maar ook om bewijsstukken te verzamelen, voor persoonlijke erkenning of om ondersteuning te krijgen en de zichtbaarheid van de schade van slachtofferschap te vergroten (Wood et al., 2018). Hierin komt het politieke doel van online disclosure tot uitdrukking. Door online disclosure kan een nieuwe manier van spreken over seksueel geweld worden geconstrueerd die voorbijgaat aan de kaders waarbinnen verkrachting en trauma normatief worden gearticuleerd (O'Neill, 2018). Op online platforms wordt dus een plek gecreëerd waar ruimte is voor het delen van slachtofferervaringen die niet overeenkomen met stereotype ideeën over seksueel geweld, zoals de eerder genoemde mythes omtrent seksueel geweld. Het werk van Salter (2013), Powell (2015) en Fileborn (2017) illustreert dat online ruimtes kunnen functioneren als counter-culturele publieke sferen waarbinnen dominante sociale, culturele en juridische representaties van seksueel geweld worden uitgedaagd, formele kanalen voor strafrechtspleging kunnen worden omzeild, slachtoffers een stem kunnen geven aan hun eigen ervaringen en daders gestraft of publiekelijk veroordeeld worden. In deze ruimtes kunnen de gerechtigheidsbehoeften van slachtoffers tot op zekere hoogte worden het hoofd worden geboden.

Verder maken communicatietechnologieën de samenkomst tussen activisten op verschillende plaatsen en momenten mogelijk (Earl & Kimport, 2011) en kunnen deze technologieën zorgen voor 24/7 nieuwsstromen en bewegingen (Bruns, 2011). Waar het publiek van traditionele media van oudsher een passieve consument is, heeft de real-time online interactie het publiek omgezet in actieve deelnemers in de vorming van verhalen, ofwel door te reageren en mee te werken, ofwel door beelden en video's te maken als ooggetuigen. Grote groepen mensen worden op verschillende manieren via digitale media politiek actief met sociale kwesties die zij belangrijk vinden. Dit doen zij door het bespreken van politiek via social media, het online delen van politiek nieuws en commentaar, het tekenen van online petities, enzovoort. (Dahlgren, 2009, 2013; Yang & DeHart, 2016). Online plekken bieden hierdoor mogelijkheden voor mensen om op een niet-hiërarchische manier betrokken te zijn bij activisme en om de stem te versterken van mensen die anders door mainstream media worden genegeerd (Bonilla & Rosa, 2015; Williams, 2015). Daarnaast is online activisme ook minder 'arbeidsintensief' dan traditioneel activisme. De deelnemers zijn namelijk niet meer tijd- of plaatsgebonden, maar kunnen vanuit huis te allen tijde zich verbinden aan een politieke of sociale beweging. Dit fenomeen wordt ook wel 'slacktivism' genoemd (Christensen, 2011).

REACTIES EN EFFECTEN VAN ONLINE DISCLOSURE

Zoals hierboven al aangestipt is de wisselwerking tussen publiek en slachtoffer van groot belang bij online disclosure. De reacties van het publiek zijn dan ook bepalend in het effect van het online vertellen van een verhaal van seksueel slachtofferschap.

Bogen, Bleiweiss en Orchowski (2019) onderzochten op Twitter de reacties op berichten met de hashtag #NotOkay. Uit een kwalitatieve content analyse kwam naar voren dat meer dan de helft van de tweets positieve sociale reacties bevatten zoals onder andere het bieden van informatieve ondersteuning, het geven van emotionele steun, het uitdrukken van validatie en geloof van de verhalen en gevoelens van slachtoffers, het nemen van verantwoordelijkheid voor verandering in de samenleving en belangenbehartiging namens slachtoffers van seksueel geweld. Naast positieve online reacties vonden Bogen et al. (2019) ook tweets met negatieve reacties op online disclosure van seksueel slachtofferschap. Bijna een vijfde van de berichten werden gecodeerd als egocentrisch, omdat deze meer gefocust waren op de emotionele reacties van de lezer zelf bij het lezen van de disclosure berichten. Deze tweets haalden de aandacht weg van de slachtoffers en hun verhalen en verlegden de aandacht naar de emotionele behoeften van de lezer. De inhoud van deze berichten kan echter ook als positief worden geïnterpreteerd omdat in veel van de berichten het tevredenheidsgevoel van de lezers werd uitgedrukt dat disclosure berichten bewustzijn creëren over seksueel geweld. Het is onduidelijk of de tweets door de slachtoffers als behulpzaam of als kwetsend werden ervaren. Waar afleidende sociale reacties gezien kunnen worden als het negatief wegtrekken van de aandacht van het slachtoffer, hebben verschillende onderzoekers gesteld dat, afhankelijk van de context, deze reacties ook als nuttig en behulpzaam kunnen worden ervaren (Campbell, Wasco, Ahrens, Sefl & Barnes, 2001; Dworkin, Newton, & Allen, 2018).

Ook Webber en Wilmot (2012), Webber (2014) en Moors en Webber (2012) maakten een systematische classificatie van sociale reacties op online disclosure van seksueel slachtofferschap. Zij onderzochten online disclosure van seksueel geweld op de Australische website 'Somazone' (Webber &

Wilmot, 2012) en Yahoo! Answers (Webber, 2014; Moors & Webber, 2012) waar jongeren vragen kunnen stellen, persoonlijke ervaringen kunnen delen en hulp kunnen krijgen. De antwoorden op de vragen van slachtoffers worden gegeven door een 'counselor', niet-professionele hulpverleners, of andere lezers van de berichten. Uit de data van alle drie de studies bleek dat counselors in de reacties op berichten over seksueel geweld veelal bevestiging boden, ondersteuning gaven bij het interpreteren van de slachtofferervaring, persoonlijk, medisch en juridisch advies gaven en andere bronnen van hulp aanboden (Webber, 2014; Webber & Wilmot, 2012; Moors & Webber, 2012). De toon van de reacties van counselors was veelal ondersteunend en niet-veroordelend (Webber, 2014). Andere gebruikers van de website die reageerden op de berichten boden vergelijkbare positieve steun waarbij ze de dader afkeurden, deelden over eigen slachtofferschap of humor gebruikten om het slachtoffer te steunen. De reacties van Yahoo-gebruikers in de studie van Webber (2014) misten echter veelal consistentie, passend advies of empathie.

Naast positieve sociale reacties kunnen social media communities ook een plaats bieden aan negatieve reacties door bijvoorbeeld steun te betuigen aan de beschuldigde dader of over te gaan tot victim-blaming en intimidatie van het slachtoffer (Powell, 2015). Het slachtoffer kan doelwit worden van seksistische, gewelddadige en beschuldigende reacties (Fairbairn & Spencer, 2018). In plaats van een plek voor het halen van gerechtigheid kunnen online platforms slachtoffers hierdoor naast het misbruik additionele schade toebrengen.

Slechts enkele onderzoeken hebben gekeken naar de effecten van sociale reacties op slachtoffers die gebruik maken van online disclosure. Dimond, Dye, Larose & Bruckman (2013) namen dertien interviews af met slachtoffers van seksuele intimidatie die hun verhaal op de website van de wereldwijde beweging tegen seksuele intimidatie, Hollaback!, hadden gedeeld. Uit dit onderzoek bleek dat vrouwen voelden dat zij door het delen van hun verhaal in staat waren om kracht terug te claimen die ze door de intimidatie verloren waren. Hiermee had het delen van het verhaal en het opschrijven van de ervaring een therapeutisch effect. Een tweede effect van het online delen van een seksuele slachtofferervaring en het lezen van verhalen van anderen was dat slachtoffers inzagen dat hun ervaring onderdeel is van een breder collectief probleem en dat de seksuele intimidatie niet alleen tot hun eigen ervaring beperkt is. Tot slot voelden slachtoffers zich door het lezen van de verhalen van anderen gevalideerd in hun eigen ervaring. Daarbij zagen ze in dat de ervaring niet hun eigen schuld was. Het effect van het lezen van andere verhalen is dus herkenning en validatie. Hiermee heeft het online delen van slachtofferervaringen dus zowel effect op de slachtoffers zelf die hun verhaal delen als op andere slachtoffers die de verhalen lezen.

3. RESULTATEN

Zoals reeds beschreven in de inleiding richt het huidige onderzoek zich op drie onderzoeksvragen. In de eerste onderzoeksvraag staan de beweegredenen voor het online en openbaar delen van het verhaal over slachtofferschap van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag centraal. De tweede vraag van het onderzoek richt zich op het effect van het online en openbaar delen van verhalen van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag op de slachtoffers, de dader en de samenleving. De laatste onderzoeksvraag richt zich op de implementatie van deze informatie in de praktijk. In de volgende paragrafen zullen de antwoorden op de onderzoeksvragen besproken worden.

ONDERZOEKSVRAAG I: BEWEEGREDEKENEN

3.1.1. ALGEMENE BESCHRIJVING ONLINE DISCLOSURE BERICHTEN

Platformkeuze en anonimiteit

In totaal zijn er 288 online disclosure berichten op social media geanalyseerd. Veruit de meeste berichten werden op Twitter geplaatst (80,2%). Opvallend was dat Twitter vaak gebruikt werd om het bericht kort aan de orde te stellen waarbij een weblink gegeven werd naar een blog of column waarin het verhaal van slachtofferschap uitgebreid werd toegelicht. Dit komt overeen met wat er in de interviews werd verteld door diverse respondenten. Zij geven aan verschillende platforms voor verschillende doelen te gebruiken. Het doel van het gebruik lijkt samen te hangen met de kenmerken van de platforms. Zo is bij Twitter de

ruimte beperkt door het maximaal aantal te gebruiken tekens, maar is het wel mogelijk een groot publiek te bereiken. Het delen van een weblink via dit medium kan er dan voor zorgen dat meer mensen het verhaal over slachtofferschap lezen. Daarbij zijn ook de kenmerken van de platforms van belang. Respondenten deelden bijvoorbeeld minder details over hun slachtofferervaring op platforms waarbij zij hun profiel meer openbaar hebben staan. Eén respondent gebruikt alleen Twitter om te delen over haar slachtofferschap, omdat ze daar een anoniem account aan kan maken. Op Facebook kan dat niet. Daarentegen bestaat op Facebook wel de mogelijkheid om gesloten en geheime groepen aan te maken waar lotgenoten met elkaar in contact kunnen komen.

Uit de analyse van de sociale media berichten blijkt dat de meeste slachtoffers het bericht posten onder een voor- en achternaam (62,2%). Het lijkt er dus op dat zij ervoor kiezen hun eigen naam bekend maken via het bericht. Daarnaast gebruikte ook een groot deel alleen een voornaam om het bericht te delen. Vaak ging dit gepaard met het delen onder een account met een herkenbare profielfoto, waarbij een persoon duidelijk in het gezicht te zien was (71,6%). Toch is er ook een deel van de berichten waarbij een schuilnaam gebruikt werd (13,4%). Met een schuilnaam wordt hier bedoeld: een duidelijke niet persoonsnaam waarbij bijvoorbeeld een anonieme combinatie van letters en cijfers gegeven wordt. Bij berichten die gedeeld werden onder een schuilnaam ontbrak ook vaak een herkenbare profielfoto (71,1%). Wanneer dit teruggekoppeld wordt naar de verschillende platforms zien we dat vooral op Twitter (81,6%) en op blogs (13,2%) gebruik gemaakt wordt van anonimiteit. De interviews laten echter zien dat het niet zo is dat slachtoffers slechts twee opties hebben, 1) anoniem of 2) onder hun eigen naam delen. Online disclosure is vaak een gradueel proces waarbij begonnen wordt met delen onder een schuilnaam, veelal uit angst herkend te worden en gevolgen te ondervinden in de offline wereld. Dit betrof zowel de angst voor gevolgen voor zichzelf als gevolgen voor hun familie. Anoniem delen voelde voor de respondenten veiliger. Een aantal respondenten zijn dan uiteindelijk onder hun eigen naam gaan delen, omdat ze tijdens het delen steeds zekerder van zichzelf werden en zich weerbaarder voelden. Hiermee is delen een proces richting steeds meer openheid die samenhangt met de ontwikkeling en/of het herstel van het slachtoffer.

“Zo ben ik ooit wel op Facebook begonnen. Een foto van de zijkant of helemaal geen foto. Maar in de loop van de jaren ben ik steeds meer naar buiten getreden. . . . Dat heeft te maken ook met mijn eigen ontwikkeling. Want vroeger dan uh was ik iemand uh die het liefste uh in een uh helemaal achteraan en uh vooral niet alle ogen op mij gericht en in de loop van zeker de laatste paar jaar ben ik steeds meer naar buiten getreden. En in uh sterker geworden daardoor.” (interview 22)

Tevens kunnen de doelen bij het delen ook verschillen per platform. Diverse respondenten gebruiken het platform Facebook om details over hun slachtofferervaring te delen en Twitter om meer algemeen problemen rond seksueel misbruik aan te kaarten. Dit resultaat wordt ook herkend in de content analyse van de social mediaberichten. De toon bij de Twitter berichten is meer algemeen, terwijl op Instagram of in een blog de toon persoonlijker is. Voor persoonlijke berichten gebruiken slachtoffers dus liever meer besloten platforms als Facebook en Instagram of houden ze controle over wie de berichten mag lezen door filters in te stellen en mensen te blokkeren.

Een ander belangrijk resultaat dat voornamelijk bleek uit de interviews is dat de platformkeuze van de respondenten ook afhankelijk is van de leeftijd van het slachtoffer. Vooral de jongere respondenten in de leeftijdscategorieën 20-25 jaar en 25-30 jaar en de respondenten in de leeftijdscategorie 40-45 jaar maken gebruik van Instagram. Eén respondent gaf aan Instagram boven Facebook en Twitter te prefereren omdat Instagram persoonlijker voelt en er meer contact en interactie plaatsvindt dan op de andere platforms. Daarbij wordt ook de combinatie tussen beeld en tekst gewaardeerd. De oudere respondenten maken daarentegen meer gebruik van de platforms Facebook en Twitter. Eén van de respondenten gaf aan nieuwe platforms als Instagram niet meer bij te kunnen benen.

“Ik vind het [Instagram] veel persoonlijker dan Facebook. . . . Het contact is makkelijker. Meer reactie, meer interactie. Dat vind ik wel, uh, dat vind ik mooi. Dat dat kan. Het is minder alleen maar gooien. . . . Social media is er om contact te maken, maar zie je dat op Facebook nog heel erg? Ik niet. Instagram meer vind ik.” (interview 3)

Naast het gebruiken van verschillende online platforms voor verschillende doelen had een aantal respondenten ook verschillende accounts met verschillende doelen op één platform. Zo gaf één respondent aan een apart account te hebben voor het delen over seksueel geweld om mensen uit haar

omgeving niet te triggeren met choquerende content. Het beschermen van lezers is voor meer respondenten belangrijk. Zo gaf een respondent aan alleen details te delen op plekken waar mensen er bewust voor kiezen om het verhaal te lezen. De respondent deelt dus zijn/haar slachtofferervaring in verschillende mate van detail op verschillende platforms of met verschillende accounts op één platform.

In de sociale media analyse bleek dit moeilijk te onderzoeken omdat leeftijd vaak ontbrak in de berichten. Slechts bij drie berichten was de leeftijd van het slachtoffer te achterhalen.

De dader

In de 288 online disclosure berichten worden slechts 7 berichten gevonden waarin de veronderstelde dader bij naam is genoemd (2,4%). Het gaat hierbij om een volledig te identificeren naam. In 6 gevallen wordt de voor- en achternaam van de veronderstelde dader genoemd en in één geval de naam die de dader gebruikt om onder te vloggen. Deze persoon is een bekende vlogger en dus ook goed te vinden op het internet. Het is echter niet zo dat in de andere berichten geen identificerende kenmerken van de veronderstelde dader genoemd worden. In 25 procent van de berichten ($N = 72$) worden bepaalde kenmerken genoemd die zouden kunnen leiden tot identificatie van de dader. In het grootste gedeelte van deze berichten gaat het om het expliciet noemen van de familieband met de veronderstelde dader ($N = 21$; 7,3%). Hierdoor is het mogelijk de dader te identificeren indien de voor- en achternaam van het slachtoffer bekend zijn. In slechts drie van deze gevallen heeft het slachtoffer het bericht anoniem geplaatst, zonder voor- en achternaam en zonder herkenbare foto, waardoor identificatie niet mogelijk is. Andere veelvoorkomende identificerende kenmerken zijn het beroep van de veronderstelde dader ($N = 19$; 6,6%), benoemen dat de dader een vriend of kennis is ($N = 10$; 3,5%), een collega ($N = 8$; 2,8%) of een ex-partner ($N = 7$; 2,4%).

Uit de meeste berichten waarin identificerende kenmerken worden genoemd lijkt het doel niet te zijn dat het slachtoffer de veronderstelde dader wil straffen door zijn/haar identiteit bekend maken. Vaak wordt de relatie alleen genoemd om bewustwording te creëren wanneer het bijvoorbeeld gaat om iemand met een hechte relatie tot het slachtoffer zoals een familielid, vriend of ex-partner. Daarnaast valt op dat wanneer een beroep genoemd wordt dit vaak een verzorgend beroep is waarbij de boodschap is dat dergelijke personen ook dader kunnen zijn. Tevens wordt daarbij een aantal keer genoemd dat juist door het beroep wat deze veronderstelde dader had, het slachtoffer niks durfde te zeggen. Dit geldt voornamelijk bij de beroepen arts, therapeut en leerkracht. Slechts uit één tweet blijkt dat het doel mogelijk is de veronderstelde dader te straffen. Deze tweet eindigt na de bekendmaking van wat is gebeurd en de naam van de veronderstelde dader met de aansporing: *“Nou.... retweet als je durft. Maak dit ook groot!”*.³

In de interviews geven de respondenten aan dat zij over het algemeen bewuste afwegingen maken over wat ze wel of niet online plaatsen. Dit geldt ook met betrekking tot het bekend maken van de dader. Het overgrote deel van de respondenten ($N = 16$; 69,6%) heeft in de online en openbare berichten geen daderinformatie gedeeld. De redenen hiervoor liepen erg uiteen. Een van de meest genoemde motieven om na te laten daderinformatie te delen was angst voor de dader en gevolgen voor het slachtoffer zelf. Enkele respondenten gaven aan hun daders als zeer gevaarlijk te ervaren en waren bang voor vergeldingsacties of smaad/laster aantijgingen. Daarentegen was voor twee respondenten de potentiële schade voor de dader of voor de omgeving van de dader die het delen van daderinformatie teweeg zou kunnen brengen reden om dit niet te doen.

“Dat heb ik dus niet gedaan. Ik heb ook niet gezegd dat het mijn broer is. Nu wel, maar anders praat het zo ingewikkeld. Overigens mensen die mij kennen die weten dat wel en de mensen die in Facebook in mijn groep zitten dus ook. Maar op Twitter dus niet, juist omdat dat open is en ik dat ook weet. Ik heb hem ook niet, nou, niet zozeer hem, als hij in de problemen komt dat kan me eigenlijk niet zo veel schelen, maar niet zijn vrouw en zijn kinderen. Dat is voor mij wel een grens.” (interview 4)

Naast de angst voor gevolgen voor het slachtoffer zelf of voor de dader gaven enkele respondenten aan te geloven dat het delen van daderinformatie niet bijdraagt aan eigen heling en daarmee geen toegevoegde waarde heeft. Deze respondenten vroegen zich of af het online noemen van daders genoegdoening en gerechtigheid zou geven. Zo wordt door slachtoffers verondersteld dat het delen van daderinformatie alleen maar meer angst geeft door constant op de hoogte gehouden worden van de

³ Sociale media bericht 273

locatie van dader. De respondenten gaven aan vergeven belangrijker te vinden dan vergelden.

Tot slot deelden respondenten geen daderinformatie vanwege andere redenen: de dader is onbekend, de dader is ook slachtoffer en heeft hulp nodig, omdat het strafbaar is om daderinformatie online te delen, de respondent houdt niet de specifieke individuen maar het systeem waarin de individuen zitten verantwoordelijk of uit een gevoel van rechtvaardigheid.

“Nou het liefste zou ik nog die personen met naam en toenaam noemen. Maar dat ga ik dus niet doen want dan krijg ik te maken, het risico want dat is strafbaar smaad enzo. En ik dacht ja dat uh dat ga ik dus niet doen.” (interview 22)

Het feit dat deze respondenten geen daderinformatie online en openbaar hebben gedeeld betekent echter niet dat zij geen behoefte hebben (gehad) aan rechtvaardigheid of wraak. De respondenten gaven aan bewust een ander pad te hebben gekozen en op een andere manier om te gaan met rancuneuze gevoelens. Waar de sociale media berichten dus aan lijken te geven dat er geen voorkeur is voor eigenrichting of rechtvaardigheid lijkt die behoefte er dus mogelijk wel te zijn. De slachtoffers kiezen er alleen voor dit op een andere manier op te lossen en niet openbaar de veronderstelde dader met naam en toenaam te noemen, om uiteenlopende redenen.

Naast de groep respondenten die geen daderinformatie online heeft gedeeld zijn er ook respondenten die dit wel hebben gedaan. Deze respondenten hebben informatie als de voor- en achternaam, een foto van de dader of de relatie tot de dader met dezelfde achternaam als het slachtoffer online gedeeld uit behoefte aan gerechtigheid, om de dader van een voetstuk te halen of om anderen te beschermen tegen de dader. Twee respondenten hebben daderinformatie gedeeld omdat voor hen de veronderstelde dader een onmisbaar onderdeel is van het verhaal. De respondenten deelden de informatie niet om wraak te nemen maar om hun eigen verhaal te sterken. Eén van de twee respondenten ervoer een vorm van gerechtigheid door het delen van daderinformatie en voelde zich gesterkt bij het delen door de aanwezigheid van bewijs tegen de dader.

“Oh ja gerechtigheid. Ja. Voor mij wel. Ja. Ja. Met name toen hij het toegaf op de [regionale tv-omroep] en het bekend werd. Ik merkte gewoon dat mensen er anders tegenaan keken. Ook al waren de woorden hetzelfde, het gevoel was anders ja. . . . Omdat het zo gebeurd is en ik sta er ook met mijn naam en ik had bewijs en dat scheelt natuurlijk voor mijn gevoel best. Dat scheelt natuurlijk ook.” (interview 15)

Een aantal respondenten heeft onder dreiging van de veronderstelde dader met aangifte voor laster/smaad of op last van de politie de daderinformatie weer offline moeten halen. Eén respondent heeft na de dreiging van de dader online een waarschuwing gegeven zonder de veronderstelde dader te noemen of een foto te delen, maar door een uitgebreide omschrijving te geven van de modus operandi van de dader en de provincie van de woonplaats van de dader te delen. Daarbij heeft de respondent nadrukkelijk nagelaten een uiterlijke beschrijving van de dader te geven om te voorkomen dat andere mensen met de dader verward kunnen worden.

“Maar ik dacht van ik wil er toch wel even toch een waarschuwing uitgeven voor deze man, dus wat heb ik gedaan. . . . Ik hoop op deze manier dat er geen slachtoffers meer vallen bij deze [beroep] en als iemand dat wel is, meld het alsjeblieft bij de politie.” (interview 13)

In twee interviews is niet ter sprake gekomen of slachtoffers ooit daderinformatie hebben gedeeld of overwogen hebben daderinformatie te delen. Geen van de respondenten heeft (juridische) gevolgen ondervonden van het online delen van daderinformatie.

Hulpverlening

In de 288 sociale media berichten wordt niet vaak over hulpverlening geschreven. Slechts 18 berichten (6,3%) bevatten kritiek op hulpverlening. Hierbij moet gedacht worden aan kritiek ten aanzien van de politie: *“Ik wilde aangifte doen van verkrachting binnen een kortdurige relatie. Ben als stront behandeld door de zedenrecherche. Gevolg. Geen aangifte. Durf het niet.”*⁴ en kritiek ten aanzien van hulpverlening: *“yep...of beter nee... heb in 1995 al meer dan 18 maanden gewacht op de (NIET)hulp nav*

⁴ Sociale media bericht nummer 526

incest/mishandeling :-(⁵ Deze berichten gingen allemaal over ernstige vormen van seksueel geweld zoals aanranding en verkrachting. Berichten met kritiek op politie of hulpverlening werden voornamelijk op Twitter (N = 16) geplaatst.

Uit de interviews blijkt een heel ander beeld. De meerderheid van de respondenten liet zich kritisch uit over de hulpverlening in Nederland. Verschillende problemen met de huidige gang van zaken in de (slachtoffer)hulpverlening kwamen naar voren. Zo gaf één van de respondenten aan vanwege de slechte ervaringen van anderen in de hulpverlening bewust niet voor hulpverlening in het reguliere circuit te hebben gekozen. Toch heeft het merendeel van de respondenten formele hulp gezocht en gevonden in de vorm van therapie. Slechts 3 van de 23 respondenten (13,0%) heeft geen hulp gehad omdat ze geen behoefte hadden aan hulp.

De weg naar de juiste hulpverlening was volgens de respondenten vaak te lang en te zwaar. Dit begon al bij vragen als 'Waar kan ik terecht?' en 'Waar kan ik veilig mijn verhaal vertellen?'. Enkele respondenten hadden het gevoel tussen wal en schip te raken omdat ze niet in de juiste hokjes binnen de hulpverlening pasten. Dit hangt mogelijk ook samen met hoe de respondent de slachtofferervaring labelt. Zo gaf één van de respondenten aan dat de zoektermen die zij gebruikte om hulp te vinden niet tot de juiste hulp leidde.

"Slachtofferhulp, dat klinkt dan ook nogal heftig. Ben ik dan slachtoffer? Of, ik heb gezocht op seksuele intimidatie, of uh. Ja dan kwam je al snel in de hoek van verkrachting, of... Toen vond ik echt niet... een vertrouwenspersoon. Ja. Dat was dus juist de issue ook. Dus ik vond het niet, echt niet en ik heb echt gekeken van hoe kan ik nou een veilige plek vinden." (interview 5)

De respondenten gaven aan te kampen met serieuze (psychische) gevolgen van hun slachtofferervaring en liepen in hun zoektocht naar hulp aan tegen lange wachttijden. Daarnaast geven enkele respondenten aan dat als zij eenmaal in behandeling bij een therapeut waren er te snel diagnoses werden gesteld. Als verklaring geven zij aan dat hulpverlening om therapie vergoed te krijgen een DSM-diagnose moeten stellen. Het gevaar is echter dat wanneer te snel labels worden geplakt de verkeerde diagnose kan worden gesteld, waardoor de verkeerde behandelprotocollen worden gestart. Enkele respondenten vertelde hier ervaring mee te hebben.

Verder gaven verschillende respondenten geen controle te ervaren over de behandeling die zij ontvingen. Door grootschalige bezuinigingen in de hulpverlening hadden zij de indruk dat er minder de tijd voor hen genomen werd, minder naar hen geluisterd werd en minder ruimte was voor maatwerk in overleg met het slachtoffer. Het is volgens hen belangrijk de regie weer terug te geven aan het slachtoffer zelf. De respondenten gaven aan niet als nummertje behandeld te willen worden en wensen hulpverlening te krijgen die bij hen past. Dit geeft slachtoffers het gevoel dat ze serieus genomen worden en dat behandeling verder gaat dan symptoombestrijding.

De behoefte om gehoord en serieus genomen te worden kwam in alle interviews in meer of mindere mate ter sprake. Een aantal respondenten zagen de oplossing hiervoor in ervaringsdeskundigheid. Volgens hen kunnen ervaringsdeskundigen een vertrouwensband creëren die veilig voelt voor slachtoffers van seksueel geweld doordat er een zogenoemd vanzelfsprekend verstaan is. Dit vanzelfsprekend verstaan houdt onder andere in dat slachtoffers niet alles uit hoeven leggen aan een ervaringsdeskundige omdat er sprake is van erkenning en herkenning.

"Weet je, een psychiater of een psycholoog die uit boeken heel veel weet, die zijn hartstikke goed, die moeten er ook zijn, maar die kan niet voelen, niet indenken hoe zoiets, hoe een oefening of een werkvorm voelt om te doen als je het zelf hebt meegemaakt. Dat kan gewoon niet." (interview 3)

Een aantal van de geïnterviewde respondenten heeft aangifte gedaan van hun slachtofferervaring. De redenen hiervoor liepen uiteen en varieerden van de behoefte om gehoord en serieus genomen te worden tot de hoop dat de aangifte voorkomt dat andere mensen slachtoffer worden van dezelfde dader. Een deel van de respondenten gaf nadrukkelijk aan dat aangifte doen voor hen een manier was om voor zichzelf te kiezen en voor zichzelf op te komen. Veelal verwachtten de respondenten niet dat de dader naar aanleiding van de aangifte opgepakt zou worden, maar was de mogelijkheid om hun verhaal te kunnen doen en bij andere aangiftes een patroon in het gedrag van de dader bloot te leggen al belangrijk. Daarmee deden respondenten zowel aangifte voor anderen als voor zichzelf. Een aantal respondenten

⁵ Sociale media bericht nummer 484

gaf aan dat de mogelijkheid om aangifte te doen bijdroeg aan het verwerken van de slachtofferervaring, zelfs als bij het doen van de aangifte bleek dat het delict verjaard was. Door de aangifte kregen de respondenten erkenning en validatie van hun slachtofferervaring en slachtofferschap. Wanneer door de politie werd geluisterd en konden zij hierdoor inzien dat de ervaring niet hun schuld was.

Problemen bij het doen van aangifte of het gevoel krijgen niet geloofd te worden kan daarentegen het slachtoffer het gevoel geven een trap na te krijgen en verwerking bemoeilijken. Daarnaast gaven respondenten aan dat hun slechte ervaringen of teleurstellingen bij de politie het stereotype beeld dat de politie de schuld bij de slachtoffers legt leek te bevestigen en vertrouwen in de politie deed afnemen. Ook gingen respondenten aan zichzelf twifelen en de schuld van het slachtofferschap bij zichzelf leggen wanneer ze door de politie niet serieus genomen werden. Op de vraag of hun ervaring bij de aangifte hun perceptie op politie en justitie had beïnvloed werd bijvoorbeeld het volgende geantwoord:

“Ik heb altijd een hoge pet op gehad van de politie. Die is wel heel erg veranderd hierdoor. Maar als zelf de politie zegt van ‘joh, zoek het zelf uit’, zo kwam het op mij over, dan zegt de politie ook zelf al van, ‘joh, het is je eigen schuld’. Als de politie al niks voor je wil doen, wie dan wel?” (interview 1)

Sommige slachtoffers werden door de politie ontmoedigd om aangifte te doen omdat er te weinig bewijs was of omdat de kans bestaat dat de zaak geseponeerd wordt. Daarnaast waren enkele respondenten ontevreden over het proces bij politie en justitie door slordigheden en problemen met informatieverstrekking. Eén van de respondenten gaf aan behoefte te hebben aan gerechtigheid maar niet over de middelen te beschikken om het te krijgen, omdat het voor haar niet veilig is om aangifte te doen⁶.

3.1.2 AFWEGINGEN

Door het gebruik van interviews is het mogelijk meer inzicht te krijgen in de afwegingen die slachtoffers maken ten aanzien van het bericht dat zij online geplaatst hebben. Bij de inhoud wordt onder andere rekening gehouden met of het veilig is om te delen. Hiermee wordt bedoeld dat de afweging wordt gemaakt of de inhoud van de berichten niet te heftig is voor anderen en of het veilig is voor het slachtoffer zelf. De angst om anderen niet te choqueren of te triggeren kan zich uiten in het weglaten van details van de slachtofferervaring⁷. Het delen van details wordt door enkele respondenten sowieso niet als constructief gezien, noch voor het slachtoffer zelf noch voor lezers. Sommige details mogen privé blijven. Eén respondent⁸ noemt nadrukkelijk dat voor haar details delen niet hetzelfde is als openheid.

Naast de mate waarin details worden gedeeld wordt ook rekening gehouden met de bewoording in de berichten. Een aantal respondenten gaf aan bewuste afwegingen te maken met betrekking tot waar ze wat delen. Daarbij willen ze vooral de keuze bij de lezer leggen of ze iets willen lezen of niet en mensen niet confronteren. Zo delen de respondenten op hun eigen website of blog meer triggerende inhoud omdat lezers daarop weten wat ze kunnen verwachten. De respondenten verwachten dat de kans dat de lezers getriggerd raken dan kleiner is, omdat mensen zelf kunnen kiezen om de website te bezoeken of niet. Een tweede manier om te voorkomen dat lezers gechoqueerd worden door de inhoud van de berichten is het gebruik van een triggerwaarschuwing. Daar werd door de respondenten veelvuldig gebruik van gemaakt. Met een triggerwaarschuwing geeft de respondent aan dat het bericht mogelijk details over de gebeurtenis(sen) bevat of dat elementen van het verhaal triggers kunnen veroorzaken. Daarmee geeft het slachtoffer anderen een keuze om het verhaal wel of niet te lezen of het mogelijk op een ander moment te lezen. Door triggerwaarschuwingen weten lezers wat ze kunnen verwachten als ze besluiten het bericht te gaan lezen.

Behalve de angst om anderen te triggeren is het nalaten van het delen van details soms ook een reden om een groter publiek aan te kunnen spreken. Wanneer de slachtofferervaring meer algemeen beschreven wordt hadden de respondenten het idee dat het verhaal voor meer mensen tot herkenning zou leiden. Op die manier is het verhaal en zijn de gevolgen van slachtofferschap ook voor andere slachtoffers herkenbaar.

In dergelijke berichten kan ook actief gezocht worden naar manieren om het grote publiek te bereiken. Eén van de respondenten gaf aan zich bewust te zijn van een potentiële *echo chamber*⁹ en daarom

⁶ Interview 23

⁷ Interviews 1, 2, 3, 8,

⁸ Interview 3

⁹ Wanneer een persoon door middel van algoritmen en eigen selectiecriteria alleen nog maar eenzijdige informatie te

bepaalde hashtags te gebruiken om meer mensen te bereiken. De inhoud van haar berichten werden aangepast op het publiek dat zij wenste te bereiken.

In de afweging of iets online komt of niet speelt soms ook mee of de respondent verwacht dat iemand anders er iets aan heeft¹⁰. Daarop kan van invloed zijn wat voor profiel de respondent heeft. Enkele respondenten zetten hun slachtofferervaring op hun eigen bedrijfspagina zakelijk in als ervaringsdeskundige die kan helpen bij coping met slachtofferschap. De inhoud en de toon van de berichten zijn daarin ook anders dan berichten die geschreven worden door individuen die zich niet zakelijk bezighouden met seksueel geweld. Doordat de berichten die zakelijk worden ingezet minder vaak worden geplaatst wanneer de emoties hoog zitten is het taalgebruik veelal minder emotioneel. De toon van de berichten is meer reflecterend en beschouwend dan de andere berichten. Dergelijke berichten zijn ook teruggevonden in de sociale media analyse waarbij het slachtoffer bepaalde diensten aanbiedt die kunnen helpen bij de verwerking van slachtofferschap.

De beschouwende en reflecterende toon is ook terug te zien in de berichten van respondenten die aangeven hun berichten pas te plaatsen wanneer ze de gebeurtenissen verwerkt hebben. Enkele respondenten gaven aan hun verhaal pas te zijn gaan delen toen zij de ervaring(en) zelf op een rijtje hadden kunnen zetten en het goed voelde om het online te delen¹¹.

“Ik overweeg altijd wel van hoe sterk ik ben, en, uh, wat ik een plek aan het geven ben of gegeven heb of met mijn zeg maar therapeut al over heb gepraat waar ik zeg maar die schaamte al voorbij ben. Dan pas ga ik dingen bespreekbaar, of, openbaar zeg maar of waar ik mee worstel.”
(interview 9)

Eén respondent¹² schrijft haar berichten expres in het Engels, omdat zij zich kwetsbaarder voelt in het Nederlands. Zij heeft het idee dat door in het Engels te delen zij minder makkelijk gevonden zal worden door de daders. Daarnaast kan zij in het Engels ook meer mensen bereiken met haar berichten en haar boodschap. De angst om kwetsbaar over te komen in berichten leeft bij meer respondenten. Zij houden in de inhoud van hun berichten en de woorden die zij kiezen rekening met hoe ze mogelijk op anderen overkomen. Ze zijn bang om te overdrijven of dat hun ervaring niet ernstig genoeg was. Het lijkt erop dat deze respondenten bang zijn voor negatieve reacties en zich daarom in hun berichten in proberen te dekken of voor te bereiden op negatieve reacties¹³. Dat heeft vervolgens invloed op de inhoud van de berichten.

“Ik heb ook wel, zeker toen ik jonger was, als ik dan iets deelde: typen, weer weghalen, typen. Weet je wel, dat. Dat heb ik heel lang gehad. Gewoon ‘oh kan dit, is dit niet te’. Ook wel een stukje de angst van overdrijf ik het niet? Je hebt vaak genoeg gehoord van ‘stel je niet aan’. Het zijn allemaal van die gedachten, dingen die mensen ooit hebben gezegd.” (interview 3)

Sommige respondenten¹⁴ gaven echter ook aan dat ze eigenlijk geen rekening hebben gehouden met de inhoud van het bericht en eventuele triggers. Eén respondent gaf daarvoor als reden dat ze het idee had dat haar berichten niet gelezen worden buiten haar eigen sociale media bubbel en de mensen die het lezen weten wat ze kunnen verwachten¹⁵. Een andere respondent wilde vooral haar eigen verhaal kwijt en heeft zich niks aangetrokken van de mogelijke impact van haar verhaal op anderen.

3.1.3 DE BEWEEGREDEKENEN

In de content analyse van de sociale media data zijn vier beweegredenen gevonden voor het online en openbaar delen van een seksueel slachtofferschap ervaring. Deze beweegredenen zijn: bewustwording, anderen helpen, hulpvraag en delen naar aanleiding van #MeToo of andere berichten. Ook uit de interviews kwamen verschillende beweegredenen naar voren, deze kwamen grotendeels overeen met de data uit de sociale media. Bewustwording, anderen helpen en hulpvraag werden ook in de interviews

zien krijgt. Hierdoor wordt telkens hetzelfde publiek bereikt (Barberá et al., 2015)

¹⁰ Interview 3, 12, 20

¹¹ Interview 3, 9, 10, 12, 13

¹² Interview 20

¹³ Interviews 1, 3 en 7

¹⁴ Interviews 6, 11 en 16

¹⁵ Interview 6

gevonden. Daarnaast zijn nog twee beweegredenen geïdentificeerd, namelijk het informeren van anderen/naasten en lotgenotencontact. De verschillende beweegredenen zullen hieronder worden besproken.

Bewustwording – stilte doorbreken

Uit de sociale media berichten bleek 'bewustwording' een veelvuldig genoemde reden voor het online delen van eigen slachtofferervaring(en) (47,9%). De slachtoffers benoemen de samenleving bewust te willen maken van allerlei gevolgen van het slachtofferschap, van de 'patriarchale' samenleving, maar ook van 'victim blaming' en 'victim shaming'.

De berichten gericht op bewustwording hebben over het algemeen een activistische ondertoon en roepen op tot verandering. De insteek kan daarbij verschillen. Sommige slachtoffers kiezen ervoor hun publiek te confronteren met de gevolgen, anderen kiezen voor een meer algemene aanpak en wijzen in het algemeen op de misstanden die zij in de samenleving zien. De berichten onder het thema bewustwording gericht op de gevolgen van slachtofferschap bestaan vaak uit korte statements met als doel het publiek te confronteren met een gevolg. De gevolgen die genoemd worden lopen uiteen van familie die het slachtoffer in de steek laat, psychische gevolgen zoals depressie en eetstoornissen tot problemen in het dagelijks functioneren. De problemen in het dagelijks functioneren worden vaak in verband gebracht met frustraties ten aanzien van hulpverlening, politie en justitie. Dergelijke berichten worden voor het overgrote deel op Twitter geplaatst, vooral vanwege de korte statement-achtige manier van delen.

Berichten waarin bewustwording van de patriarchale samenleving centraal staat worden vaak gepubliceerd in persoonlijke columns of blogs. Daarin wordt het slachtofferschap kort beschreven en daarna wordt direct een link gelegd met de dader en reacties op de dader. Een voorbeeld van een bericht¹⁶ is een column waarin een aanranding beschreven wordt. Vervolgens gaat de schrijver naadloos over op *"de mannelijke stoerdoenerij, geaccepteerd onder the grab-em-by-the-pussy subcultuur van Trump [...]"*.² Het stuk eindigt met een oproep dergelijke mannen te schande te maken en de echte man, "een gentleman" die vrouwen met respect behandelt, te prijzen. De persoonlijke gebeurtenis wordt dus gebruikt om misstanden in de samenleving aan te kaarten. Ditzelfde principe geldt voor berichten waarin victim blaming en shaming centraal staan: de persoonlijke gebeurtenis dient ter ondersteuning van de oproep te stoppen met victim blaming en shaming. Ook dit type berichten is voornamelijk terug te vinden in persoonlijke columns en blogs.

Verder valt binnen de categorie bewustwording op dat de activistische ondertoon in sommige gevallen ondersteund wordt doordat enkele respondenten hun berichten specifiek richten aan politici, wetenschappers, hulpverleners en overheidsorganen door hun gebruikersnaam op social media achter een @-teken te zetten. Daarmee kan iemand op het platform Twitter betrokken worden (mention) bij een online bericht. De berichten leken daarmee een macrodoel te dienen, namelijk de wens bij te dragen aan het oplossen van een maatschappelijk probleem en het zichtbaar maken van de gevolgen van seksueel geweld.

Het subthema bewustwording wordt ook teruggevonden in de interviews. Verschillende respondenten gaven aan met hun bericht bij te willen dragen aan maatschappelijke veranderingen. Daarbij was hun verhaal vooral gericht aan anderen en gebruikten zij hun verhaal om frustraties over het hulpverleningssysteem, politie en justitie en slachtofferhulp, maar ook algemene frustraties over culturele attitudes ten opzichte van seksueel geweld te uiten. De activistische insteek van de online disclosure berichten kwam tijdens de interviews veelvuldig aan bod.

De respondenten hadden jarenlange zoektochten naar hulpverlening doorstaan vol tegenslagen en frustraties. Ze lieten zich kritisch uit over starre behandeltrajecten, bezuinigingen in de hulpverlening en problemen met zich niet gehoord en gezien voelen in de hulpverlening en bij politie en justitie. Door hun verhaal te delen poogden zij problemen te illustreren en daarmee verandering in het hulpverleningssysteem voor slachtoffers van seksueel geweld te brengen of een maatschappelijk debat aan te zwengelen. Ook in de interviews gaven deze respondenten aan dat zij publieke personen probeerden te betrekken in de discussie door hen te noemen in het bericht door middel van het @-teken. Het doorbreken van het heersende taboe op seksueel geweld en het probleem bespreekbaar maken is ook een onderdeel van bewustwording dat veelvuldig genoemd werd tijdens de interviews. Een aantal respondenten vergeleek hun ervaring met ziek zijn of kinderen verliezen. Ze ervoeren frustratie dat over die onderwerpen wel gesproken kan worden maar misbruik nog een taboe is. Online delen is voor hen

¹⁶ Social media bericht nummer 60

een belangrijk onderdeel van het bespreekbaar maken van het probleem seksueel geweld. De respondenten lenen daar hun gezicht en hun verhaal voor. De respondenten waren van mening dat om het taboe te doorbreken het nodig is naar voren te komen met eigen ervaringen om op die manier de omvang van het probleem te laten zien.

“Ik denk vooral dat er meer over gepraat moet worden. Ik snap niet zo goed waarom het niet naar buiten gebracht mag worden. Ik bedoel... Heel veel mensen die misbruik hebben meegemaakt krijgen PTSS dat is gewoon een ziekte. Net zoals dat het kanker is. Een andere ziekte. Waarom mag je wel vertellen over je verhaal wat je hebt meegemaakt als je kanker hebt gehad en over je herstel maar niet over als je misbruikt bent. Allebei maakt het iets, het kan je sterk maken maar het kan ook wel iets in je karakter afbreken zeg maar. Ik denk dat openheid erover juist heel erg belangrijk is.” (interview 8)

Toch bestond vanuit de verschillende interviews de indruk dat het sommige respondenten niet zozeer ging om het behalen van resultaten en of hun doel daadwerkelijk bereikt werd. Het idee bij te dragen aan het bespreekbaar maken van seksueel geweld en het oplossen van een maatschappelijk probleem leek voor sommige respondenten afdoende. Daarmee lijkt het hen vooral te gaan om het voor zichzelf en lotgenoten opkomen in plaats van daadwerkelijk een activistische insteek te hebben. Het gebruik van de woorden ‘voor mijn gevoel, gewoon gevoelsmatig’ illustreert dit.

Gerelateerd aan het subthema bewustwording – stilte doorbreken kwam het subthema ‘unburdening’ naar voren uit de interviews. Dit houdt in dat respondenten het verhaal over hun slachtofferschap deelden om verlichting te krijgen van emoties en schaamte. De respondenten waren gemotiveerd om hun verhaal te delen als bevrijding van een gevoel van onbehagen bij het zwijgen over de ervaring(en). Unburdening is daarmee gericht op het slachtoffer zelf en de verlichting die zij krijgen of hopen te krijgen door het delen. De respondenten gaven aan de behoefte te voelen het van zich af te schrijven, en gehoord en gezien te willen worden. Emoties die daarbij gepaard gingen waren gevoelens van bevrijding en opluchting. Daarmee is het een vorm van zelfexpressie en onderdeel van het proces van loslaten en verwerken. Door de ervaring op te schrijven werd de respondenten een spiegel voorgehouden. Dit ging samen met het gevoel oude wonden weer open te halen, maar tegelijkertijd ook het tot zichzelf komen en structuur geven aan eigen verhaal. Alleen al de handeling van het opschrijven werd door enkele respondenten gezien als heilzaam en als uitlaatklep.

“Ik wilde het eigenlijk alleen maar kwijt. Ik wilde er niet zo veel mee bereiken.” (interview 6)

Tijdens de interviews noemde één van de respondenten als reden voor het online delen de genoegdoening die zij haalt uit de mogelijkheid dat de dader kan zien dat zij haar verhaal online deelt. Ze gebruikte haar social media om indirect een confrontatie aan te gaan met de dader zonder dat zij daarvan directe gevolgen zou ondervinden of met de dader in gesprek hoeft te gaan. Dit is in zekere zin ook een vorm van activisme, echter met het microdoel persoonlijke gerechtigheid.

“Nou eigenlijk gewoon weet je een soort van genoegdoening ofzo. Van hij volgt mij, nou hij mag weten dat ik nu gewoon niet meer zwijg, want dat heeft hij gewoon zo lang voor elkaar gekregen dat ik bleef zwijgen. Dat gaat nu niet meer lukken dus en dat mag hij weten.” (respondent 4)

In de sociale media berichten kwamen niet heel duidelijk dergelijke afwegingen naar voren..

Anderen helpen

Het tweede thema, ‘anderen helpen’, wordt vooral teruggevonden in de interviews. Enkele van de respondenten gaven aan een rolmodel te willen zijn voor andere slachtoffers van seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag. De respondenten hopen met hun eigen disclosure anderen (emotionele) steun te bieden, een hart onder de riem te steken en aan te geven dat anderen niet alleen zijn in hun slachtofferschap. Dit doen zij door andere slachtoffers moed in te spreken door het delen van de persoonlijke groei van de respondent of door aan te geven dat andere slachtoffers niet alleen zijn in hun ervaring(en).

“Ik gebruik social media doelbewust. . . . om andere lotgenoten te helpen. Ik merk dat mijn ervaringen anderen helpen. Dat anderen zeggen, ‘nou, [NAAM RESPONDENT], door jouw kracht en

doorzettingsvermogen merk ik dat mij dat kracht geeft om door te gaan, want jij hebt zo ontzettend veel meegemaakt. Dat geeft mij de kracht, dat zijn woorden van anderen hé, dat geeft mij de kracht om door te zetten.' Dat heeft mij de moed gegeven, zeg maar, telkens weer, om te denken van nou, dan deel ik dat zeg maar, dan deel ik via de krant, via interviews of via social media, zodat ik, uhm. Ik ben zeg maar een soort boegbeeld geworden en dat is dus heel doelbewust. Dat is een soort doel in mijn leven geworden, om zeg maar voorvechter te worden [...]" (respondent 2)

De behoefte om anderen te helpen en het idee dat het delen van eigen slachtofferervaringen anderen helpt draagt voor de respondenten bij aan een gevoel van zingeving. Diverse keren werd in de interviews genoemd dat de respondenten een wens hadden om een negatieve ervaring om te zetten in iets positiefs. Een aantal respondenten zegt expliciet *"Al help ik met mijn delen maar één iemand [...]"*. Het is soms echter de vraag of dit echt de onderliggende motivatie is om te delen of dat dit vooral een rationalisering is die respondenten achteraf maken om de ware motivatie, bijvoorbeeld omdat het voor henzelf goed voelt om te delen of om gehoord en gezien te worden, te verhullen.

Dit thema werd in sociale media berichten minder expliciet gevonden. Vaak kwam het thema voor in combinatie met het thema bewustwording – stilte doorbreken, maar ook met nader te beschrijven thema's als 'hulpvraag' en 'lotgenotencontact'. Slechts enkele malen werd 'anderen helpen' aangetroffen als een opzichzelfstaand thema (25 berichten, 8,7%). Wanneer het hulp bieden aan anderen genoemd werd was dit vaak aan het einde van een bericht, waarin eerst over het slachtofferschap en de gevolgen voor het slachtoffer werd verteld. Vaak werd het bericht daarna geëindigd met een tekst waarbij andere slachtoffers aangesproken worden dat ze er niet alleen voor staan of zich niet hoeven te schamen. Een voorbeeld van een dergelijke tekst is de volgende: *"[...] Je bent hier niet alleen in en het is niet iets waar je je voor hoeft te schamen. Zoek hulp. Blijf er over praten. Samen staan we sterk. #Metoo"*¹⁷. De bevinding dat het thema 'anderen helpen' in de sociale media berichten niet op zichzelf staand voorkomt biedt enige steun voor de bovenstaande veronderstelling dat het thema 'anderen helpen' mogelijk gebruikt wordt om een andere motivatie te verhullen of af te zwakken.

Hulpvraag

Het derde thema heeft betrekking op de hulpvraag van een slachtoffer. Uit deze berichten blijkt duidelijk hoop om door middel van de disclosure berichten hulp te vinden. Zowel in de sociale media berichten als in de interviews komt dit thema naar voren. In de sociale media berichten is het aantal beperkt (1%). Wat wel opvalt is dat in deze berichten vaak andere personen getagd zijn of dat het een reactie is op het bericht van deze personen. Enkele voorbeelden zijn:

"#SGstorm17 ik kon mijzelf niet verroeren [sic]... geen controle meer... alleen maar ...de gedachte.. hoe kom ik hier weg.. hoe overleef ik dit .. het doet pijn.. ik wil weg Gedachtes.. plannen... hoe kom ik weg.. help.. Geen controle meer.. angst.. verstijven..help mij toch!" (sociale mediabericht 362)

"@[PERSOON] @[PERSOON] Wat en wie kan mij buiten de ggz helpen met mijn complexe ptss??? Wat kan mij helpen om de verkrachtingen, mishandelingen, aanrandingen en gijzeling te verwerken? Dat kan alleen nog door het te negeren." (sociale mediabericht 587)

Opvallend was nog dat deze berichten vaak kort waren en dat weinig informatie gegeven werd over het slachtofferschap. De hulpvraag en de hoop hulp te vinden was datgene dat centraal stond in deze berichten.

In de interviews kwam dit thema ook naar voren. Enkele respondenten gaven aan met het delen van hun slachtofferervaring(en) de hoop te hebben hulp te vinden. Eén van de respondenten gaf expliciet aan haar verhaal online te zijn gaan delen in de hoop dat iemand het zou lezen die haar zou kunnen helpen. Dat komt naar voren in de onderstaande quote:

"Dus dat is eigenlijk ook de reden dat ik steeds opener ben gaan delen over mijn zoektocht. Misschien eigenlijk ook in de stille hoop dat iemand het ziet, een therapeut, en zegt, [NAAM RESPONDENT], kom maar bij mij". (interview 1)

¹⁷ Social media bericht nummer 6

Deze respondent doet een hele persoonlijke roep om hulp. Een andere respondent daarentegen gaf aan met haar berichten ook hulp te zoeken, maar met een meer activistische insteek. Ze gaf aan vanwege haar complexe problematiek de hoop hulp te vinden op te hebben gegeven. Haar berichten hadden als doel een hiaat in de hulpverlening op het gebied van dissociatieve identiteitsstoornissen als gevolg van seksueel misbruik en trauma bloot te leggen in de hoop hulp te vinden voor zichzelf en voor anderen.

Dit is ook tekenend voor de tweedeling in de berichten die gevonden werd waarin een hulpvraag centraal stond. Zo geeft een groot deel van de slachtoffers in hun sociale media bericht aan op zoek te zijn naar professionele hulp: therapeuten die hen kunnen helpen met de specifieke problematiek. Daarnaast zijn er de slachtoffers die de meer activistische insteek hanteren en problemen met hulpverlening aan de orde stellen. Deze sociale media berichten zijn vooral gefocust op de problemen in de zoektocht naar de juiste hulp en het falen van de hulpinstanties.

Delen naar aanleiding van #MeToo

Het huidige onderzoek vond deels plaats tijdens de periode waarin de #MeToo een trending topic¹⁸ was op veel sociale media. Uit de content analyse blijkt dan ook dat er een aantal berichten (bijna 35%) gepost zijn naar aanleiding van #MeToo. Dergelijke berichten werden vaak gepost op Twitter of Instagram en bevatten niet meer dan een paar regels waarin de situatie of omstandigheden rondom slachtofferschap beschreven wordt. Een voorbeeld van een dergelijk bericht: *"10 jaar geleden. In de lift. Kom hem nog elke dag tegen en hij zegt standaard gedag. #metoo"*.¹⁹

Dit thema werd niet teruggevonden in de interviews. De slachtoffers uit de interviews hebben vaak al voor de #MeToo beweging hun verhaal openbaar en online gedeeld.

3.1.4 DEELCONCLUSIE ONDERZOEKSVRAAG I

In het eerste deel van het onderzoek wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag: Wat zijn de beweegredenen van slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag om hun verhaal online en openbaar te delen? Deze vraag is beantwoord aan de hand van vier verschillende deelvragen. Twee verschillende onderzoeksmethoden zijn gebruikt ter beantwoording van deze vragen: een content analyse van 288 online disclosure berichten en 23 interviews met slachtoffers die online disclosure hebben gedaan. Deze twee methoden bieden een goede aanvulling op elkaar. Zo geeft de analyse van de sociale media berichten een algemeen beeld van het aantal berichten, de platformkeuze die gemaakt wordt, de anonimiteit in de berichten en de door slachtoffers aangewezen dader. De interviews bieden weer meer inzicht in de afwegingen die gemaakt worden voor een bericht online wordt geplaatst. Beide methoden zijn gebruikt om de motivaties in kaart te brengen.

Uit de resultaten komt een aantal belangrijke punten naar voren. Zo valt op dat een groot deel van de respondenten ervoor kiezen om disclosure te doen via Twitter. Vanwege de beperkingen van dit platform (het maximaal aantal te gebruiken tekens per bericht) bestaat online disclosure vaak uit een kort statement met weinig inhoudelijke informatie. Om dit op te lossen plaatsen de slachtoffers ook vaak een weblink toegevoegd naar een uitgebreide blog, column of facebookbericht. Uit de interviews blijkt dit een weloverwogen keuze te zijn. Veel respondenten gebruiken Twitter voor meer algemene berichten. Op andere platforms wordt ervoor gekozen de toon van het bericht persoonlijker te maken. Dit wordt gedaan omdat de andere platforms als Facebook en Instagram meer controle bieden over wie de berichten mag lezen. Dit valt nauw samen met de kwetsbaarheid die slachtoffers vaak voelen wanneer zij een bericht delen. Respondenten geven aan rekening te houden met de inhoud van hun berichten en hoe zij overkomen op anderen. Zij willen geen negatieve reacties uitlokken en ze willen anderen niet 'triggeren' of choqueren met hun verhaal.

Opvallend is dat in de sociale media dataverzameling een kwart van de berichten weer offline zijn gehaald door de gebruiker. Deze berichten worden vaak gedeeld naar aanleiding van de #MeToo en zijn waarschijnlijk onder invloed van de beweging geplaatst, mogelijk zonder dat daar voldoende over nagedacht is. Het is denkbaar dat de gevolgen van de plaatsing van dit bericht of het vooruitzicht op negatieve gevolgen de slachtoffers heeft doen besluiten het bericht weer offline te halen. Hieruit blijkt wel

¹⁸ Er is sprake van een trending topic wanneer op sociale media in korte tijd veelvuldig over een bepaald onderwerp wordt gesproken.

¹⁹ Social media bericht nummer 7

het verschil tussen de sociale media data en de groep geïnterviewde slachtoffers. Die laatste groep lijkt al langere tijd bezig te zijn met online disclosure waardoor zij zorgvuldig afwegingen kunnen maken ten aanzien van het bericht dat zij over willen brengen, de manier waarop dit gaat en op welk platform zij dit doen. Dit zien we ook terug in de gevonden beweegredenen voor het doen van online disclosure. In de sociale media data zien we de categorie disclosure 'delen naar aanleiding van #MeToo', waarbij een kort statement met daarin de hashtag de enige informatie is in het disclosure bericht. Er lijkt geen verder doel te zitten achter het delen van de slachtofferervaring. In de interviews wordt deze categorie niet teruggevonden. Een corresponderend thema dat in zowel in de sociale media data als in de interviewdata gevonden wordt is bewustwording – stilte doorbreken. Door middel van online disclosure pogen respondenten de samenleving bewust te maken van de diverse gevolgen van slachtofferschap, van 'victim blaming', van de weg naar herstel, de patriarchale samenleving en in sommige gevallen dat het ook mannen kan overkomen. In deze berichten zit een meer activistische ondertoon en dit thema blijkt ook de meest voorkomende beweegreden te zijn. Dit thema komt het dichtste bij viral justice waar activisme en bewustwording een belangrijk onderdeel van zijn. Het doel is dan ook het doorbreken van stereotype ideeën over seksueel geweld (O'Neill, 2018). Het doorbreken van deze ideeën wordt vaak letterlijk genoemd in de online disclosure berichten. Een ander onderdeel van dit thema is kritiek ten aanzien van politie, justitie en hulpverlening. Vooral in de interviews kwam dit onderdeel naar voren. De respondenten geven aan vaak al jaren te zoeken naar geschikte hulpverlening.

Een thema dat hierbij aansluit en wat veelvuldig in de interviews genoemd wordt is het thema 'anderen helpen'. De reden dat dit vooral in de interviews genoemd is heeft waarschijnlijk weer te maken met de samenstelling van de sample, de geïnterviewde slachtoffers lijken al langere tijd bezig te zijn met online disclosure. Zij geven aan te hopen dat zij door middel van hun verhaal andere slachtoffers kunnen helpen bij de verwerking van het slachtofferschap. Dit draagt bij aan een gevoel van zingeving. De respondenten geven veelvuldig aan de wens te hebben van iets negatiefs iets positiefs te willen maken. Toch is er bij de onderzoekers het gevoel ontstaan dat dit thema mede dient als een soort van rationalisering van de respondenten om een andere onderliggende, vaak minder complexe, motivatie te verhullen. Zoals de motivatie dat het voor de respondenten zelf goed voelt om te delen of gehoord en gezien te worden. Deze assumptie wordt ondersteund door het feit dat dit thema vrijwel nooit direct in een bericht gecommuniceerd wordt volgens de respondenten. Ook dit kan een mogelijke verklaring zijn waarom dit thema niet veelvuldig in de sociale media data gevonden wordt.

Een laatste beweegreden voor het plaatsen van een online disclosure bericht is de hulpvraag. De slachtoffers gebruiken het bericht om hulp te vragen bijvoorbeeld bij het vinden van geschikte hulpverlening of voor tips over de verwerking van het slachtofferschap. Dit thema komt niet op grote schaal voor.

Het is niet zo dat één online disclosure bericht altijd maar één thema of beweegreden kan bevatten. Vaak bleek er een overlap te zijn in beweegredenen. Daarnaast gaven de respondenten in de interviews aan dat zij ook vaak een bepaald platform uitkozen naar aanleiding van de beweegreden van hun bericht. Opvallend is wel dat het straffen van de dader door middel van e-shaming vrijwel niet voorkomt in de data, dit geldt voor zowel de sociale media data als de interview data. Tijdens de interviews geven de respondenten hier verschillende redenen voor zoals angst voor de dader of gevolgen voor de respondent zelf. Slechts een enkele respondenten en een enkel social media bericht lijken dit doel te hebben.

Alleen de interviewdata geven informatie over de verwachtingen van de slachtoffers na het delen van de slachtofferervaring. Gedurende de interviews ontstond de indruk dat het sommige respondenten niet zozeer om het behalen van resultaten of doelen ging. Het *idee* bij te dragen aan het bespreekbaar maken van seksueel geweld en het oplossen van een maatschappelijk probleem leek al voldoende. Uit de sociale media zou ook een dergelijke houding opgemaakt kunnen worden door het slechts delen van een kort statement over de slachtofferervaring en verder niet zorgen voor verdere verspreiding van het bericht. Daaruit blijkt wederom het belang van de activistische insteek. Verder werd het delen om verlichting te krijgen van emoties en schaamte ook als verwachting opgegeven. Het enkel en alleen opschrijven van de slachtofferervaring werd in de interviews door veel respondenten ervaren als heilzaam. Hierdoor werd aan de verwachting van verlichting voldaan.

ONDERZOEKSVRAAG II: REACTIES

3.2.1. REACTIES OP ONLINE DISCLOSURE

Om inzicht te krijgen in de reacties op online disclosure zijn alle reacties op de sociale media berichten geanalyseerd. Reacties kunnen bestaan uit het delen van het online disclosure bericht, het liken van het bericht of het reageren op het bericht.

Sociale media berichten

Van de sociale media berichten ontving ruim een derde geen enkele reactie in de vorm van een like, het delen van het bericht of een schriftelijke reactie. Indien een reactie gegeven werd dan was dit vaak in de vorm van een like. Er worden geen verschillen gevonden tussen de kenmerken van berichten die wel of geen reactie krijgen. Slechts voor type delict wordt een significant verschil gevonden tussen de berichten met en de berichten zonder reacties²⁰. Online disclosure berichten over verkrachting ontvangen significant vaker dan verwacht een like, een reactie of worden vaker gedeeld.

Het delen van een bericht van online disclosure is niet op alle sociale media platforms mogelijk. Daarnaast is het ook niet overal mogelijk na te gaan hoe vaak een bericht is gedeeld. Bij Twitter is het delen van een bericht wel duidelijk na te gaan. Van de 219 Twitter berichten werden slechts 74 gedeeld (33,8%). Het aantal keren dat het bericht gedeeld werd varieert van 1 tot 25 keer. Gemiddeld werd een bericht 5,3 keer gedeeld ($SD = 4,44$). Een vijfde van de berichten wordt slechts één keer gedeeld.

Het aantal likes dat een bericht ontvangt is voor de meeste sociale media platforms wel goed na te gaan. In totaal ontvingen 156 online disclosure berichten (54,2%) één of meerdere likes. Ruim 80 procent van deze berichten kregen 1 tot 3 likes. Eén bericht, een Instagram bericht van een bekende influencer²¹, ontving in totaal 2178 likes. Op Instagram werden opvallend veel likes geplaatst onder de online disclosure berichten. Van de 19 Instagram berichten ontvingen slechts 5 berichten 10 of minder likes. Op Twitter was dit beeld geheel anders. Indien een like ontvangen werd was dit in 93,4 procent van de gevallen 10 of minder likes. Hieruit blijkt een belangrijk verschil in sociale media platforms.

In totaal is er 1160 keer gereageerd op de online disclosure berichten, 354 reacties konden niet bestudeerd worden omdat de gebruiker zijn of haar bericht had afgeschermd, het bericht is verwijderd of omdat het bericht door het sociale media platform geblokkeerd is. Gemiddeld ontvangt een online disclosure bericht 4 reacties ($SD = 25,4$). Toch krijgen de meeste berichten geen reactie (168 berichten, 58,3%), bijna 21 procent van de berichten krijgt 1 reactie en 14,6 procent krijgt 2 tot 4 reacties. Daarnaast is er een aantal berichten dat veel reacties krijgt. Dit zijn berichten op Instagram of blogs van zogenaamde 'influencers', deze personen ontvangen met gemak meer dan 100 reacties op hun bericht. Het bericht met de meeste reacties is een blog bericht van een influencer over haar ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag naar aanleiding van de #MeToo. Op dit bericht zijn 350 reacties gekomen.

Wanneer inhoudelijk gekeken wordt naar de reacties valt op dat de meeste reacties steunend zijn voor het slachtoffer. Vaak wordt er niet meer dan een emoticon (hartje of huilende smiley) gebruikt in reacties op online disclosure berichten. Binnen deze categorie worden ook vaak reacties gevonden die benadrukken dat het slachtoffer zich niet hoeft te schamen, hoop moet houden en dat het slachtoffer er niet alleen voor staat. Een voorbeeld van een dergelijke reactie werd gegeven op het sociale mediabericht nummer 339: *"Oh wat erg. En wat moedig dat je dat schrijft. Heb je inmiddels een manier gevonden om er mee te dealen? Je staat niet alleen! Sterkte!"* Daarnaast gebruikt een groot aantal mensen de reactie om hun eigen verhaal op te schrijven. Zij geven aan zich in het bericht te herkennen waarop zij hun eigen verhaal vertellen. Het lijkt erop dat deze personen de reacties alleen gebruiken voor hun eigen disclosure aangezien niet wordt ingegaan op het initiële bericht. Slechts in een klein aantal gevallen zit er ook een steunende boodschap in de reactie naast de disclosure.

Over het algemeen zijn de reacties positief (683 berichten, 84,7%). Met positief wordt bedoeld dat in de reactie daadwerkelijk positief gereageerd wordt op de online disclosure, bijvoorbeeld door te schrijven *"dapper dat je het deelt"* of *"sterkte, weet dat je niet alleen staat"*. Bijna 15% van de reacties is ambivalent ten aanzien van de disclosure. Dit betekent dat er in het bericht niet gereageerd wordt op de disclosure, maar dat de reactie gebruikt wordt om eigen ervaringen te delen, een politiek statement te maken of kritiek

²⁰ Fisher Exact(5)=13,868, $p < .05$

²¹ Een influencer is een persoon die andere mensen kan beïnvloeden om een product te kopen, een dienst af te nemen of merkbekendheid te stimuleren. Deze personen zijn zeer actief op social media, ze hebben veel fans en/of volgers, en kunnen invloed uitoefenen op een specifieke doelgroep (bron: www.doublesmart.nl).

te uiten op politie, justitie en hulpverlening. Slechts 2 reacties zijn negatief ten aanzien van de online disclosure.

Het geslacht van de mensen achter de reacties is overwegend vrouw, slechts 28 reacties zijn door mannen gegeven. De reacties van de mannen wijken op enkele punten wat af van die van de vrouwen. Over het algemeen worden door de mannen ook steunende reacties gegeven en in drie reacties wordt ook door mannen gedeeld dat zij slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag. De overige reacties verschillen enigszins van de reacties gegeven door de vrouwen. Zo worden ambivalente reacties gegeven als *“soms gaan we nu eenmaal over elkaars grenzen heen”*. Verder vragen mannen vaker of er aangifte gedaan is of dat ze iets kunnen doen. Slechts één opmerking lijkt negatief, *“Wat mij verbaast is het ongeloof en de verontwaardiging”*. Deze opmerking is vooral een reactie op de #MeToo-beweging en niet zozeer een reactie op de disclosure, om die reden valt deze reactie onder de ambivalente reacties. In sommige gevallen geven ook vrouwen een negatieve reactie, maar ook deze reacties zijn negatief ten aanzien van de #MeToo-beweging en niet zozeer negatief ten opzichte van het delen van de slachtofferervaring.

Er worden geen verschillen gevonden in het aantal reacties, likes en aantal keren gedeeld tussen berichten waarbij een veronderstelde dader bij naam genoemd wordt en berichten waarbij geen veronderstelde dader bij naam genoemd is. Ook wordt er geen verschil gevonden in het aantal reacties, likes en aantal keren gedeeld tussen berichten waarbij het slachtoffer anoniem is en berichten waarbij het slachtoffer te identificeren is door middel van voornaam of voor- en achternaam.

Interviews

Uit de interviews komt eenzelfde soort beeld naar voren. De respondenten gaven aan overwegend positieve reacties te ontvangen. Positieve reacties waren volgens de respondenten reacties waarin het slachtoffer werd geloofd, waarin het slachtoffer werd gesteund of waarin met het slachtoffer werd meegeleefd. Ook geven lezers in reacties vaak aan herkenning te vinden in de berichten van de respondenten. Het effect van de positieve reacties op het online delen van een slachtofferervaring maakte dat de respondenten zich gehoord, gesteund, geloofd en gesterkt voelden in hun ervaringen. Dit draagt bij aan het gevoel dat de slachtofferervaring er mag zijn, vergroot het zelfvertrouwen en draagt bij aan een positief zelfbeeld van de respondenten. Hiermee hadden de positieve reacties volgens de respondenten effect op hun herstel. Dit motiveerde hen om door te gaan met het delen van hun slachtofferervaring(en).

“Online delen, daarop heb ik eigenlijk nagenoeg alleen maar positieve reacties gehad. Dat was heel top. Ik vond het heel, ik weet wel dat ik het heel erg spannend vond toen ik het echt online ging gooien, van okay, nu kunnen mensen oordelen over mijn verhaal, en misschien zijn er mensen die gaan zeggen het is wel mijn schuld. Ik was toen in een fase dat ik niet in therapie zat. Maar eigenlijk zijn de reacties alleen maar positief geweest van ‘goh, wat goed dat je dit vertelt’ en ‘wat stoer en dapper’ en ook heel veel steun en heel veel appjes, van ‘we zijn zo trots op je’. Ik raak er emotioneel van. Nee het is heel erg juist, het is heel erg bemoedigend en heel erg steun en je bent niet alleen. En dat is heel erg iets wat je horen wilt.” (interview 1)

Een aantal respondenten vertelde echter ook negatieve reacties te hebben ontvangen op het delen van hun slachtofferervaring(en). Lezers gaven in negatieve reacties aan het slachtoffer niet te geloven of legden de schuld bij het slachtoffer. Een tweede soort negatieve reacties waren berichten waarin lezers de daders heftige straffen toewensten. Eén respondent ontving dergelijke reacties en ervoer dit als pijnlijk en voelde zich niet serieus genomen. Het noemen van disproportionele straffen werd daarmee ervaren als niet constructief voor het slachtoffer zelf, omdat de aandacht bij het slachtoffer weg wordt genomen.

Het effect van negatieve online reacties op het online delen van ervaringen met seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag is erg wisselend. Een deel van de respondenten gaf aan geen last te hebben van negatieve online reacties op hun disclosure. Eén respondent vertelde juist ook veel aan negatieve reacties te hebben, omdat dit haar feedback gaf over hoe zij in haar berichten overkomt. Op de rest van de respondenten hadden negatieve reacties een grote impact. Respondenten omschreven hoe het ontvangen van negatieve reacties ervoor zorgde dat ze stopten met online delen en weer moed moest verzamelen om door te gaan. Door een enkele respondent werden deze negatieve reacties op het delen als erger ervaren dan de slachtofferervaring zelf. Naast de impact van de negatieve reacties op de respondenten zelf maakte een enkeling zich ook zorgen over de impact die het lezen van de negatieve berichten op andere meelezers had. De negatieve berichten beïnvloedden namelijk niet alleen de respondent die de slachtofferervaring online deelt maar ook andere (lotgenoten) die meelezen en door

de negatieve reacties onderuitgehaald worden en zelf niet meer durven delen. Daarentegen gaven enkele respondenten aan door dergelijke reacties juist gemotiveerd te worden om door te gaan met delen, omdat voor hen het bestaan van een taboe op het delen van slachtofferervaringen werd bevestigd.

Op de vraag of de impact van negatieve reacties anders is wanneer de reacties door onbekenden of anonieme lezers worden gegeven werd verschillend geantwoord. Enerzijds werden negatieve reacties door anonieme lezers als heftiger ervaren, omdat de respondenten het gevoel hadden niks terug te kunnen zeggen. Anderzijds gaven respondenten aan dat reacties door onbekende of anonieme lezers juist weinig impact hadden, omdat deze lezers de respondent niet kennen en andersom. Respondenten vertelden niet serieus in te gaan op negatieve reacties door onbekenden, omdat deze reacties slechts enkele van de vele reacties zijn. Alle respondenten waren het erover eens dat het beter is geen discussie aan te gaan met de schrijvers van negatieve reacties. Zij gaven aan dat het beter is deze reacties te negeren, omdat het gesprek aangaan enkel brandstof is voor meer negatieve reacties.

Het uitblijven van reacties werd door de respondenten als negatief ervaren. Wanneer respondenten online geen reacties kregen op het delen van hun verhaal werd dit geïnterpreteerd als niet gehoord worden of wel gehoord worden maar niet belangrijk genoeg gevonden worden om een reactie te krijgen. Dit kan resulteren in het niet meer willen delen.

“Als online niet gereageerd wordt op iets, want zo werkt online natuurlijk, dat je denkt, ik heb nog helemaal geen likes... Echt heel erg, maar zo werken die media natuurlijk. Want als er niet gereageerd wordt dat is eigenlijk soort hetzelfde als, bijna hetzelfde als mensen zeggen ‘ja, houd nu maar eens op over dat Me Too gepraat, had je daar zelf ook niet een bepaalde rol in? Of, wat een gezeur, weet je. Zo.” (interview 5)

Een onderscheid kan gemaakt worden tussen de verschillende online platforms. Enkele respondenten ontvingen op hun eigen online kanalen veelal positieve reacties, maar wanneer het verhaal bijvoorbeeld op andere plekken dan op eigen kanalen werd gedeeld waren de reacties negatiever van aard. De respondenten ervoeren dan een verlies aan controle over het verhaal en over wie het verhaal kon lezen.

De lengte van de reacties was ook per platform verschillend. Respondenten gaven aan dat doorgaans op Facebook uitgebreider werd gereageerd dan op het platform Twitter. Op Twitter ontvingen zij voornamelijk likes en retweets maar bleven inhoudelijke reacties uit. Twitter werd als meer eenzijdig ervaren. Of dit ligt aan het maximaal te gebruiken tekens op Twitter is onduidelijk.

De aard van de reacties lijkt ook te liggen aan het platform waar berichten worden gedeeld. Een aantal respondenten gaf aan het idee te hebben dat op Twitter meer negatieve reacties worden gegeven. Mogelijk ligt dit aan de woordenlimiet van Tweets, waardoor gebruikers meer moeite hebben nuance aan te brengen in hun berichten waardoor ze verkeerd over kunnen komen of verkeerd geïnterpreteerd kunnen worden. Bij het platform Twitter lijken de gevolgen van het gebrek aan non-verbale communicatie prominenter dan bij de andere online platforms waarbij geen woordenlimiet geldt. Respondenten noemden dat Twitter vooral gebruikt wordt om meningen te geven. Daarbij ervoeren zij dat er niet echt naar elkaar geluisterd wordt en meer eenzijdig gedeeld wordt dan dat er interactie wordt aangegaan. Omdat bij online discussies op Twitter vaak veel berichten worden gestuurd en niet goed gelezen wordt lopen discussies dus veelal op niks uit. Ook hierbij wordt de beperking met betrekking tot het maximaal te gebruiken tekens op Twitter als nadeel gezien.

“En op Twitter zitten voor mijn gevoel gewoon veel meer schreeuwers, veel meer van die droef toeters. Dat heb je op Instagram natuurlijk ook wel, maar voor mijn gevoel iets minder.” (interview 10)

Eén van de respondenten met een groot online bereik gaf aan het soms na te laten om ervaringen online te delen omdat de vele negatieve reacties die erop kunnen volgen te veel energie kosten. Over het algemeen leken ook vooral de respondenten met een groter online bereik, een grotere online zichtbaarheid en een grotere offline bekendheid online meer negatieve reacties te ontvangen.

Online vs. offline disclosure en reacties. Een opvallend resultaat is dat door de respondenten over het algemeen online delen als minder moeilijk werd gezien dan het delen van de slachtofferervaring met naasten als familie en vrienden. Een groot deel van de respondenten ontving bij het offline delen van hun verhaal meer negatieve reacties dan bij het online delen ervan. Vooral familie en vrienden die dicht bij de respondenten stonden reageerden negatief. Deze reacties varieerden van verwijtend, kil en terughoudend

tot ongeloof. Een mogelijke verklaring voor het verschil in de aard van offline en online reacties is dat online delen vaak volgt op offline delen. Wellicht pakken slachtoffers online delen anders aan door eerder ontvangen feedback bij offline delen. Ook is het denkbaar dat de respondenten een ander doel hebben met het online delen van hun verhaal en dit doorwerkt in de manier waarop ze het delen en de toon van het delen. Daarnaast hoeven lezers van online berichten niet direct te reageren en hebben ze meer tijd om na te denken over een reactie omdat de lezers in tegenstelling tot een offline face-to-face setting niet direct geconfronteerd worden met de emotie van de respondent.

“En het grappige is, of het wrange, net hoe je het noemen wil, dat het online delen is veel minder uhm heftig als het delen met je eigen familie. Het online delen, daar dat dat dat spreekt een ander publiek aan. Maar het delen met je eigen familie, die hebben het allemaal meegemaakt met jou. En die hebben al allerlei ideeën over jou.” (interview 14)

Disclosure als reactie. Van de 23 respondenten gaven 17 aan naar aanleiding van het delen van hun slachtofferervaring disclosure berichten van andere slachtoffers te hebben ontvangen. Het lezen van de verhalen van anderen, wordt over het algemeen als heftig en confronterend ervaren. Het verhaal en de onmacht van anderen zien haalt ook eigen pijn naar boven en kan een grote emotionele impact hebben. De respondenten gaven aan gevaren te zien op het moment dat slachtoffers geconfronteerd worden met de verhalen van anderen. De ervaringen van anderen kunnen triggeren en als voorbeeld dienen waarbij slachtoffers zichzelf gaan meten aan de verhalen van anderen. Ook wisten respondenten niet goed wat ze met de berichten aan moesten en hoe ze erop moesten reageren. Een deel van de respondenten benadrukte het belang van het doorverwijzen naar hulp. De respondenten gaven aan geen hulpverlener te zijn maar een lotgenoot. Daarbij vinden de respondenten het belangrijk geen schade aan anderen toe te brengen door het geven van adviezen, vooral wanneer zij zelf hun eigen ervaringen onvoldoende hebben verwerkt. Uit de interviews komt naar voren dat het in lotgenotencontact belangrijk is om grenzen te stellen en te bewaken.

Naast het feit dat het lezen verhalen van anderen heftig kan worden ervaringen kan het ontvangen van disclosure berichten door andere slachtoffers ook betekenis geven aan het eigen delen. Door zelf het verhaal te gaan delen durven andere mensen hun verhaal blijkbare ook te delen. Dat geeft enerzijds het slachtoffer het gevoel niet alleen te zijn en anderzijds geeft het ook aan lezer de geruststelling dat ze hetzelfde ervaren en voelen. Het vertrouwen dat de respondenten van de lezers krijgen met het delen van hun verhalen werd door sommige respondenten als ego-streleend ervaren. Als respondenten slachtofferervaringen van anderen lezen krijgen ze het idee met hun verhaal anderen te kunnen helpen door wederzijdse herkenning en het geven van tips of adviezen.

3.2.2. DE SAMENLEVING EN ONLINE DISCLOSURE

Om onderzoeksvraag 2b te beantwoorden is onder andere een survey uitgevoerd onder een representatieve steekproef van de Nederlandse samenleving. In totaal hebben 1119 personen, 498 mannen (44,5%) en 621 vrouwen (55,5%), deze survey ingevuld. De gemiddelde leeftijd van respondenten was 49,6 jaar ($SD = 18,8$) met een spreiding van 16 tot en met 95 jaar. De meeste respondenten hebben een HBO-opleiding (25,4%) of een MBO-opleiding (23,6%). De helft van de respondenten is gehuwd (49,2%), ruim een derde is nooit getrouwd (35,3%) en 10,3 procent is gescheiden.

De kennis over online disclosure van de respondenten lijkt beperkt. Slechts 17 personen (1,5%) geven aan zelf online een slachtofferervaring gedeeld te hebben of iemand te kennen die een ervaring met seksueel slachtofferschap online heeft gedeeld. Het overgrote deel (87,7%) heeft of kent niet iemand die een verhaal van slachtofferschap online heeft gedeeld en 10,8 procent weet het niet. Ook slachtofferschap komt weinig voor onder de onderzoeksgroep, zes personen zijn slachtoffer geworden van seksueel geweld offline en/of online. Drie personen zijn slachtoffer geworden van offline seksueel geweld (niet via of met behulp van het internet gepleegd), twee personen zijn slachtoffer geworden van seksueel geweld via of met behulp van het internet, één persoon is zowel online als offline slachtoffer geworden van seksueel geweld.

Perceptie en participatie bij online disclosure

Door middel van de vignetten is de perceptie en participatie gemeten van de respondenten bij online

disclosure. Over het algemeen wordt gevonden dat de respondenten niet heel positief zijn ten aanzien van online disclosure. Op een schaal van 1 tot en met 5 scores²² zij gemiddeld een 2,1 ($SD = 0,87$). Slechts 143 personen (12,6%) hebben een positieve houding²³ ten aanzien van online disclosure. Over het algemeen, zo kan gesteld worden, is de sample niet positief ten aanzien van het fenomeen online disclosure. Online disclosure zouden zij dan ook niet aanraden aan een vriendin die slachtoffer is geworden van een seksueel misdrijf.

Deze mening blijkt te gelden voor alle typen delicten²⁴, het maakt niet uit waar iemand slachtoffer van wordt, de Nederlandse samenleving raadt online disclosure niet aan. Wanneer het gaat om een bekende dader is de Nederlandse samenleving iets minder negatief ($M = 2,3$, $SD = ,918$). Ook worden in dit geval verschillen zichtbaar tussen de drie typen delicten. Tussen het lichtste delict, seksuele intimidatie ($M = 2,12$, $SD = ,841$) en de twee zwaardere delicten, aanranding en verkrachting, worden dan ook significante verschillen gevonden. Men is iets minder negatief over online disclosure bij aanranding ($M = 2,36$, $SD = ,919$) of verkrachting ($M = 2,35$, $SD = ,975$) door een bekende dader²⁵.

In de bereidheid tot participatie zien we eenzelfde beeld terug. Over het algemeen is de samenleving niet bereid te participeren bij online disclosure. Dit betekent dat de respondenten het gemiddeld helemaal oneens waren met positief geformuleerde stellingen ten aanzien van het helpen, liken en delen van een online disclosure bericht ($M = 2,37$, $SD = 0,93$). Ondanks het overall negatieve beeld zien we wel men iets positiever is ten aanzien van participatie ten opzichte van online disclosure in het algemeen. Een vijfde van de samenleving ($N = 223$) heeft een positieve bereidheid²⁶ tot participatie.

Tussen de verschillende typen delicten wordt een significant verschil²⁷ gevonden tussen seksuele intimidatie ($M = 2,17$, $SD = 0,89$) en aanranding ($M = 2,48$, $SD = 0,91$). Ook werd een significant verschil gevonden tussen seksuele intimidatie en verkrachting ($M = 2,46$, $SD = 0,96$). Wat betreft participatie is er binnen de samenleving wel een verschil in de bereidheid deel te nemen aan online disclosure.

Opvallend is dat personen met een positieve houding ten aanzien van online disclosure, zowel voor perceptie als participatie, significant hogere scores op de drie schalen die het sociale media gebruik meten. Deze personen geven een significant hogere mate van afhankelijkheid van sociale media aan ten opzichte van respondenten met een negatieve houding ten aanzien van online disclosure²⁸. Ook geven zij vaker aan sociale media te gebruiken voor persoonlijke²⁹ en maatschappelijke doeleinden³⁰. Verder zijn de respondenten met een positieve houding significant jonger dan degenen met een negatieve houding. Dit geldt alleen voor participatie, wat betreft perceptie wordt er geen significant verschil gevonden³¹. De respondenten met een positieve houding ten aanzien van participatie in online disclosure zijn gemiddeld 46,4 jaar oud ($SD = 19,5$) en de respondenten met een negatieve houding zijn gemiddelde 50,5 jaar oud ($SD = 18,5$). Verder zien we dat hoger opgeleiden vaker dan verwacht een negatieve houding hebben ten aanzien van perceptie en participatie bij online disclosure³². Lager opgeleiden zijn vaker positief ten aanzien van online disclosure. Wat betreft self-efficacy worden voor zowel perceptie als participatie geen verschillen tussen degenen met een positieve houding ten opzichte van de respondenten met een negatieve houding. Ook wordt er geen samenhang gevonden tussen eigen slachtofferschap van de respondent en een positieve dan wel negatieve houding ten aanzien van online disclosure³³. Ditzelfde geldt voor de overige demografische kenmerken als geslacht en burgerlijke staat.

Perceptie en participatie bij e-shaming

Ten aanzien van e-shaming wordt ook gevonden dat respondenten niet heel positief zijn, op een schaal van 1 tot 5 scores zij gemiddeld een 2,5 ($SD = 0,94$)³⁴. De Nederlandse samenleving is het dus vaak niet eens met de stellingen die positief geformuleerd zijn ten aanzien van e-shaming. Slechts een kwart van

²² 1= helemaal mee oneens 5= helemaal mee eens op positief geformuleerde stellingen ten aanzien van online disclosure. Bijvoorbeeld ik zou mijn vriendin aanraden online disclosure te doen.

²³ Gemiddelde score boven de 3 op een schaal van 1 tot 5.

²⁴ $F(2)=2,975$, $p=0,51$

²⁵ $F(2)=6,590$, $p<,001$

²⁶ Score hoger dan 3 op een schaal van 1 tot 5.

²⁷ $F(2)=12,760$, $p<,001$

²⁸ Perceptie: $t(1137)=-5,850$, $p<,001$; Participatie: $t(321,234)=-6,120$, $p<,001$

²⁹ Perceptie: $t(1137)=-5,505$, $p<,001$; Participatie: $t(1126)=-5,278$, $p<,001$

³⁰ Perceptie: $t(176,475)=-6,400$, $p<,001$; Participatie: $t(1126)=-6,709$, $p<,001$

³¹ Perceptie: $t(1137)=-6,400$, $p<,001$; Participatie: $t(1126)=-0,184$, $p=,854$

³² Perceptie: $\chi^2(5)=40,261$, $p<,001$; Participatie: $\chi^2(5)=30,564$, $p<,001$

³³ Vanwege een beperkte N is dit mogelijk ook niet zichtbaar.

³⁴ 1= helemaal mee oneens 5= helemaal mee eens op positief geformuleerde stellingen ten aanzien e-shaming.

Bijvoorbeeld ik zou mijn vriendin aanraden aan e-shaming te doen.

de samenleving heeft een positieve houding ten aanzien van e-shaming ($N = 292$)³⁵.

Tussen de verschillende typen delicten worden wel significante verschillen gevonden³⁶, deze verschillen zijn zichtbaar tussen seksuele intimidatie ($M = 2,28$), en aanranding ($M = 2,65$), en seksuele intimidatie en verkrachting ($M = 2,62$). Dit significante effect geldt overigens alleen voor de groep met een negatieve houding ten aanzien van e-shaming. Voor de groep met een positieve houding worden geen significante verschillen gevonden tussen de typen delicten.

Voor participatie bij e-shaming zien we eenzelfde beeld terug. De samenleving is over het algemeen niet bereid te participeren in e-shaming ($M = 2,49$, $SD = 0,99$). Bijna een kwart van de respondenten is positief ten aanzien van participatie bij e-shaming ($N = 267$).

Tussen de verschillende typen delicten wordt een significant verschil gevonden tussen seksuele intimidatie ($M = 2,25$, $SD = 0,95$) en aanranding ($M = 2,61$, $SD = 0,96$), en seksuele intimidatie en verkrachting ($M = 2,60$, $SD = 1,04$)³⁷. De bereidheid tot participatie is dus iets hoger bij de meer ernstige delicten als aanranding en verkrachting. Wederom geldt dit significante effect alleen voor de groep met een negatieve houding ten aanzien van e-shaming.

De personen met een positieve houding scoren ook bij e-shaming significant hoger op het sociale media gebruik. Dit geldt voor zowel perceptie als participatie bij e-shaming. Dit is niet geheel onverwacht aangezien er een sterke significante samenhang gevonden wordt tussen de groep die positief is ten aanzien van e-shaming en de groep die positief is ten aanzien van participatie bij e-shaming ($r = ,842$, $p < ,001$). Dit betekent dat dit veelal dezelfde personen zijn. Deze positieve personen geven een significant hogere mate van afhankelijkheid van sociale media³⁸ aan en een hogere mate van gebruik voor persoonlijke³⁹ en maatschappelijke doeleinden⁴⁰ aan ten opzichte van respondenten met een negatieve houding ten aanzien van online disclosure. Ook wordt gevonden dat de positieve respondenten significant jonger zijn dan de negatieve respondenten⁴¹. Lager opgeleiden hebben ook bij e-shaming vaker een positieve houding dan hoger opgeleiden⁴². Wat betreft self-efficacy, eigen slachtofferschap, burgerlijke staat en geslacht worden voor zowel perceptie als participatie geen verschillen gevonden tussen degenen met een positieve houding ten opzichte van de respondenten met een negatieve houding.

Houding ten aanzien van politie en justitie

De samenleving blijkt over het algemeen voorstander te zijn van formele oplossingen. Voor politie wordt een zeer positieve attitude gevonden ($M = 4,47$, $SD = 0,728$), voor de hulpverlening is deze vergelijkbaar ($M = 4,31$, $SD = 0,756$). Tussen de verschillende typen delicten zijn significante resultaten zichtbaar. Ten aanzien van seksuele intimidatie wordt significant minder vaak aangeraden naar de politie te gaan of naar hulpverlening⁴³ ten opzichte van de andere twee delicten.

Consequenties

Het laatste vignet dat de respondenten voorgelegd hebben gekregen heeft betrekking op de consequenties voor de vermoedelijke dader door identificatie via online disclosure. Drie verschillende consequenties zijn getoetst: justitiële vervolging, sociale (geen contact met familie en vrienden) en professionele consequenties (ontslag door de werkgever). Gevonden wordt dat de samenleving over het algemeen negatief blijft over online disclosure ongeacht welke consequenties hieraan verbonden zijn ($M = 2,5$, $SD = 1,0$). Bijna een kwart van de respondenten ($N = 258$, 22,9%) is wel positief over online disclosure die leidt tot identificatie.

Tussen de drie consequenties wordt een significant verschil gevonden ten aanzien van online disclosure⁴⁴. Over het algemeen is men iets minder negatief over online disclosure wanneer dit justitiële gevolgen heeft ($M = 2,8$, $SD = 1,0$) ten opzichte van sociale ($M = 2,4$, $SD = 1,0$) en professionele gevolgen ($M = 2,4$, $SD = 1,0$).

³⁵ Gemiddelde score boven de 3 op een schaal van 1 tot 5.

³⁶ $F(2)=18,349$, $p < ,001$

³⁷ $F(2)=15,619$, $p < ,001$

³⁸ Perceptie: $t(438,797)=-6,451$, $p < ,001$; Participatie: $t(380,765)=-6,326$, $p < ,001$

³⁹ Perceptie: $t(1137)=-5,721$, $p < ,001$; Participatie: $t(1123)=-5,576$, $p < ,001$

⁴⁰ Perceptie: $t(1137)=-6,362$, $p < ,001$; Participatie: $t(407,240)=-6,008$, $p < ,001$

⁴¹ Perceptie: $t(1137)=2,723$, $p < ,01$ - negatief ($M = 50,5$, $SD = 18,4$) positief ($M = 46,9$, $SD = 19,6$); Participatie: $t(1123)=3,242$, $p < ,01$ - negatief ($M = 50,7$, $SD = 18,3$) positief ($M = 46,4$, $SD = 19,9$)

⁴² Perceptie: $\chi^2(5)=28,357$, $p < ,001$; Participatie: $\chi^2(5)=29,246$, $p < ,001$

⁴³ Politie: $F(2)=268,499$, $p < ,001$ en hulpverlening: $F(2)=70,146$, $p < ,001$

⁴⁴ $F(2)=24,866$, $p < ,001$

3.2.3 DEELCONCLUSIE ONDERZOEKSVRAAG II

In het tweede deel van het onderzoek wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag 2: Wat is het effect van het online en openbaar delen van verhalen van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag op de slachtoffers, de dader en de samenleving? Deze vraag is beantwoord aan de hand van drie deelvragen. Ter beantwoording van deze vragen zijn drie verschillende databronnen gebruikt: een beschrijvende analyse, een content analyse van 288 online disclosure berichten en de bijbehorende 1160 reacties, 23 interviews met slachtoffers die online disclosure hebben gedaan en een survey afgenomen onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. De eerste twee methoden zijn gebruikt om de reacties op het online delen van slachtofferervaringen te onderzoeken. De survey is gebruikt om meer te weten te komen over hoe de samenleving denkt over online disclosure.

Wat direct opvalt bij het bekijken van de resultaten is het gebrek aan reacties op online disclosure. Een groot deel ontvangt geen like, wordt niet gedeeld en er worden ook geen reacties onder geschreven. Dan is er ook een groot deel dat slechts een enkele reactie ontvangt. In de interviews komt dit tevens naar voren, al stellen de respondenten niet dat het 'veel' voorkomt. De respondenten geven wel aan dat indien het voorkomt dat er geen reactie ontvangen wordt zij dit als negatief ervaren. Het uitblijven van een reactie wordt door hen geïnterpreteerd als niet gehoord worden of wel gehoord worden maar niet belangrijk genoeg gevonden worden om een reactie te krijgen. Deze bevinding staat wel weer in contrast met sommige uitspraken die gedaan zijn ten aanzien van de beweegredenen. Daar gaven respondenten aan dat zij vaak alleen het delen voldoende vinden. De huidige bevinding laat echter zien dat de wisselwerking met het publiek toch als zeer belangrijk ervaren wordt. Dit lijkt logisch ook gezien de keuze voor een disclosure op het openbaar toegankelijke deel van het internet en specifiek daarin sociale media waarin het sociale aspect gericht op interactie centraal staat.

Wanneer wel reacties gegeven worden dan zien we in de sociale media data dat deze reacties voornamelijk positief en steunend zijn. De reacties die gegeven worden zijn voor het overgrote deel gedaan door vrouwen. Inhoudelijk lijken er geen grote verschillen in de reacties van mannen en vrouwen. Mannen lijken iets pragmatischer in hun reactie door bijvoorbeeld te vragen of er aangifte is gedaan of door een oplossing te willen bieden.

Een effect van het gebruikte sociale media platform wordt ook teruggevonden in het onderzoek. Berichten op Instagram ontvangen de meeste likes en reacties, maar dit komt ook omdat deze berichten vaker geplaatst zijn door zogenaamde 'influencers' met een grote schare volgers. Twitter berichten ontvangen vaak minder reacties en likes. Wat wel opvalt is dat een groep van dezelfde personen vaak op elkaar reageren. Deze personen lijken zeer actief in het reageren en posten van berichten over het onderwerp seksueel geweld. Hierdoor ontstaat het vermoeden dat een groot deel van de berichten in 'echo chambers' terechtkomt waardoor deze niet zo breed verspreid worden. Op het moment dat online disclosure van slachtofferschap het creëren van een bepaalde zichtbaarheid als doel heeft zouden deze echo chambers teleurstellend kunnen werken.

Uit de interviewresultaten blijkt een genuanceerd beeld ten aanzien van de reacties. De reacties blijken overwegend positief, maar er worden ook negatieve reacties ontvangen door zowel bekenden als onbekenden van de slachtoffers. Negatieve reacties zijn voornamelijk het niet geloven van het slachtoffer of de schuld bij het slachtoffer leggen. Het effect van deze negatieve reacties was wisselend: een deel van de respondenten gaf aan er geen last van te hebben, een ander deel gaf aan juist veel last te hebben van dergelijke reacties. Dit deel van de respondenten stopte dan met online delen of ging hun berichten aanpassen. Wederom lijkt de platformkeuze een rol te spelen. Voor Twitter wordt namelijk aangegeven dat hier vaker negatieve reacties worden gegeven. Dit kan verklaard worden door de woordenlimiet waarbij berichten verkeerd geïnterpreteerd worden, maar ook omdat dit platform vooral gebruikt wordt om meningen te geven en te discussiëren. Hiermee lijkt de communicatie op Twitter eenzijdiger.

Een belangrijke bevinding is dat de respondenten aangeven dat online disclosure makkelijker is dan offline disclosure. Hiermee wordt het beeld dat geschetst wordt in de literatuur bevestigd (o.a. Wood et al., 2018).

De survey lijkt het gebrek aan interesse om actief deel te nemen in de online disclosure te weerspiegelen. Over het algemeen is de samenleving negatief over online disclosure en ook niet of verminderd bereid tot participatie in de vorm van het liken of delen van een bericht. Slechts een klein deel van de sample is positief over online disclosure en participatie hierin. Opvallend is wel dat dit deel significant jonger is, lager opgeleid en dat deze groep actiever is op sociale media. Dit zou kunnen verklaren waarom voornamelijk positieve reacties gevonden worden op online disclosure. Indien de positieve groep ook actiever is op de sociale media dan zijn dit mogelijk ook de personen die reageren wat logischerwijs resulteert in een

positieve reactie.

Verder vindt de survey een zeer sterke steun in de samenleving voor formele oplossingen, zoals het doen van aangifte of zoeken van hulp bij hulpverleningsinstanties. Daarbij wordt vooral een sterke voorkeur gevonden voor het doen van aangifte bij de politie. Dit draagt bij aan het vermoeden dat er tijdens het invullen een zekere sociale wenselijkheid gespeeld heeft onder de respondenten.

ONDERZOEKSVRAAG III: PRAKTISCHE TOEPASSING

In de derde onderzoeksvraag stonden de kansen en risico's centraal die gevonden worden in het onderzoek ten aanzien online disclosure. Voor deze beschrijving zijn alle databronnen gebruikt en aan de hand hiervan is een stappenplan gemaakt voor slachtoffers (zie Bijlage II) die online disclosure overwegen en is er een informerende instructie geschreven voor hulpverleners (zie Bijlage III). Deze twee documenten zijn voorgelegd aan een aantal experts en ervaringsdeskundigen. Aan de hand van hun op- en aanmerkingen zijn de documenten aangepast⁴⁵.

3.3.1 KANSEN

Uit de literatuur en de interviews met slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag werd duidelijk dat het internet bij het online en openbaar delen van slachtofferervaringen diverse voordelen heeft. Allereerst kunnen de respondenten een groot voordeel ervaren in de mogelijkheid hun verhaal te schrijven, herschrijven en eventueel zelfs na te laten het online te plaatsen. De respondenten kunnen de tijd nemen om hun berichten zorgvuldig te construeren, het even te laten liggen en pas te delen op het moment dat ze daar zelf klaar voor zijn. Ze kunnen het bericht op ieder moment aanpassen en voor het plaatsen nog eens door iemand anders laten lezen.

Een tweede voordeel van het internet bij online disclosure is de controle die respondenten kunnen houden over waar en met wie ze hun verhaal delen. De mogelijkheid mensen te blokkeren of dingen alleen met bepaalde mensen of op bepaalde platforms te delen zorgt voor een grote mate van controle bij de slachtoffers. Daar speelt ook de mogelijkheid anoniem te delen een rol bij. Slachtoffers hebben online de mogelijkheid hun verhaal anoniem te delen of om online een nieuwe identiteit te vormen. Dit zorgt ervoor dat ze zich vrijer voelen om vragen te stellen en zich open te stellen en te praten over zaken die met schaamte omkleed zijn. In de interviews gaven een aantal respondenten aan zich online kwetsbaar te voelen en realiseerden zich dat er op het internet gevaarlijke mensen kunnen zijn die misbruik kunnen maken van de kwetsbaarheid van slachtoffers. Anonimiteit en controle zorgden voor hen voor veiligheid.

Naast de tijd om berichten te schrijven, de controle over het delen en de identiteit waaronder gedeeld wordt werd ook de (fysieke) afstand die door het internet tussen schrijvers en lezers wordt gecreëerd als voordeel genoemd. Allereerst konden respondenten online een confrontatie met zichzelf, de dader of anderen aangaan zonder directe gevolgen te ervaren. Wanneer online iets wordt gedeeld, zeker als het intieme of persoonlijke dingen betreft, hoeft de schrijver niet direct om te gaan met de reacties van anderen. De simpele handeling van de computer afsluiten of het bericht wegklikken maakt voor sommige respondenten dat het er niet meer is. Slachtoffers hebben zelf de mogelijkheid om te kiezen of en wanneer ze berichten schrijven en reacties lezen. Ook bij het lezen van berichten van andere slachtoffers werd de afstand als prettig ervaren. Het lezen over andermans slachtofferervaring(en) werd door de afstand, gefaciliteerd door het computerscherm, als minder confronterend ervaren dan wanneer iemand in de offline wereld zijn of haar verhaal vertelt.

Een ander belangrijk voordeel van het internet bij online disclosure was de grote kracht die de respondenten zien in de mogelijkheden om digitaal in contact te komen met andere lotgenoten en mensen om mee te delen. Enkele respondenten gaven aan dat het online makkelijker is om mensen te vinden om de slachtofferervaring(en) mee te delen dan in de offline wereld. Daarbij is het internet een rijke bron aan informatie. Slachtoffers kunnen online op zoek gaan naar informatie over hun slachtofferschap, bronnen van hulp zoeken en platforms vinden om te delen. De overvloed aan online ervaringen en verhalen

⁴⁵ De bedoeling in het originele onderzoeksvoorstel was een focusgroep te organiseren waarbij met behandelaren, beleidsmakers en ervaringsdeskundigen een werkwijze opgezet kon worden. Dit is door verschillende omstandigheden niet tot stand gekomen. De geraadpleegde experts zijn: Beleidsmedewerker, Ervaringsdeskundige hulpverlener, Senior onderzoeker en interventie-ontwikkelaar, Clustercoördinator seksueel geweld tegen kinderen.

versterkt het gevoel niet alleen te zijn in het slachtofferschap. De interactie met anderen wordt als waardevolle toevoeging gezien ten opzichte van het verhaal bijvoorbeeld in een blog delen. De lezers kunnen feedback geven op het verhaal, tips uit eigen ervaringen delen of simpelweg laten merken zich te herkennen in het verhaal. Het delen kan op die manier een opstapje zijn naar het delen in de offline wereld. Ook geven respondenten aan dat er offline vriendschappen werden gevormd met mensen die zij online hadden ontmoet.

Als laatste voordeel blijft toch staan dat online een groot publiek bereikt kan worden. De mogelijkheden om met mensen contact te maken en digitaal het gesprek aan te gaan kan de boodschap van de respondenten verder doen verspreiden. Met diverse Twitteracties kunnen veel mensen bereikt worden met slechts een paar muisklikken, thuis vanaf de bank.

3.3.2 RISICO'S

Het internet heeft bij online disclosure van seksueel slachtofferschap ook nadelen en gevaren. Allereerst ontbreekt het online aan non-verbale communicatie. Daardoor kunnen woorden verkeerd overkomen of dingen verkeerd gelezen worden. Eén van de respondenten gaf aan dat het gebrek aan non-verbale communicatie niet volledig door het gebruik van emoticons of interpunctie vervangen kan worden. Op Twitter komt daar nog eens de beperking in het maximaal te gebruiken aantal tekens bij. Dit zorgt voor uitdagingen bij het online delen. Daar komt bij dat als berichten online staan diegene die het geplaatst heeft niet altijd meer controle heeft over waar het gedeeld wordt en met wie het gedeeld wordt. Bij het online plaatsen bestaat altijd de kans dat berichten viral gaan. Hoewel dit in sommige gevallen het doel lijkt kan dit ook een nadeel zijn. In de interviews gaven een aantal respondenten aan dat zij mee hadden gemaakt dat ze geen controle meer hadden over hun verhaal doordat het op andere plekken gedeeld werd, berichten na offline halen door andere mensen weer geüpload werden of anderen delen van hun verhaal 'gestolen' hadden en deelden alsof het hun eigen ervaringen waren.

Een ander nadeel van het internet is dat volledige anonimiteit online niet bestaat. Zelfs bij een anoniem account is het mogelijk het IP-adres van de gebruiker te achterhalen of de computer te hacken. Dit maakt het delen van persoonlijke en intieme details gevaarlijk en slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag kwetsbaar. Het risico bestaat dat cyberpesters de kwetsbare details uit het verhaal over slachtofferschap plukken en gebruiken om het slachtoffer te triggeren. Enkele respondenten gaven aan daar ervaring mee te hebben.

Daarnaast kent het internet nog een vierde risico voor slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Waar het internet een bron van informatie kan zijn is het ook een bron van potentiële triggers. Niet alle slachtofferverhalen zijn voorzien van een triggerwaarschuwing en niet alle slachtoffers zijn in hun verhaal terughoudend in het delen van details. Hierdoor is het op het internet makkelijk om getriggerd te raken als je te maken hebt (gehad) met trauma's. Ook bestaat het gevaar dat lotgenoten elkaar naar beneden halen door negatieve reacties of door het vergelijken van eigen ervaringen met de ervaringen van anderen. Daar komt bij dat het internet voor veel mensen verslavend kan werken. Een aantal respondenten gaf aan daar last van te hebben en bij het delen constant bezig te zijn met het aantal likes en reacties die ze op hun berichten hadden. De respondenten gaven aan bang te zijn iets te missen en er niet meer bij te horen. Dat kan een grote invloed hebben op het dagelijks leven van slachtoffers. De overvloed aan online slachtofferverhalen samen met de verslavende werking van het internet maakt dat het risico om te 'verdrinken' in misbruikverhalen aanwezig is. Eén van de respondenten gaf aan op een gegeven moment de realiteit uit het oog te verliezen doordat hij bleef hangen in de negatieve ervaringen. Dit kan ervoor zorgen dat slachtoffers in plaats van geholpen worden door verhalen van anderen juist constant naar beneden getrokken worden tot op een gegeven moment hun leven alleen nog uit misbruik lijkt te bestaan.

4. DISCUSSIE

Het huidige onderzoek had tot doel het in kaart brengen van achtergronden (behoeftes, keuzes en beweegredenen) die ertoe bijdragen dat men ervoor kiest een slachtofferervaring openbaar en online te delen. Daarnaast beoogde dit onderzoek inzicht te verkrijgen in het effect van dit online en openbaar delen van verhalen van slachtofferschap.

Door middel van triangulatie van verschillende onderzoeksmethoden werd het mogelijk uitgebreid onderzoek te doen waarbij verschillende hoofd- en deelvragen beantwoord konden worden. Grofweg viel het onderzoek uiteen in drie delen. Een onderzoek naar de slachtoffers, de behoeftes, keuzes en beweegredenen voor het doen van online disclosure en e-shaming; een onderzoek naar de samenleving, de reacties en percepties van burgers op online disclosure en e-shaming; en de praktische toepassingen van deze bevindingen in de vorm van kansen en risico's.

Het huidige onderzoek heeft de volgende beweegredenen geïdentificeerd: bewustwording, anderen helpen, hulpvraag en delen naar aanleiding van #MeToo of andere berichten, het informeren van anderen/naasten en lotgenotencontact. Deels worden deze beweegredenen teruggevonden in de literatuur. De belangrijkste in de literatuur genoemde verklaring voor online disclosure is afgeleid uit de theorie van Durkheim (1897) over sociale controle. Volgens Berenblum (2016) is informele sociale controle, een onderdeel van sociale controle, namelijk een belangrijk motief voor het online en openbaar delen van een slachtofferervaring. Berenblum (2016) stelt dat informele sociale controle wordt gebruikt door de overige leden van de samenleving om sociale normen te handhaven door onder andere groepsdruk. Dit zien we ook terug in de resultaten. Het motief bewustwording – stilte doorbreken is de meest voorkomende beweegreden voor slachtoffers om hun ervaring online te delen. Dit wordt zowel door de sociale media data als de interviewdata gesteund. In dit thema staat activisme en het doorbreken van het taboe rondom seksueel misbruik centraal. Hierin zien we ook een deel van de recent ontwikkelde theorie rondom viral justice centraal. Deze theorie van Thompson en collega's (2016) bevat veel verschillende facetten. Centraal staat het massaal onder de aandacht brengen van een onderwerp - in dit geval seksueel slachtofferschap. In deze theorie is dan ook wisselwerking tussen publiek en slachtoffer van belang. Uit de interviews blijkt inderdaad dat een aantal respondenten veel belang hechten aan de reactie van het publiek. Zij voelen zich dan gehoord. Bovendien geven zij aan dat het niet ontvangen van een reactie een negatief effect heeft. Dit is interessant aangezien een groot deel van de online disclosure berichten geen of slechts een enkele reacties heeft ontvangen. Het uitblijven van een reactie en het missen van de interactie met het publiek kunnen mogelijk negatieve effecten hebben op het slachtoffer. Vanuit de survey zien we dan ook dat er binnen de Nederlandse samenleving niet heel positief aangekeken wordt tegen online disclosure. Gemiddeld genomen is er geen animo om dergelijke berichten te delen of om hier zelf aan mee te doen.

Therapeutische doelen zoals beschreven door Moors en Webber (2012) worden in dit onderzoek ook teruggevonden. Het simpelweg krijgen van verlichting door het vertellen van het verhaal wordt meermalen genoemd in de interviews. Ook in de sociale media data zijn aanwijzingen ter bevestiging van dit doel, onder andere in het thema anderen helpen wordt dit teruggevonden. Vanuit de literatuur is bekend dat het enkel opschrijven van een de slachtofferervaring zorgt vaak al voor een verbeterde mentale en fysieke gezondheid waardoor het slachtoffer de ervaring beter kan verwerken (zie o.a. Suler, 2004).

In de literatuur is er ook veel aandacht voor het doel innovatieve gerechtigheid. In dit onderzoek wordt gerechtigheid en e-shaming van de dader vrijwel niet gevonden. Hiermee lijkt het dus dat innovatieve gerechtigheid als doel van online disclosure een kleinere rol speelt binnen de Nederlandse situatie dan men op basis van de literatuur zou veronderstellen. Ook blijkt er binnen de Nederlandse samenleving weinig steun te zijn voor e-shaming, ongeacht het type delict en de gevolgen voor de dader. Een eenduidige verklaring hiervoor is lastig te geven.

Een opvallende uitkomst heeft betrekking op de reacties. Uit de data blijken dat indien er een reactie gegeven wordt op de online disclosure dat dit voornamelijk positieve reacties zijn. Hier zijn een aantal verklaringen voor te bedenken. Hoewel wij vonden dat de samenleving weinig positief staat ten opzichte van online disclosure en e-shaming, blijkt de groep die negatief is ook minder actief op de sociale media dan de positieve groep. Dit kan er simpelweg voor zorgen dat alleen de positieve groep reageert op dergelijke berichten. De negatieve groep zoekt deze berichten niet of geeft geen reactie op disclosure berichten. Een andere mogelijke verklaring is dat de meeste berichten terechtkomen in zogenaamde echo chambers, wat betekent dat online disclosure berichten steeds gelezen worden door dezelfde groep mensen, namelijk de mensen met interesse voor dergelijke berichten. Deze echo-chambers kunnen verklaard worden uit de rol van de samenleving. Zoals hierboven al gesteld is een groot deel van de

samenleving weinig positief ten aanzien van online disclosure en e-shaming. Hierdoor zouden zijn zij ook niet op zoek naar dergelijke disclosure berichten. De personen die op zoek zijn naar deze berichten bijvoorbeeld via hashtags of tags of via andere berichten hebben dus al interesse en zullen reageren. Het bericht heeft hierdoor een beperkt bereik. De vraag is of dit door slachtoffers als problematisch gezien wordt. Uit de interviews blijken ook de nadelen van dergelijke echo chambers. Zo wordt benadrukt dat de toon van de berichten die gedeeld worden veelal negatief blijven, gericht op gevolgen en problemen. Hierdoor blijven slachtoffers mogelijk in negativiteit hangen. Een voorbeeld hiervan is het krijgen van een reactie waarin ook een slachtofferervaring beschreven wordt. Ondanks dat dergelijke reacties het slachtoffer het gevoel kunnen geven niet alleen te zijn kunnen deze reacties ook de aandacht bij het slachtoffer weghalen, zijn ze voor het slachtoffer vaak zwaar om te lezen en kunnen ze triggeren. Daarnaast kan de verslavende werking van het internet ervoor zorgen dat het slachtoffer door notificaties van een nieuwe like of reactie op zijn of haar disclosure telkens opnieuw geconfronteerd wordt met deze negativiteit. Toch geven andere slachtoffers aan het bericht slechts te willen plaatsen als monument. Dat hun verhaal niet wijdverspreid lijkt dan ook geen probleem. Dit alles wordt niet prominent in de literatuur besproken, daar ligt de nadruk voornamelijk op de negatieve reacties. Uit de sociale media data bleken weinig negatieve reacties. In de interviews kwam naar voren dat slachtoffers wel degelijk af en toe negatieve reacties ontvingen, al bleek dit niet voor alle respondenten op te gaan. Ook bleek een deel van de respondenten niet te worden geraakt door dergelijke negatieve reacties. Verder onderzoek naar de effecten en werking van de echo chambers is van belang, aangezien dit onderzoek slechts het potentiële bestaan ervan aan kan tonen via de sociale media data. Een indicatie van de effecten van echo chambers is slechts afkomstig vanuit de interviews.

Zoals hierboven beschreven is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een mixed-method multi-informant methode, waarbij triangulatie leidt tot diepgaande inzichten in online disclosure van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Toch zijn er enkele overdenkingen ten aanzien van de methoden. Allereerst bleek het niet mogelijk alle onderzoeksvragen met alle methoden te beantwoorden. De eerste onderzoeksvraag waarbij de beweegredenen centraal staan kon door middel van de triangulatie volledig beantwoord worden. Voor de tweede en derde onderzoeksvraag bleek dit niet het geval. Zoals eerder beschreven ontstaat het vermoeden dat in dit onderzoek niet alle reacties onderzocht kunnen worden. Zo mist het inzicht in privé, semi-privé en in beperkte mate ook offline reacties. De effecten van online disclosure zijn hierdoor niet volledig te bestuderen. Verder onderzoek hiernaar is noodzakelijk. Door deze beperking geeft dit onderzoek alleen zicht op de risico's en kansen geboden door het openbaar online delen, mogelijk missen dus een aantal risico's en kansen.

Het onderzoek kent ook een aantal andere beperkingen: zo blijkt dat de periode waarin het onderzoek gedaan is toch van invloed is op de resultaten. De toon van de sociale mediaberichten lijkt ten tijde van de #MeToo geheel anders te zijn. Zo wordt in deze periode een specifiek thema gevonden waarbij alleen de ervaring gedeeld wordt, gevolgd door de #MeToo zonder dat er een verder doel in het bericht zichtbaar wordt. In tegenstelling daarmee staan de interviews waarbij een groot deel van de respondenten al voor de #MeToo beweging bewust bezig was met online disclosure. Dit zorgt ervoor dat er mogelijk verschillen zijn in de onderzochte steekproef en de respondenten. We zien dit onder andere terug in de uitspraken van respondenten over de afwegingen die zij maken voordat een online disclosure bericht online geplaatst wordt. Het periode-effect geldt ook ten opzichte van de survey. Deze survey is afgenomen na de #MeToo periode. Hierdoor kan het zijn dat de samenleving meer alert is op de mogelijke nadelige gevolgen van online disclosure en e-shaming, waardoor zij minder positief zijn over dergelijke berichten. Verder lijken binnen de survey ook aanwijzingen te zijn voor sociale wenselijkheid. Zo lijkt de steun voor formele instanties wel erg hoog, specifiek ten aanzien van de politie. Uit onderzoek blijkt dat in Nederland het vertrouwen in de politie als instituut hoog is, het vertrouwen in het optreden van de politie of de persoonlijke ervaringen met de politie zijn minder hoog (Van der Veer, Van Sluis, Van de Walle & Ringeling, 2013). Mogelijk is in dit onderzoek dus vooral door de respondenten de nadruk gelegd op de politie als instituut en minder in het vertrouwen in optreden en oplossend vermogen van de politie. Dit is opvallend aangezien de vragen specifiek gericht waren op het optreden van de politie.

Het huidige onderzoek is een eerste stap in het verkrijgen van meer inzicht in de beweegredenen en gevolgen van online disclosure van seksueel slachtofferschap. Verder onderzoek naar de effecten is noodzakelijk om te kunnen bepalen wat de gevolgen zijn van online disclosure.

LITERATUURLIJST

- Ahrens, C. E., Campbell, R., Ternier-Thames, N. K., Wasco, S. M., & Sefl, T. (2007). Deciding whom to tell: Expectations and outcomes of rape survivors' first disclosures. *Psychology of Women Quarterly*, 31(1), 38–49. doi:10.1111/j.1471-6402.2007.00329.x
- Ahrens, C. E., Stansell, J., & Jennings, A. (2010). To tell or not to tell: The impact of disclosure on sexual assault survivors' recovery. *Violence and Victims*, 25(5), 631-648. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.5.631>.
- ANP/NU.nl (14 oktober 2017). *Filmproducent Harvey Weinstein uit comité Oscars gezet*. Geraadpleegd via <https://www.nu.nl/film/4964573/filmproducent-harvey-weinstein-comite-oscars-gezet.html>.
- ANP/NU.nl (17 oktober 2017). *Beroepsvereniging producers guild trekt lidmaatschap Harvey Weinstein in*. Geraadpleegd via <https://www.nu.nl/film/4966979/beroepsvereniging-producers-guild-trekt-lidmaatschap-harvey-weinstein-in.html>.
- ANP/NU.nl (19 oktober 2017). *Harvey Weinstein verliest erelidmaatschap Britse filmclub en Harvardprijs*. Geraadpleegd via <https://www.nu.nl/entertainment/4971170/harvey-weinstein-verliest-erelidmaatschap-britse-filmclub-en-harvardprijs.html>.
- ANP/NU.nl (23 oktober 2017). *Openbaar Ministerie New York start onderzoek bedrijf Harvey Weinstein*. Geraadpleegd via <https://www.nu.nl/film/4975955/openbaar-ministerie-new-york-start-onderzoek-bedrijf-harvey-weinstein.html>.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W H Freeman/Times Books/ Henry Holt & Co.
- Baoill, A. (2004). Weblogs and the public sphere. In L.J. Gurak, S. Antonijevic, L. Johnson, C. Ratliff and J. Reyman, (Eds.), *Into the blogosphere: rhetoric, community, and culture of Weblogs*. Geraadpleegd via http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/weblogs_and_the_public_sphere.html.
- Barberá, P., Jost, J. T., Nagler, J., Tucker, J. A., Bonneau, R. (2015). Tweeting from left to right: Is online political communication more than an echo chamber? *Psychological science*, 26(10), 1531-1542. <https://doi.org/10.1177/0956797615594620>
- Berenblum, T. (2016). *The internet as a Sphere of Social Control* (Doctoral dissertation). The Hebrew University of Jerusalem, Jerusalem.
- Berg, J. H. & Archer, R. L. (1980). Responses to self-disclosure and interaction goals. *Journal of Experimental Social Psychology*, 18(6), 501-512. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(82\)90069-5](https://doi.org/10.1016/0022-1031(82)90069-5)
- Berlo, W., van & Twisk, D. (2017). Seksueel geweld en seksuele grensoverschrijding. In H. de Graaf & C. Wijsen, C. (Red.), *Seksuele gezondheid in Nederland 2017* (pp. 88-98). Delft: Eburon.
- Bertling, L., Mack, A., Vonk, H. & Timmermans, M. (2017). *Slachtoffers van zedenmisdrijven. Een verkenning van de overwegingen voor contact met politie en/of hulpverlening*. Amsterdam: Regioplan.
- Blood, R. (2002). *The weblog handbook: Practical advice on creating and maintaining your blog*. Cambridge, MA: Perseus Publishing
- Bogen, K. W., Bleiweiss, K., & Orchowski, L. M. (2019). Sexual Violence Is #NotOkay: Social reactions to disclosures of sexual victimization on Twitter. *Psychology of Violence*, 9(1), 127–137. <https://doi.org/10.1037/vio0000192>
- Bonilla, Y., & Rosa, J. (2015). #Ferguson: Digital protest, hashtag ethnography, and the racial politics of social media in the United States. *American Ethnologist*, 42(1), 4–17. <https://doi.org/10.1111/amet.12112>
- Briere, J. & Elliott, D. (1994). Immediate and Long-Term Impacts of Child Sexual Abuse. *The Future of children / Center for the Future of Children, the David and Lucile Packard Foundation*, 4(2), 54-69. <https://doi.org/10.2307/1602523>
- Bronstein, J. (2013). Personal blogs as online presences on the Internet: exploring self-presentation and self-disclosure in blogging. *Aslib Proceedings*, 65(2), 161-181. <https://doi.org/10.1108/00012531311313989>
- Bruns, A. (2011) News produsage in a pro-am mediasphere: Why citizen journalism matters. In Meikle, G & Redden, G (Eds.) *News Online: Transformations and Continuities*. Palgrave Macmillan, United Kingdom, pp. 132-147.
- Campbell, R., Wasco, S. M., Ahrens, C. E., Sefl, T., & Barnes, H. E. (2001). Preventing the "second rape": Rape survivor's experiences with community service providers. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(12), 1239-1259. <https://doi.org/10.1177/088626001016012002>
- Carretta, C. M., Burgess, A. W., & DeMarco, R. (2015). To tell or not to tell. *Violence Against Women*, 21(9), 1145-1165. <https://doi.org/10.1177/1077801215590672>

- Cheung, A. S. Y. (2014). Revisiting privacy and dignity: Online shaming in the global e-village. *Laws*, 3(2), 301-326. <https://doi.org/10.3390/laws3020301>
- Christensen, H. (2011). Political activities on the Internet: Slacktivism or political participation by other means?. *First Monday*, 16 (2-7), Geraadpleegd via <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/download/3336/2767>
- Clark, H (2010). What is the justice system willing to offer? Understanding sexual assault victim/survivor's criminal justice needs. *Family Matters*, 85, 28-37.
- Dahlgren, P. (2009). *Media and political engagement: Citizens, communication, and democracy*. New York: Cambridge University Press.
- Dahlgren, P. (2013). *The Political Web: Media, Participation and Alternative Democracy*. London: Palgrave Macmillan UK.
- Daly, K. (2014). Reconceptualizing sexual victimization and justice. In: Vanfraechem, I., Pemberton, A., & Mukwiza Ndahinda, F. (eds) *The International Handbook of Victimology*. London: Routledge, 378–396.
- Dimond, J. P., Dye, M., Larose, D., & Bruckman, A. S. (2013). Hollaback! the role of storytelling online in a social movement organization. In *Proceedings of the 2013 conference on Computer supported cooperative work (CSCW '13)*. Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, 477–490.
- Durkheim, E. (1897). *Suicide: A study in sociology*. New York: The Free Press.
- Dworkin, E. R., Newton, E., & Allen, N. E. (2018). Seeing roses in the thorn bush: Sexual assault survivors' perceptions of social reactions. *Psychology of Violence*, 8(1), 100-109. <https://doi.org/10.1037/vio0000082>.
- Earl, J., & Kimport, K. (2011). *Digitally enabled social change: Activism in the internet age*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Erikson, K. T. (1966). *Wayward puritans: A study in the sociology of deviance*. London, England: John Wiley & Sons.
- Fairbairn, J., & Spencer, D. (2018). Virtualized violence and anonymous juries: Unpacking Steubenville's "Big Red" sexual assault case and the role of social media. *Feminist Criminology*, 13(5), 477-497. <https://doi.org/10.1177/1557085116687032>
- Fawcett, H., & Shrestha, L. (2016). Blogging about sexual assault: a thematic analysis. *The Journal of Forensic Practice*, 18(1), 39-51. <https://doi.org/10.1108/JFP-05-2015-0032>
- Fileborn, B. J. (2014). Online activism and street harassment: Digital justice or shouting into the ether? *Griffith Journal of Law & Human Dignity*, 2(1), 33-51.
- Fileborn, B. J. (2017). Justice 2.0: Street harassment victims' use of social media and online activism as sites of informal justice. *British Journal of Criminology*, 57(6), 1482-1501. <https://doi.org/10.1093/bjc/azw093>
- Helsper, E. J., van Deursen, A. J. A. M., & Eynon, R. (2016). *Measuring types of internet use: from digital skills to tangible outcomes project report*. Oxford Internet Institute, University of Twente, The London School of Economics and Political Science.
- Hsieh, H-F. & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Jacobs-Kayam, A., Lev-Wiesel, R., & Zohar, G. (2013). Self-mutilation as expressed in self-figure drawings in adolescent sexual abuse survivors. *Arts in Psychotherapy*, 40(1), 120-129. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2012.11.003>
- Jane, E. A. (2017). Feminist digilante responses to a slut-shaming on Facebook. *Social Media + Society*, 3(2), 1–10. <https://doi.org/10.1177/2056305117705996>
- Jones, S., & Fox, S. (2009). *Generations Online in 2009*. Washington, DC: Pew Research Center.
- Kahan, D. M., & Posner, E. A. (1999). Shaming white-collar criminals: A proposal for reform of the federal sentencing guidelines. *The Journal of Law and Economics*, 42(S1), 365-392. <https://doi.org/10.1086/467429>
- Kilpatrick, D. G., Resnick, H. S., Ruggiero, K. J., Conoscenti, L. M., & McCauley J. (2007). *Drug-facilitated, Incapacitated, and Forcible Rape: A National Study*. Charleston, SC: Medical University of South Carolina, National Crime Victims Research & Treatment Center.
- Koops, B. J. (2014). Cybercriminaliteit. In: Van der Hof, Lodder & Zwenne (red.), *Recht & Computer* (6e druk, p. 213-241), Deventer: Kluwer.
- Laidlaw, E. B. (2017). Online Shaming and the Right to Privacy. *Laws*, 6, 3-29. <https://doi.org/10.3390/laws6010003>.
- Leukfeldt, E. R. (red.) (2017). *Research Agenda: The Human Factor in Cybercrime and Cybersecurity*. The Hague: Eleven International Publishers.

- London, K., Bruck, M., Wright, D. B., & Ceci, S. J. (2008). Review of the contemporary literature on how children report sexual abuse to others: findings, methodological issues, and implications for forensic interviewers. *Memory*, 16(1), 29-47. <https://doi.org/10.1080/09658210701725732>
- Loney-Howes, R. (2018). Shifting the rape script: "Coming out" online as a rape victim. *Frontiers: A Journal of Women Studies*, 39(2), 26-57. <https://doi.org/10.5250/fronjwomestud.39.2.0026>
- Maniglio, R. (2013). The impact of child sexual abuse on the course of bipolar disorder: A systematic review. *Bipolar Disorders*, 15 (4), 341-358. <https://doi.org/10.1111/bdi.12050>
- Moors, R., & Webber, R. (2012). The dance of disclosure: Online self-disclosure of sexual assault. *Qualitative social work*, 12(6), 799-815. <https://doi.org/10.1177/1473325012464383>
- Nagy, V. (2016). Narrative construction of sexual violence and rape online. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 6(2), 95-108. <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v6i2.270>
- Nardi, B., Schiano, D., & Gumbrecht, M. (2004). *Blogging as social activity, or, would you let 900 million people read your diary?* Presented at Conference on Computer-Supported Cooperative Work. <https://doi.org/10.1145/1031607.1031643>
- Nhah, J., Huey, L., & Broll, R. (2017). Digilantism: An analysis of crowdsourcing and the Boston Marathon bombings. *The British Journal of Criminology*, 57(2), 341-361. <https://doi.org/10.1093/bjc/azv118>
- O'Hara, S. (2012). Monsters, playboys, virgins and whores: Rape myths in the news media's coverage of sexual violence. *Language and Literature*, 21 (3), 247-259. <https://doi.org/10.1177/0963947012444217>
- O'Neill, T. (2018). 'Today I speak': Exploring how victim-survivors use reddit. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy* 7(1), 44-59. <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v7i1.402>
- Osell, T. (2007). Where are the women? Pseudonymity and the public sphere. Then and now. *S&F Online*, 5(2). Geraadpleegd via http://sfonline.barnard.edu/blogs/osell_01.htm.
- Pennebaker, J. (1997). *Opening up: The healing power of expressing emotions*. New York: Guilford.
- Pennebaker, J., & Seagal, J. (1999). Forming a story: The health benefits of narrative. *Journal of Clinical Psychology*, 55(10), 1243-1245. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4679\(199910\)55:10%3C1243::AID-JCLP6%3E3.0.CO;2-N](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4679(199910)55:10%3C1243::AID-JCLP6%3E3.0.CO;2-N)
- Powell, A. (2015). Seeking rape justice: Formal and informal responses to sexual violence through technosocial counter-publics. *Theoretical Criminology*, 19(4), 571-588. <https://doi.org/10.1177/1362480615576271>
- Ratliff, C. (2009). Policing miscarriage: infertility blogging, rhetorical enclaves, and the case of House Bill 1677. *WSQ: Women's Studies Quarterly*, 37(1-2), 125-145. <https://doi.org/10.1353/wsqr.0.0153>
- Roberts-Miller, T. (2004). Parody blogging and the call of the real. In L. J. Gurak, S. Antonijevic, L. Johnson, C. Ratliff & J. Reyman, (Eds.), *Into the blogosphere: rhetoric, community, and culture of weblogs*. Geraadpleegd via http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/parody_blogging.html.
- Rothbaum, B. O., Foa, E. B., Riggs, D. S., Murdock, T., & Walsh, W. (1992). A prospective examination of post-traumatic stress disorder in rape victims. *Journal of Traumatic Stress*, 5(3), 455-475. <https://doi.org/10.1007/BF00977239>
- Sable, M. R., Danis, F., Mauzy, D. L., & Gallagher, S. K. (2006). Barriers to reporting sexual assault for women and men: Perspectives of college students. *Journal of American College Health*, 55(3), 157-162. <https://doi.org/10.3200/JACH.55.3.157-162>
- Saha, I., Paul, B., Das, D.K., Dinda, J., Mukherjee, A., & Basu, S. (2012). Repeated abuse during childhood and adolescence leading to suicidal behavior in an adolescent: A case report. *Journal of Family Violence*, 28(2), 213-217. <https://doi.org/10.1007/s10896-012-9481-x>
- Salter, M. (2013). Justice and revenge in online counter-publics: Emerging responses to sexual violence in the age of social media. *Crime, Media, Culture*, 9(3), 225-242. <https://doi.org/10.1177/1741659013493918>
- Schwarzer, R., Jerusalem, M. (1995). Generalized Self-Efficacy scale. In: J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston (Red.) *Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs*. Windsor, UK, 35-37.
- Sela-Shayovitz, R. (2015). They are all good boys. The role of the Israeli media in the social construction of gang rape. *Feminist Media Studies*, 15(3), 411-428. <https://doi.org/10.1080/14680777.2014.993675>
- Serfaty, V. (2004). Online diaries: Towards a structural approach. *Journal of American Studies*, 38(3), 457-471. <https://doi.org/10.1017/S0021875804008746>
- Sills, S., Pickens, C., Beach, K., Jones, L., Calder-Dawe, O., Benton-Greig, P., & Gavey, N. (2016). Rape culture and social media: young critics and a feminist counterpublic. *Feminist Media Studies*, 16(6), 935-951. <https://doi.org/10.1080/14680777.2015.1137962>

- Sinclair, B. B., & Gold, S. R. (1997). The psychological impact of withholding disclosure of child sexual abuse. *Violence and Victims*, 12(2), 137–145.
- Smith, L. (2010). Does posting in an online community encourage young people to disclose sexual assault or abuse? Geraadpleegd via <http://www.secasa.com.au/assets/Documents/does-posting-in-an-online-community-encourage-young-people-to-disclose.pdf>
- Starzynski, L. L., Ullman, S. E., Filipas, H. H., & Townsend, S. M. (2005). Correlates of women's sexual assault disclosure to informal and formal support sources. *Violence and Victims*, 20(4), 417–432. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.20.4.417>
- Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology and Behavior*, 7(3), 321 – 326.
- Tannenbaum, D., Uhlmann, E.L., & Diermeier, D. (2011). Moral signals, public outrage, and immaterial harms. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(6), 1249–1254. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.05.010>
- Thompson, C., Wood, M. & Rose, E. (2016). *Viral Justice: Survivor-Selfies, Internet Virality and Justice for Victims of Intimate Partner Violence*. Presented at the British Society of Criminology Conference: Inequalities in a diverse world.
- Thompson, M., Sitterle, D., Clay, G., & Kingree, J. (2007). Reasons for not reporting victimizations to the police: Do they vary for physical and sexual incidents? *Journal of American College Health*, 55(5), 277–282. <https://doi.org/10.3200/JACH.55.5.277-282>
- Trottier, D. (2015). Vigilantism and power users: Police and user-led investigations on social media. In D. Trottier & C. Fuchs (Eds.), *Social media, politics and the state: Protests, revolutions, riots, crime and policing in the age of Facebook, Twitter and YouTube* (pp. 209–226). New York, NY: Routledge.
- Ullman, S. E., & Filipas, H. H. (2001). Correlates of formal and informal support seeking in sexual assaults victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(10), 1028–1047. <https://doi.org/10.1177%2F088626001016010004>
- Van der Veer, L., Van Sluis, A., Van de Walle, S., & Ringeling, A. (2013). *Vertrouwen in de politie: trends en verklaringen*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Wall, D. S., & Williams, M. (2007). Policing diversity in the digital age Maintaining order in virtual communities. *Criminology and Criminal Justice*, 7(4), 391–415. 10. <https://doi.org/1177/1748895807082064>
- Wall, L. & Quadara, A. (2014). *Under the influence? Considering the role of alcohol and sexual assault in social contexts (ACSSA issues No. 18)*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Wall, L. & Tarczon, C. (2013). *True or false? The contested terrain of false allegations (ACSSA Research Summary No.4)*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Webber, R. (2014). Sexual assault in relationships: Seeking help on a Q&A website. *Australian Social Work*, 67(3), 363–376. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2013.834065>
- Webber, R., & Wilmot, J. (2012). *Somazone report: Social media and help seeking by young people on sexual assault*. Geraadpleegd via <http://www.secasa.com.au/assets/Documents/Social-Media-and-Help-Seeking-by-Young-People-on-Sexual-AssaultSomazone-Report2012.pdf>
- Wehmhoener, K. A. (2010). *Social norm or social harm: An exploratory study of internet vigilantism*. Graduate Thesis. Geraadpleegd via Graduate College at Digital Repository (Accession No. 11572).
- Williams, S. (2015). Digital defense: Black feminist resist violence with hashtag activism. *Feminist Media Studies*, 15(2), 341–344. <https://doi.org/10.1080/14680777.2015.1008744>
- Wood, M., Rose, E., & Thompson, C. (2018). Viral justice? Online justice-seeking, intimate partner violence and affective contagion. *Theoretical Criminology*, 23(3), 375–393. <https://doi.org/10.1177/1362480617750507>
- Yang, H. C., & DeHart, J. L. (2016). Social media use and online political participation among college students during the US Election 2012. *Social Media + Society*, 2(1). <https://doi.org/10.1177%2F2056305115623802>
- Youngs, G. (2007). Making the virtual real: feminist challenges in the twenty-first century. *S&F Online*, 5(2). Geraadpleegd via http://sfonline.barnard.edu/blogs/youngs_01.htm
- Zinzow, H. M., & Thompson, M. (2011). Barriers to reporting sexual victimization: Prevalence and correlates among undergraduate women. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 20(7), 711–725. <https://doi.org/10.1080/10926771.2011.613447>

BIJLAGE I: ZOEKOPDRACHTEN OBI4WAN

Zoekopdracht	Zoektermen
1.	verkracht* OR "seksueel misbruik*" OR seksueelmisbruik* OR "sexueel misbruik*" OR sexueelmisbruik* OR "seksueel geweld" OR SeksueelGeweld OR "Sexueel Geweld" OR SexueelGeweld OR aangerand OR aanrand* OR incest OR "seksuele intimidatie" OR seksueleintimidatie OR "sexuele intimidatie" OR sexueleintimidatie NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK NOT bronsoort:nieuws NOT #metoo NOT #breakthesilence NOT #breakingthesilence NOT #zeghet NOT #ikook NOT #whyididntreport NOT #verbreekdestilte NOT #waaromikhebgezwegen NOT #SGstorm NOT #SGstorm17 NOT #verborgenverdriet NOT #nieuws NOT #nieuwstwitter NOT #nlnieuwswaarnotice NOT #nieuwsblad NOT #newspaper NOT #algemeennieuws NOT #vrtnws NOT #hln NOT #ad NOT #wnl NOT moslim* NOT islam* NOT #annefaber NOT QUOTE
2.	(#metoo OR #breakthesilence OR #breakingthesilence OR #zeghet OR #whyididntreport OR #verbreekdestilte OR #waaromikhebgezwegen OR #SGstorm OR #SGstorm17 OR #verborgenverdriet OR #seksueelgeweld OR #sexueelgeweld OR #verkracht* OR #seksueelmisbruik* OR #sexueelmisbruik* OR #aangerand OR #aanrand* OR #incest OR #seksueleintimidatie OR #sexueleintimidatie OR #me_too OR #break_the_silence OR #breaking_the_silence OR #zeg_het OR #why_i_didnt_report OR #verbreek_de_stilte OR #waarom_ik_heb_gezwegen OR #SG_storm OR #SG_storm17 OR #verborgen_verdriet OR #seksueel_geweld OR #sexueel_geweld OR #verkracht* OR #seksueel_misbruik* OR #sexueel_misbruik* OR #aangerand OR #aanrand* OR #incest OR #seksuele_intimidatie OR #sexuele_intimidatie) AND bronsoort:instagram NOT #climatechange
3.	#WhyIDidntReport OR #Whyididntreport OR #whyididntreport NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
4.	#WaaromIkHebGezwegen OR #Waaromikhebgezwegen OR #waaromikhebgezwegen NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
5.	#VerbreekDeStilte OR #VerbreekdeStilte OR #Verbreekdestilte OR #verbreekdestilte NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
6.	#BreakTheSilence OR #BreaktheSilence OR #Breakthesilence OR #breakthesilence OR #BreakingTheSilence OR #BreakingtheSilence OR #Breakingthesilence OR #breakingthesilence NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
7.	#ZegHet OR #Zeghet OR #zeghet NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
8.	#BreakTheSilence OR #BreaktheSilence OR #Breakthesilence OR #breakthesilence OR #BreakingTheSilence OR #BreakingtheSilence OR #Breakingthesilence OR #breakingthesilence NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
9.	#ZegHet OR #Zeghet OR #zeghet NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK

10. #IkOok OR #ikook OR #Ikook NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
 11. #SGstorm OR #SGStorm OR #Sgstorm OR #sgstorm OR #SGstorm17 OR #SGStorm17 OR #Sgstorm17 OR #sgstorm17 NOT RT NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
 12. #MeToo OR #Metoo OR #metoo OR #meToo NOT RT NOT #eurovision NOT lang:EN NOT lang:FR NOT lang:DE NOT lang:ES NOT lang:TR NOT lang:SE NOT lang:FI NOT lang:NO NOT lang:DK
 13. #VerborgenVerdriet NOT RT
-

BIJLAGE II: STAPPENPLAN

Stappenplan voor het online delen van jouw verhaal

Naar aanleiding van verschillende social media bewegingen zoals #zeghet van Anke Laterveer en de recentere #MeToo beweging in oktober 2017 lijken steeds mensen ervoor te kiezen hun ongewenste seksuele ervaringen online te delen. Voordat je jouw verhaal gaat delen, is het goed om stil te staan bij de vraag *Waarom wil ik mijn verhaal online en openbaar delen?* Een bericht plaatsen op social media is geen eenrichtingsverkeer. Wees je ervan bewust dat er zowel online als offline reacties kunnen komen op geplaatste berichten. Wanneer je enkel informatie wilt delen maar geen interactie wilt aangaan, zijn er wellicht andere (online) kanalen die beter aansluiten bij wat je zoekt. Denk aan een blog waarbij je de comments uitzet, je verhaal opschrijven in een dagboek of delen met een dierbare.

Stap 1: Oriënteren

Kijk eerst eens rond wat andere mensen delen, hoe ze hun verhaal delen en waar ze het delen. Waar praten ze over? Welke online platforms gebruiken zij? Wie volgen ze en wie volgt hen?

Stap 2: Hoe, wat en waarom?

Nadat je hebt besloten dat je wilt gaan delen, is het belangrijk na te denken over wat je graag zou willen bereiken met het online en openbaar delen van jouw verhaal en hoe je dat gaat doen.

- Wat is je doel: wil je graag andere mensen helpen met je verhaal? Wil je iets aan de kaak stellen? Wil je gewoon je verhaal kwijt?
- Wat wil je precies delen en wat niet?
- Hoe ga je het delen? Schrijf je een tekst, maak je een video, gebruik je audio of afbeeldingen?

Neem de tijd om je bericht(en) op te stellen, te herschrijven en eventueel weer te verwijderen. Slaap er eens een nachtje over en kijk of je er de volgende ochtend nog achter staat. Even afstand nemen en het plaatsen van een bericht uitstellen tot na de heftigheid van de emoties, kan spijt of negatieve reacties voorkomen.

Tip: Laat het bericht eerst lezen aan een vriend, familielid, [therapeut](#) of hulpverlener om te bepalen hoe het bericht overkomt.

Tip: Wees je bewust van de impact die het delen van jouw verhaal kan hebben op anderen. Wijs mensen eventueel op de gevoelige inhoud van het bericht door gebruik te maken van een triggerwaarschuwing of verwijst naar bronnen van hulp.

Stap 3: Waar en met wie?

- *Platform:* Bedenk waar je je verhaal wil delen en wie op dat platform jouw berichten kan lezen. Er zijn veel mogelijkheden. Wil je meer over de voor- en nadelen weten, klik dan op deze [link](#) waar enkele voor- en nadelen van de vier grootste social media platforms worden besproken.
- *Mate van beslotenheid:* De verschillende online platforms variëren in de mogelijkheid om je verhaal anoniem te delen. Realiseer je wel dat je nooit volledig anoniem bent. Zelfs bij het gebruiken van een schuilnaam en een apart aangemaakt e-mailadres is het mogelijk het IP-adres van de gebruikte computer te achterhalen. Toch zijn er verschillende tactieken die je kunt gebruiken om jouw identiteit voor anderen zo veel mogelijk verborgen te houden. Naast het gebruiken van een schuilnaam, is het mogelijk om je accounts op privé te zetten, mensen te blokkeren of filters in te stellen voor wie jouw berichten wel of niet kan lezen. Daarmee voorkom

je dat je berichten voor iedereen te zien zijn. Let er wel op dat geblokkeerde gebruikers een nieuw account kunnen aanmaken en op die manier alsnog jouw content kunnen bekijken. Hier kun je nalezen ([link](#)) wat van de vier grootste social media platforms de verschillende opties zijn om anoniem te delen.

Stap 4: Reflecteren

Je bericht is klaar en je hebt besloten hoe je dit wilt delen. Kijk nog een laatste keer kritisch naar de inhoud en vorm. Sluit het aan bij wat je wilt bereiken? Hoe hebben anderen dit gedaan? (Zie stap 1.) Bekijk bijvoorbeeld hashtags die gebruikt worden of bepaalde mensen die getagd worden. Welke hashtags wil jij gebruiken? Wil je iemand taggen, zodat ze jouw bericht lezen?

Wat goed, de moeilijkste keuzes zijn gemaakt! Nog een paar laatste mededelingen:

- Wees je bewust van de mogelijke offline gevolgen als bekenden jouw verhaal lezen. Denk hierbij aan vrienden, familie, vrienden van familie, burens, werkgevers etc. Het is verstandig erover na te denken na hoe je met de reacties uit je omgeving om wilt gaan en wat de offline gevolgen mogelijk voor jou kunnen betekenen.
- Helaas bestaat ook op het internet de kans dat mensen niet zoals je hoopt reageren op jouw verhaal. Je kan ervoor kiezen de reacties niet te lezen, reacties uit te schakelen of reacties samen met een dierbare of hulpverlener te lezen. Heb je besloten de reacties wel te lezen, bereid je dan ook voor op negatieve reacties. Het allerbelangrijkste hierbij: blijf kalm. Sluit je computer af en denk rustig na over *of* en *hoe* je wilt reageren. Voel je niet verplicht om op elke reactie te reageren. Soms kunnen goedbedoelde antwoorden brandstof zijn voor nog meer negatieve reacties. Mocht je besluiten wel te willen reageren, denk dan goed na over je antwoord.
- Let op: het delen van je eigen ervaring(en) kan verhalen losmaken bij anderen. Dit kan heftig zijn. Durf je grenzen aan te geven. Bedenk of je wilt reageren, wanneer en hoe. Mocht je merken dat jouw verhaal anderen raakt of dat er wellicht een hulpvraag is, dan kun je overwegen te verwijzen naar hulp (<https://slachtofferwijzer.nl>). Neem afstand en zorg dat je zelf ook hulp achter de hand hebt, zodat je kunt verwerken wat je gelezen hebt voor je weer verder gaat.
- Houd er rekening mee dat het bericht voor altijd online zal staan. Zelfs als je het bericht zelf verwijdert, kan de inhoud ervan gekopieerd zijn en weer online worden gezet.
- En tot slot: alleen op social media je verhaal delen is meestal niet voldoende. Mocht je merken dat je hulp nodig hebt, kijk dan bijvoorbeeld op de Slachtofferwijzer. (<https://slachtofferwijzer.nl/>)

Heb je vragen over dit stappenplan of over het onderzoek van het NSCR, de VU en Fonds Slachtofferhulp? Neem contact op met Chantal van den Berg via c.j.w.vanden.berg@vu.nl of met Marleen Gorissen via mgorissen@nscr.nl.

BIJLAGE III: SUPPLEMENT STAPPENPLAN

Voor- en nadelen van de vier grootste platforms bij het online delen van jouw verhaal

Voor het online en openbaar delen van jouw verhaal zijn er op het internet verschillende mogelijkheden en platforms. Hieronder zullen enkele voor- en nadelen van de vier meest gebruikte social media platforms (Facebook, Instagram, Twitter en YouTube) worden besproken waar je rekening mee kunt houden bij je keuze voor een online platform.

Facebook is een van de meest gebruikte social media platforms waarop gebruikers een persoonlijk profiel kunnen aanmaken, vrienden kunnen toevoegen en berichten (zowel tekst, foto's als video's) kunnen delen. Op Facebook moeten vriendenverzoeken door de aanvrager als de ontvanger worden goedgekeurd.

Voordelen Facebook:

- Berichten op Facebook hebben geen maximaal aantal te gebruiken tekens. Dat houdt in dat op Facebook dus geen limiet geldt voor de lengte van je verhaal.
- Het is op Facebook mogelijk filters in te stellen wie jouw berichten wel en wie jouw berichten niet kunnen lezen. Hiermee voorkom je dat jouw posts door iedereen te lezen zijn.
- Facebook heeft verschillende openbare, besloten en geheime groepen om over jouw ongewenste seksuele ervaring te delen. In deze groepen zitten lotgenoten met vergelijkbare ervaringen waar je jouw verhaal mee kunt delen. Soms is het nodig dat je lid wordt van deze groep voordat je er toegang toe krijgt. Kijk voor het delen naar de reglementen van deze groepen.
- Hashtags kunnen ervoor zorgen dat berichten eenvoudig gevonden kunnen worden en kunnen het bereik van je berichten vergroten.

Nadelen Facebook:

- Het gebruiken van een privé account of het blokkeren van specifieke gebruikers is geen garantie voor veiligheid. Bij het online delen kunnen ook bekenden screenshots van je content maken en deze verder verspreiden.
- Op Facebook mogen geen nepnamen gebruikt worden. Dat betekent dat je de naam moet gebruiken waaronder je in het dagelijks leven bekend staat. Symbolen en cijfers, tekens uit meerdere talen, ongebruikelijk hoofdlettergebruik en dergelijke zijn niet toegestaan. Let er ook op dat je geen telefoonnummer opgeeft en een ander e-mailadres gebruikt dan je normaal gebruikt omdat Facebook anders alsnog kan achterhalen wie je bent en vriendschapsvoorstellen kan sturen naar mensen die jij kent/jou kennen.

Instagram is een platform waarbij digitaal foto's en video's met een speelduur tot 60 seconden kunnen worden gedeeld. Posts op Instagram zijn gebaseerd op afbeeldingen waaraan gebruikers bijschriften en/of hashtags kunnen toevoegen. Voor verbindingen op Instagram is geen toestemming van de gebruiker nodig.

Voordelen Instagram:

- Op Instagram kunnen gebruikers de aflevering van hun berichten tot een bepaalde groep vrienden/gebruikers beperken door hun account op 'privé' te zetten.
- Instagram is meer dan Facebook of Twitter visueel ingesteld waarbij afbeeldingen of video's een belangrijke functie dienen. Verder is het maximaal aantal tekens op Instagram 2200. Daarmee is meer ruimte voor je verhaal dan op bijvoorbeeld Twitter.
- Op Instagram kunnen de reacties van bepaalde personen worden geblokkeerd. Ook kunnen gebruikers bepaalde woorden of emoticons in reacties blokkeren.
- Het is mogelijk op Instagram onder een schuilnaam te delen en daarmee anoniem te blijven voor andere gebruikers. Het is aan te raden dan ook een ander e-mailadres te gebruiken dan je normaal gebruikt.
- Op Instagram is het mogelijk meerdere accounts te maken. Zo kun je openbare content en privé posts van elkaar gescheiden houden.
- Hashtags kunnen ervoor zorgen dat berichten eenvoudig gevonden kunnen worden en kunnen het bereik van je berichten vergroten.

Nadelen Instagram:

- Het gebruiken van een privé account is geen garantie voor veiligheid. Bij het online delen kunnen ook bekenden screenshots van je content maken en deze verder verspreiden.

Twitter kan gezien worden als een miniblog waar je berichtjes van maximaal 280 tekens kunt plaatsen. Op Twitter kunnen mensen reageren op elkaars berichten en elkaar volgen zonder dat daarvoor toestemming van de gebruiker voor vereist is. Openbare tweets kunnen door andere gebruikers worden geretweet waardoor het bericht op de tijdlijn van de andere gebruiker wordt geplaatst en zichtbaar is voor zijn of haar volgers.

Voordelen Twitter:

- Veel politici, wetenschappers en mediafiguren hebben een Twitteraccount. Deze mensen kunnen betrokken worden bij een tweet door een *mention*. Dit doe je door achter een @-teken de gebruikersnaam van degene van wie je wilt dat hij of zij betrokken wordt bij de tweet te vermelden. Hiermee kun je in je berichten specifieke personen of organisaties aanspreken.
- Op Twitter kunnen gebruikers de aflevering van hun berichten tot een bepaalde groep vrienden/gebruikers beperken. Ook kunnen op Twitter gebruikers worden geblokkeerd waardoor jouw content voor hen wordt verborgen. Verder is het mogelijk specifieke woorden, zinnen, gebruikersnamen, emoticons en hashtags te verbergen.
- Op Twitter is het mogelijk te delen onder een schuilnaam en daarmee anoniem te blijven voor andere gebruikers. Sommigen raden om anoniem te blijven aan om bij het aanmaken van een Twitterprofiel een ander e-mailadres te gebruiken dan je normaal gebruikt.
- Hashtags kunnen ervoor zorgen dat berichten eenvoudig gevonden kunnen worden en kunnen het bereik van je berichten vergroten.

Nadelen Twitter:

- Geblokkeerde gebruikers kunnen een nieuw account aanmaken en op die manier alsnog jouw Twittercontent bekijken. Ook kunnen bekenden screenshots van je content maken en deze verder verspreiden.
- Je berichten zijn beperkt tot 280 tekens waardoor je misschien niet alles wat je wilt delen in één bericht kwijt kan. Tweets kunnen echter 'threaded' zijn, wat inhoudt dat langere berichten kunnen worden opgebouwd uit reeksen van losse tweets. Verder is het mogelijk om in een Tweet een weblink te delen naar een ander platform of een andere website waarop je jouw ervaringen uitgebreider deelt.

YouTube is een platform waarbij gebruikers video's eventueel met bijschriften kunnen uploaden. Verder kunnen gebruikers van het videoplatform zich abonneren op kanalen van anderen zodat zij melding krijgen van nieuwe video's.

Voordelen YouTube:

- Op YouTube is het mogelijk om openbaar, privé of verborgen video's te plaatsen. Openbare video's kunnen door iedereen worden bekeken en met iedereen die YouTube gebruikt worden gedeeld. Video's die privé geüpload zijn kunnen niet door iedereen worden bekeken en zijn alleen zichtbaar voor jouzelf en de mensen die jij selecteert. In tegenstelling tot openbare video's zijn privé video's niet zichtbaar in de zoekresultaten op YouTube. Verborgen video's kunnen alleen worden bekeken en gedeeld door mensen die over de weblink van de video beschikken en zijn ook niet zichtbaar voor anderen, tenzij iemand de video aan een openbare afspeellijst heeft toegevoegd.
- Op YouTube heb je de mogelijkheid om reacties uit te schakelen. Ook is het mogelijk om de reacties van specifieke gebruikers te verbergen, woorden en zinnen uit reacties te weren en reacties met weblinks te blokkeren. Verder kan je voor afzonderlijke video's instellen dat alle reacties voor weergave eerst handmatig moeten worden goedgekeurd.
- De maximale afspeellengte van een YouTube video is 12 uur. Het platform biedt dus voldoende ruimte om je verhaal te delen en is (nauwelijks) gebonden aan limieten.

Nadelen YouTube:

- Het delen van je verhaal in de vorm van een video is niet altijd anoniem. Je kan ervoor kiezen gebruik te maken van flash cards en je gezicht buiten beeld te laten. Let ook op of geen andere identificerende kenmerken in beeld zijn, zoals tatoeages, opvallende littekens of de achtergrond waartegen je het filmpje maakt.
- Zowel privé als verborgen video's kunnen door anderen openbaar worden gedeeld en zijn dus geen garantie voor anonimiteit.

BIJLAGE IV: METHODIEK: ONDERSTEUNING BIJ HET ONLINE DELEN

Dit document dient ter ondersteuning van het document: Stappenplan voor het online delen van jouw verhaal.

Wanneer een slachtoffer aangeeft gebruik te willen maken van online disclosure, het online delen van eigen slachtofferervaring(en) op het internet is het goed hem of haar hierin begeleiding te bieden. Gebleken is dat bij onvoldoende voorbereiding en overdenking ten aanzien van online disclosure dit verregaande gevolgen kan hebben voor het herstel van het slachtoffer.

Op de volgende manieren kan naast het aanreiken van het document steun gegeven worden:

- Een deel van de slachtoffers gaf aan voorafgaand of gelijktijdig met het online delen van eigen slachtofferervaring(en) op het internet op zoek te gaan naar verhalen van andere slachtoffers in de hoop herkenning te vinden. Verschillende slachtoffers vertelden dit moeilijk te vinden, omdat ze nooit een verhaal vinden van iemand met precies dezelfde ervaring. Behandelaren, therapeuten en hulpverleners kunnen hierin een rol vervullen door slachtoffers te wijzen op de overeenkomsten van verhalen in grote lijnen. Geen enkele slachtofferervaring is hetzelfde. Door te voorkomen dat slachtoffers zich blindstaren op details van hun ervaring of het verhaal van anderen kan het ondersteunen in het vinden van overeenkomsten herkenning mogelijk maken.
- Wanneer een slachtoffer aangeeft zijn of haar ervaring openbaar en online te willen gaan delen is bescherming van het slachtoffer goed, maar niet voor iedereen de juiste manier van ondersteuning. Het afraden of ontmoedigen van slachtoffers om hun verhaal te delen kan negatieve kernovertuigingen dat zij niet goed genoeg zijn en de wereld een gevaarlijke plek is versterken. In plaats van slachtoffers te ontmoedigen is het aan te raden hen te begeleiden in hun keuze. Stel vragen als 'Wat wil jij?', 'Waarom overweeg je dit?', 'Wat zou het online delen van je verhaal jou kunnen opleveren?', 'Stel dat er negatief gereageerd wordt op jouw verhaal, wat doet dat met je?', 'Wat zou jou dan helpen?'. Dit zijn belangrijke vragen die gesteld moeten worden, door hier over te praten wordt het slachtoffer gestimuleerd over dergelijke zaken na te denken.

Overige punten aangegeven door meerdere slachtoffers in het onderzoek:

- Medelijden met het slachtoffer wordt niet als constructief ervaren. Medeleven en empathie zijn fijn maar probeer vanuit daar verder te kijken.
- Zowel voor de hulpverlener als de directe omgeving is het belangrijk na te denken over de vragen die aan slachtoffers worden gesteld. Zo kan de vraag 'Alles goed?' beter vermeden worden en vervangen worden voor meer open vragen als 'Hoe gaat het met je?' en 'Hoe voel je je?' en 'Waar loop je tegenaan?'.
- Naast het informeren van hulpverleners kwam uit de interviews ook naar voren dat het belangrijk is dat het bedrijfsleven, sportclubs of andere instellingen worden geïnformeerd over waar mensen met ongewenste seksuele ervaringen naartoe kunnen.

BIJLAGE V: SURVEY

Nederlandse Survey

Deze vragenlijst wordt afgenomen door onderzoekers aan de Vrije Universiteit.

Helaas komt het voor dat mensen vervelende dingen meemaken op seksueel gebied (zoals seksueel betast worden of lastiggevalen worden met seksuele bedoelingen). Voor een aantal van deze slachtoffers biedt sociale media uitkomst om hun verhaal te delen. Een voorbeeld hiervoor is de #metoo beweging, waarbij slachtoffers van seksueel overschrijdend gedrag hun verhaal vertelden op sociale media. De #metoo beweging is groot geworden doordat de berichten massaal gedeeld werden door sociale media gebruikers. Wij onderzoeken hoe er in de samenleving gekeken wordt naar het online delen van seksueel slachtofferschap via de sociale media.

Uw deelname is belangrijk ook als u geen slachtoffer bent (gewees) van seksueel geweld. We waarderen de tijd die u investeert in het invullen van de vragenlijst.

Gebruik van sociale media

De volgende vragen gaan over uw gebruik van sociale media. Met 'sociale media' bedoelen we platforms zoals Twitter, Facebook, Instagram, Snapchat en vergelijkbare andere platforms. Op deze platforms kunnen berichten openbaar gepost worden. Platforms zoals Whatsapp, Signal en Telegram rekenen we *niet* onder sociale media.

1. In hoeverre bent u het oneens of eens met de volgende uitspraken?

	helemaal oneens	oneens	niet oneens, niet eens	eens	helemaal eens
a. Sociale media is een onderdeel van mijn dagelijkse activiteiten.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b. Door gebruik van sociale media heb ik het gevoel contact te hebben met anderen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c. Ik voel me trots als ik aan mijn vrienden vertel dat ik actief ben op sociale media.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d. Ik ervaar dat ik deel uitmaak van een community op sociale media.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e. Ik gebruik sociale media om met vrienden en familie te communiceren.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f. Ik gebruik sociale media voor werkgerelateerde communicatie.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g. Ik gebruik sociale media om mijn mening te geven over politieke en maatschappelijke kwesties.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

h.	Ik gebruik sociale media om te communiceren met mensen die mijn persoonlijke interesses en hobby's delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i.	Ik gebruik sociale media om het met andere mensen te hebben over problemen of kwesties die mij bezig houden/interesseren.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j.	Ik waardeer het als mensen persoonlijke verhalen delen op sociale media.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k.	Ik geef anderen steun en advies op sociale media als hierom gevraagd wordt.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

2. Op welke sociale media-platforms hebt u een account en hoe vaak gebruikt u het?

		Ik heb <u>geen</u> account en ik gebruik het niet	Ik heb <u>geen</u> account maar gebruik het maandelijks	Ik heb <u>geen</u> account maar gebruik het wekelijks	Ik heb <u>geen</u> account maar gebruik het dagelijks	Ik heb een account en ik gebruik het dagelijks	Ik heb een account en ik gebruik het wekelijks	Ik heb een account en ik gebruik het maandelijks	Ik heb een account en ik gebruik het niet
a.	Facebook	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
b.	Twitter	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
c.	Instagram	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
d.	Snapchat	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
e.	LinkedIn	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
f.	YouTube	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
g.	Pinterest	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
h.	Tumblr	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
i.	Flickr	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
j.	Google+	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈
k.	Anders:.....	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈

➤ **Als u geen sociale media accounts hebt, ga dan door naar vraag 5.**

3. Hoeveel sociale media connecties/vrienden/volgers hebt u ongeveer (alle platforms samen, het kan dus zijn dat u volgers meermalen meetelt)?

10 of minder	11-100	101-200	201-300	301-400	401-500	500 of meer
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

4. Zijn uw sociale media profielen openbaar?

Ja, ze zijn allemaal openbaar	Sommige zijn privé, andere openbaar	Alles is privé, alleen geaccepteerde vrienden of volgers hebben toegang	Ik weet het niet
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

Hieronder volgen 10 uitspraken over hoe u in het algemeen denkt en doet. Zou u aan willen geven in hoeverre u het oneens of eens bent met deze uitspraken? Wilt u voor alle uitspraken het antwoord kiezen dat op dit moment op u het meest van toepassing is.

5. Geef aan in hoeverre de volgende uitspraken voor u gelden.

	Volledig onjuist	Nauwelijks juist	Enigszins juist	Volledig juist
a. Het lukt me altijd moeilijke problemen op te lossen, als ik er genoeg moeite voor doe.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
b. Als iemand mij tegenwerkt, vind ik toch manieren om te krijgen wat ik wil.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
c. Het is voor mij gemakkelijk om vast te houden aan mijn plannen en mijn doel te bereiken.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
d. Ik vertrouw erop dat ik onverwachte gebeurtenissen effectief aanpak.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
e. Dankzij mijn creativiteit weet ik hoe ik in onverwachte situaties moet handelen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
f. Ik kan de meeste problemen oplossen als ik er de nodige moeite voor doe.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
g. Ik blijf kalm als ik problemen heb, omdat ik vertrouw op mijn vermogen om problemen op te lossen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
h. Als ik een probleem heb, heb ik meestal meerdere oplossingen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
i. Als ik in een moeilijke situatie zit, weet ik meestal wat ik moet doen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
j. Wat er ook gebeurt, ik kom er wel uit.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

6. Lees het onderstaande verhaal. Probeer uzelf zo goed mogelijk te verplaatsen in de beschreven situatie.

Vignet 1

Stelt u zich voor, een goede vriendin komt bij u en vertelt dat zij op straat door iemand lastig is gevallen. Ze liep door de winkelstraat en iemand floot haar na en riep: 'Hé lekker ding'. Daarnaast maakte de persoon seksbewegingen naar haar. Uw vriendin overweegt om haar ervaring op internet via sociale media te delen en vraagt u om advies.

Vignet 2

Stelt u zich voor, een goede vriendin komt bij u en vertelt dat zij aangerand is. Ze liep op straat en werd benaderd door iemand die vroeg naar de weg. Ze raakten aan de praat en deze persoon liep een stuk met haar mee. Onderweg werd de persoon handtastelijk en je vriendin vertelt toen gezegd te hebben dat niet te willen. Hierop werd de dader agressief en heeft zich aan haar opgedrongen. De dader heeft haar in haar kruis gegrepen. Uw vriendin overweegt om haar ervaring op internet via sociale media te delen en vraagt u om advies.

Vignet 3

Stelt u zich voor, een goede vriendin komt bij u en vertelt dat zij verkracht is. Ze liep op straat en werd benaderd door iemand die vroeg naar de weg. Ze raakten aan de praat en deze persoon liep een stuk met haar mee. Onderweg werd deze persoon handtastelijk en je vriendin vertelt toen gezegd te hebben dat niet te willen. Hierop werd de persoon agressief en heeft zich aan haar opgedrongen, uw vriendin is door deze persoon verkracht. Uw vriendin overweegt om haar ervaring op internet via sociale media te delen en vraagt u om advies.

Geef aan in hoeverre u het oneens of eens bent met de volgende uitspraken.

	helemaal oneens	oneens	niet oneens, niet eens	eens	helemaal eens
a. Ik denk dat mijn vriendin er goed aan doet haar verhaal online te delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b. Ik zou mijn vriendin adviseren eerst naar de politie te gaan om aangifte te doen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c. Ik denk dat mijn vriendin er goed aan doet om haar verhaal online te delen, maar dat zij daarnaast ook aangifte moet doen bij de politie.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d. Ik denk dat mijn vriendin beter haar verhaal kan vertellen aan een hulpverlener.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e. Als ik een dergelijk verhaal online zou lezen, zou ik het delen of liken.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f. Als dit mij was overkomen, zou ik mijn verhaal ook op internet delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

7. Lees het onderstaande verhaal.

Uw vriendin besluit het verhaal online te delen en laat u het bericht lezen dat zij online geplaatst heeft. Zij vraagt daarin de online volgers die het verhaal lazen haar te helpen om de naam van de dader te achterhalen. Na de aangifte is haar namelijk verteld dat het moeilijk gaat worden de mogelijke dader te vinden, omdat uw vriendin hem niet kent.

Haar verhaal is vervolgens 'viral' gegaan en veel volgers hielpen haar door het bericht te delen, liken of door informatie te geven. Dit zorgt er uiteindelijk voor dat de naam van de mogelijke dader gevonden wordt. Naast het verspreiden van de naam van deze persoon wordt ook een foto gevonden en toegevoegd. Hoewel er nog geen politie onderzoek is geweest lijkt het nu duidelijk wie de verantwoordelijke persoon is en wat deze persoon uw vriendin heeft aangedaan.

Geef aan in hoeverre u het oneens of eens bent met de volgende uitspraken.

	helemaal oneens	oneens	niet oneens, niet eens	eens	helemaal eens
a. Ik denk dat mijn vriendin goed heeft gehandeld.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b. Als ik het verhaal online gelezen zou hebben, zou ik hebben geholpen het te publiceren (liken of delen).	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c. Als ik het verhaal online gelezen zou hebben, zou ik geholpen hebben bij het vinden van de informatie of een foto van de mogelijke dader.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

8. Lees het onderstaande verhaal.**Vignet 1**

Door het online vertellen van haar verhaal is de mogelijke dader gevonden is. De politie heeft een onderzoek ingesteld en deze persoon is uiteindelijk veroordeeld. De dader krijgt een straf en een strafblad.

Vignet 2

Uiteindelijk heeft het online vertellen van haar verhaal ervoor gezorgd dat de mogelijke dader gevonden is. Hoewel er door de politie (nog) geen onderzoek is gedaan naar deze persoon heeft de werkgever van de mogelijke dader wel alles meegekregen. De werkgever is niet blij met de negatieve aandacht voor zijn werknemer en wil dan ook niet in verband gebracht worden met een dergelijk persoon. De werkgever ontslaat de mogelijke dader op staande voet.

Vignet 3

Uiteindelijk heeft het online vertellen van haar verhaal ervoor gezorgd dat de mogelijke dader gevonden is. Hoewel er door de politie (nog) geen onderzoek is gedaan naar deze persoon hebben verschillende vrienden en familieleden van de mogelijke dader de ophef meegekregen. Ze zijn erg

geschokt door het gedrag dat door uw vriendin beschreven wordt. Een aantal van hen besluit dan ook dat zij geen contact meer willen met de persoon.

Nu u bekend bent met de gevolgen voor de (mogelijke) dader, hoe zou u de volgende uitspraken beantwoorden?

	helemaal oneens	oneens	niet oneens, niet eens	eens	helemaal eens
a. Ik denk dat mijn vriendin er goed aan heeft gedaan het verhaal online te delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b. Als ik het verhaal online gelezen zou hebben en de gevolgen van het delen en liken wist, zou ik zeker hebben geholpen het te publiceren (liken of delen).	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c. Als dit mij was overkomen, zou ik hetzelfde als mijn vriend/vriendin hebben gehandeld.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

9. De vragen hiervoor gingen over een onbekende dader en het verspreiden van informatie over deze persoon. Stel nu dat uw vriendin hetzelfde meemaakt, maar dat de dader een goede bekende van haar is. Zij twijfelt of ze het verhaal online moet verspreiden. Ze is bang voor de reacties van haar omgeving en van de dader. Maar ze wil ook graag andere slachtoffers helpen door hen bewust te maken dat je niet alleen slachtoffer kan worden van personen die je niet kent, maar dat dit ook kan door bekende personen en dat dit niet iets is waar je je voor hoeft te schamen. Wat zou u haar adviseren?

Geef aan in hoeverre u het oneens of eens bent met de volgende uitspraken.

	helemaal oneens	oneens	niet oneens, niet eens	eens	helemaal eens
a. Ik denk dat mijn vriend/vriendin er goed aan doet ondanks haar twijfels alsnog haar verhaal online te delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b. Ik denk dat zij melding moet maken bij de politie, zij kunnen bepalen of het strafbaar is.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c. Als de mogelijke dader een bekende van haar is dan zou ik haar aanraden het met haar op te lossen. Misschien is er sprake van een misverstand?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d. Als ik het verhaal online gelezen zou hebben, zou ik hebben geholpen het te publiceren (liken of delen).	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e. Als dit mij was overkomen, zou ik mijn verhaal online delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

f.	Ik denk dat andere slachtoffers echt geholpen worden door haar verhaal. Ze moet het daarom online delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
----	--	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

We vragen nu uw mening over 'online shaming'.

'Online shaming' betekent het online plaatsen en verspreiden van persoonlijke gegevens over een persoon die beschuldigd wordt van het plegen van seksueel geweld. In onderstaande vragen wordt er gevraagd naar uw mening over online shaming.

10. In welke mate bent u het oneens of eens met de volgende uitspraken?

		helemaal oneens	oneens	niet oneens, niet eens	eens	helemaal eens
a.	Het is beter voor een slachtoffer om het incident online te delen in plaats van het te melden bij de politie.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b.	Wij moeten het opsporen en veroordelen van een mogelijke dader overlaten aan politie en justitie en niet zomaar persoonlijke gegevens via de sociale media verspreiden.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c.	Aangifte helpt toch niet, online delen is een goede manier om een mogelijke dader toch te straffen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d.	Het is goed voor een slachtoffer om het incident online te delen omdat het slachtoffer zich gesteund voelt wanneer veel mensen het bericht lezen, liken en delen.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e.	Ik steun online shaming en zal, als ik dat kan, altijd helpen een nog onbekende dader op te sporen en de gegevens van deze persoon openbaar te maken.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f.	Online shaming kan ook voor het slachtoffer negatieve gevolgen hebben. Daarom vind ik het online vertellen over slachtofferschap geen goed idee.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g.	Ik steun online shaming, maar alleen als er geen informatie over de mogelijke dader gevraagd of verspreid wordt.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h.	Online shaming is een goede	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

manier om gerechtigheid te krijgen voor het slachtoffer.

We vragen nu uw mening over hulpverlening en opsporing.

Hieronder vragen we uw mening over de manier waarop de hulpverlening en de politie omgaan met seksuele criminaliteit.

11. Geef aan in hoeverre u het oneens of eens bent met de volgende uitspraken.

	helemaal oneens	oneens	niet oneens, niet eens	eens	helemaal eens
a. Als een familielid/vriend het slachtoffer was van een seksueel misdrijf, zou ik hem/haar aanmoedigen naar de politie te gaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
b. Als een familielid/vriend het slachtoffer was van een seksueel misdrijf, zou ik hem/haar aanmoedigen naar hulpverlening te gaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
c. De politie is goed in het oplossen van zedenmisdrijven.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
d. Het is gemakkelijk om naar de politie te gaan om een zedenmisdrijf te melden.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
e. Een verhaal over een zedenmisdrijf vertellen aan de politie is moeilijk, daar is veel moed voor nodig.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅

Geslacht

12. Alle bovenstaande vragen hebben betrekking op een verhaal over wat een goede vriendin van u is overkomen. Zou u de vragen op dezelfde manier beantwoorden voor een mannelijke vriend?

Ja, ik denk het wel	Sommige vragen zal ik hetzelfde beantwoorden andere niet.	Nee, ik zou anders antwoorden.
☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

Toelichting:

13. Hebt u of iemand die u kent een verhaal over seksueel slachtofferschap online gedeeld?

Ja	Nee	Weet ik niet
☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

BIJLAGE VI: TOPICLIJST**Interview voorbereiding**

1. Voorstellen en bedanken medewerking
2. Informed consent
3. Doel onderzoek toelichten
4. Onderwerpen gesprek:
 - a. Motivatie online disclosure
 - b. Inhoud van berichten
 - a. Verwachtingen
 - b. Reacties
 - c. Effect online disclosure
 - d. Eerder gedeeld?
5. Duur gesprek toelichten
6. Controleren informed consent

Interview

1. We zitten hier naar aanleiding van het bericht op [PLATFORM]. Maak je veel gebruik van social media? Hoe, welke rol, met welk doel?
2. Wat heeft je ertoe bewogen om je ongewenste seksuele ervaring online te delen?
3. Welke afwegingen heb je gemaakt m.b.t. de inhoud van het bericht?
 - o Onder eigen naam / op bedrijfspagina/ anoniem
 - o Platform keuze (Twitter, Instagram, Facebook, YouTube, website)
 - o Gedeelde informatie (daderinformatie, persoonlijke informatie)
4. Wat waren je verwachtingen voorafgaand aan het online delen van je verhaal?
5. Hoe kijk je daar nu op terug?
6. Wat was de uitkomst van het delen?
7. Wat voor reacties heb je gehad op je verhaal?
8. Was het een uitkomst waar je op gehoopt had? Hoe heb je dat ervaren?
9. Sta je nog steeds achter de keuzes die je hebt gemaakt voorafgaand aan het online delen van je verhaal?/Wat zou je nu anders doen?
10. Eigen ervaring effect van online verhaal delen
11. Volgt het online delen op eerdere vormen van offline delen?
 - o Vrienden, familie, school, politie, coach, slachtofferhulp, Centrum Seksueel geweld, advocaat, huisarts, docent/mentor, psycholoog etc.?
12. Hoe heb je dit ervaren?
13. Zou je andere mensen aanraden hun verhaal online te delen?
14. Wat is voor jou een eventuele meerwaarde geweest van het online delen t.o.v. offline delen?
15. Wat betekent het voor jou dat jouw bericht voor altijd online zal blijven staan?

Afsluiten

- Ik zou graag het gesprek willen afronden.
- Bedanken
- Zijn er nog dingen niet aan bod gekomen die ik wel had moeten vragen?

Het NSCR is
onderdeel van de
institutenorganisatie
van de Nederlandse
Organisatie voor
Wetenschappelijk
Onderzoek (NWO)

Bezoekadres:
De Boelelaan 1077
1081 HV Amsterdam

Postadres:
Postbus 71304
1008 BH Amsterdam

T 020 598 5239
E nscr@nscr.nl
W www.nscr.nl

nscr

Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving